

Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027

Waterschap Zuiderzeeland
Postbus 229
8200 AE Lelystad
telefoon: (0320) 274 911
waterschap@zuiderzeeland.nl
www.zuiderzeeland.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Inleiding	4
Leeswijzer programmabegroting	7
De programma's	10
1. Programma Bestuur en omgeving	11
1.1. Wat willen we bereiken?	11
1.2. Wat gaan we daarvoor doen?	11
1.3. Wat mag het kosten?	21
2. Programma Waterveiligheid	23
2.1. Wat willen we bereiken?	23
2.2. Wat gaan we daarvoor doen?	23
2.3. Wat mag het kosten?	28
3. Programma Voldoende en gezond water	30
3.1. Wat willen we bereiken?	30
3.2. Wat gaan we daarvoor doen?	30
3.3. Wat mag het kosten?	38
4. Programma Schoon, gezuiverd water	41
4.1. Wat willen we bereiken?	41
4.2. Wat gaan we daarvoor doen?	41
4.3. Wat mag het kosten?	49
5. Programma Financiën, organisatie en informatie	51
5.1. Wat willen we bereiken?	51
5.2. Wat gaan we daarvoor doen?	51
5.3. Wat mag het kosten?	55
6. Overzicht programmatotaal en belastingopbrengsten	58
Paragrafen	61
7. Verplichte Paragrafen	62
7.1 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar	62
7.2 Uitgangspunten en normen	62
7.3 Incidentele baten en lasten	63
7.4 Kostentoerekening	63
7.5 Onttrekkingen aan voorzieningen en bestemmingsreserves	64
7.6 Waterschapsbelastingen	65
7.7 Weerstandsvermogen	71
7.8 Financiering	75
7.9 Verbonden partijen	76
7.10 EMU-saldo	79
7.11 Openbaarheidsparagraaf	80
Exploitatiebegroting	83
8. Exploitatiebegroting naar kostensoort	84
9. Exploitatiebegroting naar kostendrager	85
10. Overzicht ontwikkeling loonsom	86

Inleiding

Inleiding

We houden onze koers vast en werken verder aan omvangrijke opgaven

We werken in de volle breedte van het waterbeheer verder aan onze opgaven en waterprojecten. Het toekomstbestendig inrichten van het waterbeheer is daarbij ons uitgangspunt. De effecten van klimaatverandering merken we in ons werk buiten.

In de periode 2024-2027 werken we aan de versterking van onze dijken. Zo starten we in 2025 met de realisatiefase van de versterking van de IJsselmeerdijk. Ook bereiden we ons voor op een start van de verkenningsfase van de Ketelmeerdijk/Vossemeerdijk (dijktraject 8-4) in 2025. In 2024 voeren we de maatregelen uit de Kaderrichtlijn Water verder uit. En met agrariërs blijven we werken aan de verbetering van de waterkwaliteit via het Actieplan Bodem en Water.

Het voorkomen van wateroverlast en watertekort is ons doel. Om ons voor te bereiden op de toekomst, verkennen we waar de grenzen van het watersysteem liggen. We doen waar nodig ingrepen in ons watersysteem en plegen onderhoud zodat ons watersysteem robuust blijft. Hierbij zien we eerlijk onder ogen dat er grenzen zijn aan maakbaarheid.

Vanuit onze duurzaamheidsdoelen en als gevolg van de toekomstige groei van het aantal woningen in ons beheergebied breiden we de capaciteit van de zuiveringsinstallaties uit. Een belangrijk project van het waterschap in de komende jaren betreft de renovatie, verduurzaming en uitbreiding van de AWZI Almere (Almere fit for the future). Hier wordt de zuiveringscapaciteit vergroot door middel van een voorbezinktank, vergisten van slib en productie van groen gas. Microverontreinigingen verwijderen we. Ook bestuderen we hoe we klimaatneutraliteit vormgeven tijdens en na de bouw. De Algemene Vergadering ontvangt hierover begin 2024 een voorstel.

We gaan hiermee de komende jaren concreet en voortvarend aan de slag met omvangrijke projecten, maar realiseren onszelf ook dat voor de realisatie van onze opgaven en een toekomstbestendige inrichting van het waterbeheer nog belangrijke besluiten en aanvullende maatregelen moeten worden genomen.

We werken samen met de omgeving en geven water en bodem een stem

'Alleen kun je veel, maar samen kom je verder.' In de dagelijkse praktijk merken we dit als waterschappers – AV, DenH en organisatie. Bij het realiseren van onze opgaven werken we samen met onze omgeving. We brengen ontwikkelingen met elkaar in verband en verkennen meekoppelkansen. We doen dit bijvoorbeeld in regioverband met 'Samen maken we Flevoland'.

Water en bodem zijn sturende principes in ruimtelijke ontwikkelingen. Om deze principes te verankeren in het ruimtelijk domein en hier samen met onze gebiedspartners waardevolle en concrete invulling aan te geven, is nadere uitwerking nodig. Dit thema en ook de omvangrijke en complexe ruimtelijke ontwikkelingen vergen een aanzienlijke capaciteitsinzet. De Algemene Vergadering ontvangt hierover in 2024 een voorstel.

Macro-economische uitgangspunten kunnen in werkelijkheid anders uitpakken

Voor macro-economische ontwikkelingen baseren we ons op gerenommeerde bureaus, zoals het Centraal Planbureau. En voor energie – het waterschap is grootverbruiker! - baseren we ons op de forwardmarkt. Desondanks kan de werkelijkheid anders uitpakken is de energiemarkt nog steeds zeer dynamisch.

De begroting vormt een gezonde basis om te kunnen blijven werken aan omvangrijke opgaven.

Het waterschap heeft een gezonde financiële uitgangspositie en wil die ook op langere termijn behouden. Bij het vaststellen van de belastingtarieven hebben we oog voor de toekomst, bij het bepalen van het tariefscenario is het meerjarenperspectief betrokken. Omdat de kostenstijging zich nú voordoet en het effect van inzet van reserves beperkt én eenmalig is, is bij de kadernota reeds gekozen voor een tariefscenario met een hogere stijging van de watersysteemtaak in 2024 en een

lagere procentuele toename in de jaren daarna. Op deze manier schuiven we geen lasten door naar de toekomst en houden we een gezonde basis om te blijven werken aan de omvangrijke opgaven.

Lastendruk voor de meeste categorieën onder de 10 procent

Voor de meeste categorieën blijft de lastendruk onder de 10% procent. De voorliggende begroting laat een lastendrukstijging zien die voor huishoudens uitkomt tussen de 0,1 en +9,1 procent, voor agrarische bedrijven -5,2 procent, industriële bedrijven +7,3 procent, natuurorganisaties -0,4 procent en woningbouwcorporaties +23,5 procent.

Door de wettelijk verplichte herziening van de kostentoedelingsverordening vindt er een forse verschuiving van de kostenaandelen plaats van ongebouwd en natuur naar gebouwd. Dit effect is, binnen de mogelijkheden van de belastingsystematiek, enigszins gedempt door het ingezetenenpercentage te verlagen. De meeste categorieën hebben hier profijt van, maar de woningbouwcorporaties niet omdat hun belastingaanslag alleen het gebouwde tarief bevat. Vanwege dit effect van de herziening van de kostentoedeling is een stijging onder de 10 procent in 2024 voor woningbouwcorporaties helaas niet haalbaar.

We vinden het belangrijk dat we de lasten in ons gebied zo eerlijk mogelijk verdeeld zijn, binnen de ruimte die wet ons daarvoor geeft. Het rijk werkt samen met de waterschappen aan een nieuw belastingstelsel. Met daarin een betere toepassing van het profijtbeginsel: hoe meer profijt een belanghebbende van het waterschap heeft, hoe meer hij betaalt. De ministerraad ging op 31 maart 2023 akkoord met het wetsvoorstel Waterschapsheffingen. Deze wetswijziging is na de val van het kabinet niet controversieel verklaard. De voorstellen liggen nu bij de Tweede Kamer voor behandeling.

Begroting is uitwerking van het Waterbeheerprogramma

Voor de inhoud van de programma's gaan we uit van het strategische beleid uit het Waterbeheerprogramma 2022-2027 en de verschillende beleidsplannen die de Algemene Vergadering vaststelde. De uitwerking van het bestuursprogramma naar het collegeplan verloopt parallel aan het begrotingsproces. Daarmee is dit nog niet vertaald in deze Begroting & Meerjarenraming. Het collegeplan wordt in dezelfde vergadering als deze begroting aangeboden aan de Algemene Vergadering. Uiteraard wordt in 2024 ook uitvoering gegeven aan het bestuursprogramma en het collegeplan.

Onze missie

Het beschermen tegen overstromingen, het zorgen voor schoon en voldoende water en het zuiveren van afvalwater zijn essentieel om veilig en gezond te kunnen blijven wonen, werken en recreëren op de bodem van de vroegere Zuiderzee. Daarom is de zorg voor het watersysteem, het zuiveringssysteem en de dijken toevertrouwd aan Waterschap Zuiderzeeland, als functionele overheid.

Onze visie

Wij zorgen voor water als onderdeel van de leefomgeving. Ons werk voeren we uit in een voortdurend veranderende omgeving, waarbij we oog hebben voor de uitdagingen die daaruit voortkomen. In het beheergebied zelf komen de grenzen aan het huidige gebruik van het watersysteem in zicht. Daarnaast staan we, net als in de rest van Nederland, voor enkele grote opgaven, zoals aanpassen aan klimaatverandering, bevorderen van biodiversiteit en een grote woningbouwopgave. Ook heeft ons land te maken met ingrijpende hervormingen, waaronder de energietransitie, de verduurzaming van de landbouw, de omschakeling naar een circulaire economie, en de digitale transformatie. Dit alles krijgt zijn beslag in onze werkwijzen en in de leefomgeving, waar het een beroep doet op het watersysteem en een claim legt op de schaarse ruimte.

We verbinden onze wateropgaven en bedrijfsmiddelen met deze maatschappelijke opgaven en transities. De urgentie is hoog, er is geen tijd te verliezen. Daarom richten we het beheergebied waterrobuust en klimaatbestendig in. We investeren fors in het watersysteem, zodat er ook in de toekomst voldoende water is bij langdurige droogte én voldoende bescherming bij hoogwater. Ook verduurzamen we onze eigen bedrijfsvoering: we verminderen de CO₂-uitstoot en het energiegebruik, we vergroten het aandeel duurzame energie, we winnen meer energie en

grondstoffen terug uit afvalstromen en bevorderen de biodiversiteit op onze dijken en rond onze watergangen, gemalen en zuiveringen.

Als functionele democratie is het waterschap verantwoordelijk voor het waterbeheer. Onze Algemene Vergadering zet de koers van het waterschap uit door alle belangen af te wegen en op een transparante manier verantwoording af te leggen. We doen ons werk tegen aanvaardbare maatschappelijke kosten. We zijn een rolbewuste waterpartner en zetten onze kennis en bedrijfsmiddelen in om samen met partners oplossingen te zoeken voor gedeelde opgaven. Via onze projecten maken we de verbinding met onze inwoners. We verbeteren onze werkprocessen en onze dienstverlening door datagedreven te werken en door gebruik te maken van kunstmatige intelligentie.

Leeswijzer programmabegroting

Indeling programma's

In deze begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027 staan vijf programma's centraal:

1. Bestuur en omgeving
2. Waterveiligheid
3. Voldoende en gezond water
4. Schoon, gezuiverd water
5. Financiën, organisatie en informatie

Deze vijf programma's kennen ieder hun strategisch doel. Dit strategische doel is uitgewerkt in tactische doelen en vervolgens in maatregelen. Aan het einde van deze leeswijzer vindt u de visualisatie van de programma's met de strategische doelen (binnenste bladen) en de tactische doelen (buitenste bladen) die in deze begroting zijn opgenomen.

Voor de inhoud van de programma's gaan we uit van het strategische beleid uit het Waterbeheerprogramma 2022-2027 en de verschillende beleidsplannen die de Algemene Vergadering vaststelde. De programmabegroting geeft zo een overzicht van het beleid op dit moment. Het is de basis voor de uitvoering van ons waterwerk in 2024. De uitwerking van het bestuursprogramma naar het collegeplan verloopt parallel aan dit begrotingsproces. Daarmee is dit nog niet vertaald in deze Begroting & Meerjarenraming. Uiteraard wordt in 2024 ook uitvoering gegeven aan het bestuursprogramma en het collegeplan.

Opzet programma's

De programma's hebben een vaste opzet. Het eerste deel gaat in op de vraag: Wat willen we bereiken? In dit onderdeel worden de doelen beschreven. Het tweede deel - Wat gaan we daarvoor doen? - bespreekt de ontwikkelingen die voor het halen van de doelen belangrijk zijn, bijvoorbeeld nieuw beleid of een beleidsintensivering. Het derde deel - Wat mag het kosten? - laat de netto lasten van het programma zien.

Waterschap Zuiderzeeland maakt onderscheid tussen "reguliere" en "speciale" investeringsprojecten en exploitatieprojecten. Speciale investerings- en exploitatieprojecten zijn projecten met een hoger risico, grote impact op de taakuitvoering en/of het beleid van het waterschap. Deze projecten worden apart door de Algemene Vergadering aangewezen en de beleidsmatige kaders worden vastgesteld voordat het college kan starten met de uitvoering. Op basis van de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie worden met de vaststelling van de begroting ook de voorgenomen investeringsuitgaven uit de investeringsplanning geautoriseerd, voor zover de aanvangsdatum van de betreffende investeringsprojecten in het begrotingsjaar ligt. In paragraaf 4 van de programmahoofdstukken zijn deze investeringen vermeld.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Per programma staan de netto lasten aangegeven. Deze programmalasten worden betaald uit de algemene dekkingsmiddelen, waarvan de watersysteemheffing en zuiveringsheffing de belangrijkste zijn. De algemene dekkingsmiddelen staan in een apart overzicht.

Paragrafen

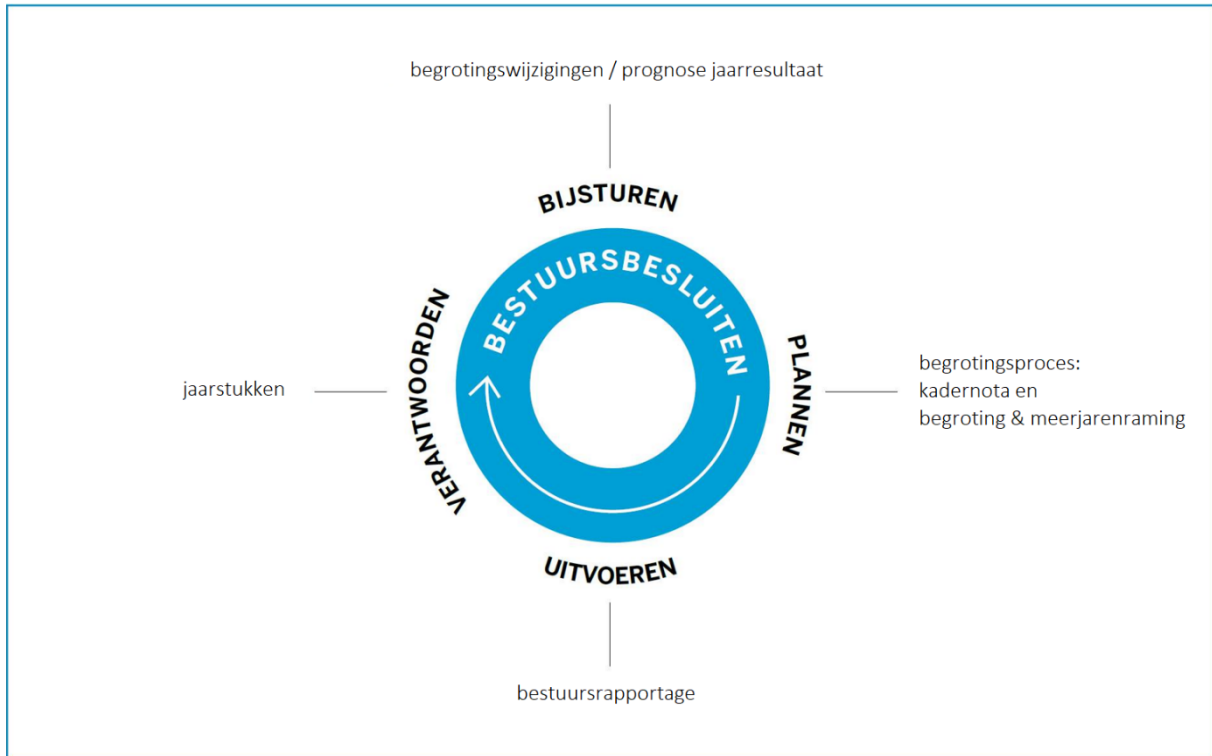
Zoals geregeld in artikel 4.11 lid 2 van het Waterschapsbesluit staan in deze begroting de verplichte paragrafen. Deze paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de programma's en staan onder een apart kopje. De paragraaf Bedrijfsvoering heeft geen apart kopje, maar staat in het programma Financiën, organisatie en informatie. De paragraaf Topinkomens staat in de jaarrekening.

Bestuurlijke planning en control

De sturing binnen Waterschap Zuiderzeeland wordt ondersteund door een planning-en-controlcyclus (P&C). Het waterschap gebruikt daarvoor een bestuurlijk planning-en-controlmodel. Dit betekent dat de sturing kijkt naar het behalen van effecten in het beheergebied. Hiermee hangt samen dat de sturing niet primair financieel is, maar juist op inhoud en kwaliteit focust. En zo

prioriteiten stelt. Dit vereist dat het bestuur de relatie effect-doel-middel constant in beeld heeft. Waarom willen we dit en waarom willen we niet iets anders? Wat bereiken we hiermee? De antwoorden op deze vragen worden in bestuursbesluiten aan het bestuur voorgelegd. De besluiten zijn richtinggevend voor de uitvoering van het beleid. Daarnaast is er in de P&C-cyclus een aantal instrumenten die op vaste momenten over verschillende onderwerpen inzicht geven en reden kunnen zijn voor bijsturing. In het figuur hieronder staat schematisch de bestuurlijke planning-en-controlcyclus met de bijbehorende P&C-instrumenten.

PLANNING EN CONTROLCYCLUS WATERSCHAP ZUIDERZEELAND

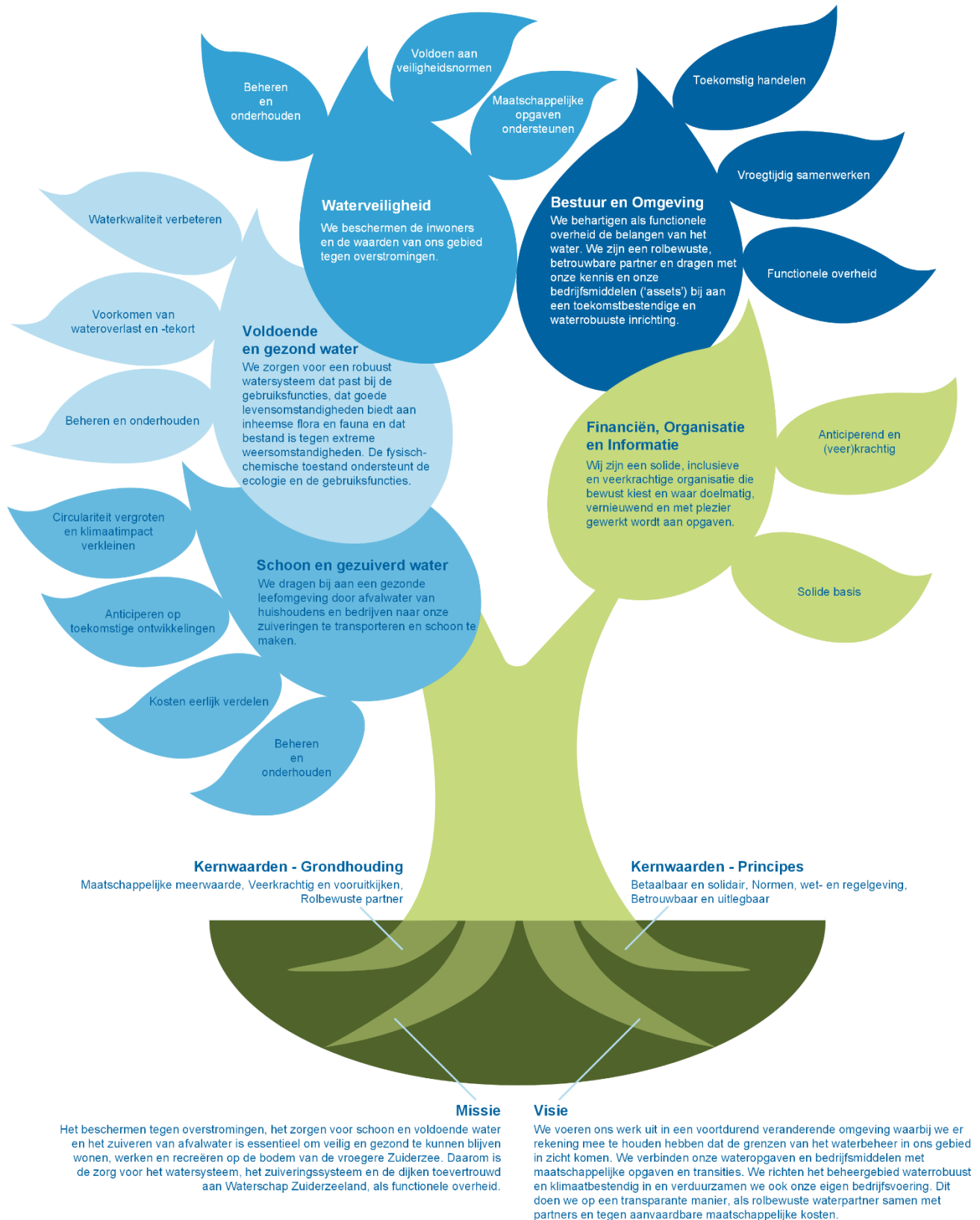
PLANNING EN CONTROL INSTRUMENTEN IN RELATIE TOT HET BEGROTINGSPROCES:

Instrument	Rol bestuur
Bestuursprogramma / collegeplan	Prioriteren en accenten zetten voor bestuursperiode.
Bestuursbesluiten	Sturen en kaders stellen.
Kadernota	Integraal beeld van de meerjarige verwachting op het gebied van beleidsmatige en financiële ontwikkelingen. Kaders stellen voor de komende begroting & meerjarenraming.
Technische notitie	Technische actualisatie van cijfers in de kadernota.
Begroting	Vaststellen van de basis voor de uitvoering van de beleidsplannen en het reguliere beheer in het begrotingsjaar (toetsingskader voor de Algemene Vergadering).
Meerjarenraming	Integraal document met de begroting. Vaststellen van de doelen en inzet van het waterschap voor de komende planperiode.

Doelenboom van Waterschap Zuiderzeeland

“Wij zijn Waterschap Zuiderzeeland, water beweegt ons.”

Visualisatie programma's met strategische doelen (binnenste bladen) en de tactische doelen (buitenste bladen)

De programma's

---

1. Programma Bestuur en omgeving

1.1. WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We behartigen als functionele overheid de belangen van het water. We zijn een rolbewuste, betrouwbare partner en dragen met onze kennis en onze bedrijfsmiddelen (assets) bij aan een toekomstbestendige en waterrobuuste inrichting.

Tactische doelen van Bestuur en omgeving

- Functionele overheid: Het waterschap bestuurt rolbewust, transparant en betrouwbaar.
- Vroegtijdig samenwerken: Waterbelangen zijn geborgd in ruimtelijke en economische opgaven, waarbij we vroegtijdig samenwerken met onze gebiedspartners.
- Toekomstig handelen: Er wordt ruimschoots voldaan aan de regionale en nationale klimaat-, energie- en biodiversiteitsdoelstellingen door onze watertaken te verbinden met maatschappelijke opgaven en transities.

1.2. WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Functionele overheid

Van Algemene Vergadering naar Algemeen Bestuur

In 2023 is een nieuwe Algemene Vergadering gekozen. In de loop van 2024 zal de naamswijziging ingaan en heet het hoogste orgaan Algemeen Bestuur. Er wordt blijvend gewerkt aan professionalisering en ontwikkeling. Dit doet de Algemene Vergadering door het organiseren van de jaarlijkse bestuursconferentie en door met elkaar en vooral ook met de samenleving in gesprek te blijven.

Algemene Vergadering van Waterschap Zuiderzeeland Bestuursperiode 2023-2027

Gewijzigde samenstelling rekenkamer met alleen externe leden

Per 1 januari 2024 wordt de Wet versterking decentrale rekenkamers van kracht. Deze wet verplicht de decentrale overheden tot een (meer) onafhankelijke rekenkamer. Op basis van deze wet kunnen alleen nog externe leden zitting hebben in de rekenkamer. Het is dus straks wettelijk niet meer mogelijk een rekenkamercommissie in te stellen die bestaat uit zowel externe en interne leden, zoals nu nog bij ons waterschap het geval is. Dit betekent dat de bestaande rekenkamercommissie van Waterschap Zuiderzeeland omgezet gaat worden naar een rekenkamer. Op 11 juli 2023 besloot de Algemene Vergadering om een werkgroep in te stellen die samenwerkingsmogelijkheden met medeoverheden gaat verkennen.

Het belastingstelsel wordt naar verwachting vanaf 2025 aangepast

In 2020 stelden de waterschappen aan het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) voor het belastingstelsel aan te passen. Het gaat hierbij om de versterking van het profijtbeginsel bij de watersysteemheffing, ruimte voor nieuwe ontwikkelingen en het oplossen van enkele knelpunten. Het ministerie startte het wetgevingstraject wat naar verwachting leidt tot wetgeving die per 1 januari 2025 van kracht wordt. En belangrijk onderdeel van deze nieuwe wetgeving is het onderdeel kostentoedeling van de kosten van de watersysteemtaak. Vanuit de Algemene Vergadering is een werkgroep ingesteld die de Algemene Vergadering ondersteunt bij de implementatie van het nieuwe belastingstelsel.

Vorbereidende werkzaamheden rechtmatigheidsverklaring in 2025

Met ingang van het begrotingsjaar 2025 is er geen accountantscontrole meer op de rechtmatigheidsaspecten van de jaarverslaggeving. De accountant toetst alleen nog de getrouwheid. Het dagelijks bestuur verantwoordt zich vanaf boekjaar 2025 over de rechtmatigheid van financiële baten en lasten aan het algemeen bestuur. De verantwoordelijkheid voor de financiële huishouding en het rechtmatig handelen wordt hiermee bij het dagelijks bestuur belegd. In 2024 wordt de Verbijzonderde Interne Controle hiervoor versterkt. In 2024 moeten afspraken worden gemaakt tussen het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur over de reikwijdte van de rechtmatigheidsverantwoording en de financiële verordeningen hierop worden aangepast.

Kennis over de grens

'Dutch Water Authorities' (de Unie van Waterschappen en alle individuele waterschappen) ontwikkelden de 'DWA visie 2030'. Deze visie benadrukt onder andere het internationaal samenwerken binnen Europa vanuit een eigen kennis agenda. Zuiderzeeland implementeert de visie samen met de andere partijen. De Algemene Vergadering bepaalt onze accenten, ambities en middelen, waarna de implementatie in de loop van 2024 kan starten.

Blue Deal is een programma van Buitenlandse Zaken, Infrastructuur & Water en DWA. Zeventien partnerschappen werken aan het doel om in 2030 20 miljoen mensen toegang tot veilig, voldoende en schoon water te geven. Via de Blue

Deal en andere projecten verbeteren we de water governance over de grens, bijvoorbeeld op het gebied van waterverdeling en droogtebestrijding in extreme omstandigheden (VN Sustainable Development Goal 6 over water). In de Blue Deal zijn we 'trekker' voor het Awash Partnership Program in Ethiopië. We dragen op verzoek bij aan partnerschappen van andere waterschappen, bijvoorbeeld in Indonesië en Roemenië. Dat doen we door het uitwisselen van kennis en

State Minister Water Resource Management H.E. Dr. Abraha Adujna en heemraad Jo Caris ondertekenen partnerschap

vraaggestuurd werken. Ook zetten we onze activiteiten op talentontwikkeling (young expert programma, KIWI-trainee programma) voort.

Crisisorganisatie: opdoen van ervaring en planvorming

De crisisorganisatie bereidt zich voor op crises doormiddel van opleiden, trainen en oefenen. Het geringe aantal crises zorgt voor een hogere noodzaak om de deelnemers (inclusief het college) van de crisisorganisatie te beoefenen. Zonder oefening is de crisisorganisatie niet voldoende ervaren op het moment dat een crisis plaatsvindt. De sleutelfiguren in de crisisorganisatie die in 2023 zijn opgeleid krijgen in 2024 voldoende gelegenheid hun vaardigheden te trainen.

Waterschap Zuiderzeeland: in verbinding met buiten

Om aan te sluiten bij de huidige trends en ontwikkelingen actualiseren we de communicatiestrategie van het Waterschap. De geactualiseerde strategie wordt voorgelegd aan de Algemene Vergadering. Een optimale verbinding met onze omgeving is daarbij het vertrekpunt.

Het waterschap blijft zich inzetten op het vergroten van waterbewustzijn. De thema's uit de watervisie zijn het vertrekpunt. Het doel: mensen inspireren zich waterbewust(er) te gedragen en de bekendheid van het waterschap en het belangrijke werk van het waterschap te vergroten. Daarnaast zetten we in op de bekendheid van het waterschap als democratie. We doen dit onder andere door verhalen te vertellen in herkenbare en terugkerende series, die we op de website en YouTube publiceren en aanjagen via (social) media.

Ook vanuit de andere aandachtsgebieden (arbeidsmarktcommunicatie, educatie en geschiedschrijving) communiceren we gericht en vanuit dezelfde uitgangspunten. Zo vertellen we een consistent en herkenbaar verhaal. Online én in het veld. We helpen medewerkers om hun rol als ambassadeur op te pakken en we stimuleren hen om op een begrijpelijke en laagdrempelige manier met inwoners te communiceren.

Maatregelen Functionele overheid

1. Implementeren van nieuwe wetgeving, waaronder de aanpassing van het belastingstelsel, de rechtmatigheidsverantwoording door het college en de verplichting een rekenkamer in te stellen met alleen externe leden.
2. Uitvoeren van het beleidskader Internationale samenwerking (doorlopend), bijvoorbeeld de uitvoering van de Blue Deal Awash partnership (Ethiopië).
3. Nieuw: in 2024 bepaalt de AV de ambitie en middelen voor de implementatie van de Dutch Water Authorities (DWA) visie 2030.
4. Onderhouden en verbeteren onze calamiteitenorganisatie (doorlopend), bijvoorbeeld door het uitvoeren van crisisoefeningen.
5. Nieuw: Actualiseren en doorlopend uitvoeren van onze communicatiestrategie (doorlopend).
6. Nieuw: Gepaste aandacht voor het 25-jarig bestaan van het waterschap, inclusief geschiedschrijving (2025).

Vroegtijdig samenwerken

Water en bodem sturend inhoudelijk uitwerken

Om aan de gespreks- en ontwerptafels met onze gebiedspartners waardevolle inbreng te leveren en het waterbelang te borgen is het nodig om 'water en bodem sturend' inhoudelijk verder invulling te geven. Hierin zijn we mede afhankelijk van de ontwikkeling en borging van 'water en bodem sturend' door het Rijk. Als waterbeheerder beschikken we over verschillende instrumenten. Als dat nodig is dan passen we in 2024 enkele belangrijke instrumenten aan. Denk hierbij aan een wijziging in beleid of in de Waterschapsverordening. We werken samen met onze gebiedspartners aan een afwegingskader zodat water en bodem sturend steeds meer verankert in het ruimtelijk domein.

Daarnaast vergroten we in de komende periode onze kennis van het water- en bodemsysteem, bijvoorbeeld door de kantelpuntenverkenning en de watersysteemoetsing. Deze kennis vertalen we naar kansen en consequenties die voortvloeien uit de mogelijke keuzes in de ruimtelijke inrichting. We geven hierbij aan invulling aan het omgaan met onzekerheden, zoals klimaatontwikkeling. Waar nodig zetten we in op verdiepend onderzoek, pilots of innovaties. Dit

samen resulteert in een sterkere sturing van water en bodem in de ruimtelijke inrichting. Deze verdere inhoudelijke uitwerking van water en bodem sturend landt de komende periode in de inhoudelijke programma's van het waterschap. In 2024 vergt de ontwikkeling van water en bodem sturend aanzienlijke inzet. We komen in dat jaar met een voorstel waarin we de benodigde tijdelijke en structurele capaciteit onderbouwen. In 2025 verschuift deze inzet naar begeleiding. Maar dat is een uitdagend doel want de beschikbare capaciteit is beperkt. We werken momenteel aan het verfijnen van de inhoud en overwegen de integratie van dit programma in andere initiatieven, vergelijkbaar met het traject van biodiversiteit.

Sterker verbinden door eerder aan tafel te komen

Naast het inhoudelijk laden van 'water en bodem sturend' versterken we onze positie in de samenwerking. Onze gebiedspartners staan voor grote opgaven, die een grote ruimtelijk impact hebben.

In 2024 zetten we onverminderd in op de samenwerking in 'Samen maken we Flevoland'. Als waterschap dragen we actief bij aan deze samenwerking. Hierbij leveren we ook inzet voor het Kernteam Regio Flevoland, dat deze samenwerking ondersteunt.

Een van de andere trajecten die we in 2024 intensiever zullen volgen zijn de Deltaprogramma's. We benadrukken de cruciale ontwikkelingen in het IJsselmeergebied en het belang van een professionele organisatie en governance. Zeker gezien de herijking van de deltabeslissingen in 2026, waar onder andere uitspraken over de stijging van het IJsselmeerpeil verwacht worden. Om dit te waarborgen werken we aan een bestuurlijke samenwerkingsovereenkomst. In 2024 leggen we een voorstel voor over structurele financiering van inzet en jaarlijkse bijdrages.

Bewuste keuzes maken over samenwerking in gebiedsontwikkelingen

We ontwikkelen omgevingsgericht werken door, zodat we een sterkere verbinding krijgen met onze gebiedspartners en het Rijk. Dit is nodig omdat we vroeg in de processen en gebiedsontwikkelingen van onze gebiedspartners betrokken willen zijn. We kiezen bewust waar en hoe we aan tafel zitten. En of we ook vertegenwoordigd kunnen worden. Vanwege de beschikbare personele capaciteit moeten we ook kiezen in de mate van betrokkenheid en is het vanuit de huidige capaciteit reëel dat we niet in alle belangrijke trajecten daadwerkelijk kunnen meesturen.

Dit vraagt een goede afweging: of, wanneer en hoe wil het waterschap betrokken worden en welke inzet is daarbij mogelijk en gewenst.

Om onze ambities en afspraken bij gebiedsontwikkeling te realiseren, maken we concrete en transparante afspraken met onze partners. De keuze die we maken is afhankelijk van de opgaven die we als waterschappen hebben, de raakvlakken die ontwikkelingen hebben met onze doelen en werkzaamheden en de impact die de ontwikkelingen kunnen hebben op het watersysteem, de dijken en de afvalwaterzuivering.

Nationaal Programma Landelijk Gebied gaat meer duidelijkheid geven

Op 1 juli 2023 is het FPLG (Flevolands Programma Landelijke Gebied, de Flevolandse invulling van het NPLG) aan het Rijk aangeboden. De verwachting is dat in het voorjaar van 2024 het NPLG, de optelsom van alle provinciale programma's, wordt vastgesteld. Rond die tijd zal ook duidelijk worden welke middelen voor Flevoland beschikbaar komen en welke spelregels daaraan verbonden zijn. Voor 2024 zijn er vanuit Zuiderzeeland geen maatregelen voorzien die voor het FPLG worden uitgevoerd. In de periode daarna kan dit wel het geval zijn. Daarvoor zijn diverse afzonderlijke projecten aangedragen die aansluiten bij bestaande taken en opgaven, zoals de Kaderrichtlijn Water en klimaatadaptatie.

In het FPLG staan ook een groot aantal maatregelen en projecten van onze gebiedspartners die dit gebiedsgericht oppakken. Hierbij kan aan het waterschap een actieve deelname worden gevraagd. Dit kost mogelijk personele inzet en/of een financiële bijdrage. Op dit moment is niet duidelijk of en in welke mate hiervan sprake zal zijn. Daar waar dit gaat spelen zullen we ook dan de hiervoor genoemde bewuste keuzes over samenwerking toepassen.

De Omgevingswet treedt in werking

Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking en gaan we als waterschap werken volgens

deze nieuwe wet. Het doel van de Omgevingswet is om het mensen met een initiatief makkelijker te maken om toestemmingen aan te vragen en te krijgen en tegelijkertijd lokale overheden meer ruimte te geven voor maatwerk. De Omgevingswet wordt ondersteund door het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), waar de meldingen en aanvragen kunnen worden ingediend door inwoners en bedrijven. De testresultaten van het DSO wijzen erop dat het DSO gaat functioneren, maar het blijft afwachten of dit ook het geval is bij volledige belasting van het DSO door heel Nederland. Het uitgangspunt wordt: iets mag, tenzij het niet past binnen de gestelde wettelijke of regionale kaders. Met de Omgevingswet en de participatieverordening kunnen we onze waterbelangen proactief onder de aandacht brengen bij inwoners, bedrijven, natuurterreinbeheerders en medeoverheden. Inwoners en bedrijven met een initiatief krijgen met de komst van de Omgevingswet een grotere rol in het meedoen in een project. Het nieuwe participatiebeleid, dat begin 2024 wordt vastgesteld en geïmplementeerd, gaat ons daarbij helpen. We blijven werken aan opbouw van kennis en verandering van houding en gedrag die de nieuwe wet van ons vraagt en passen processen aan waar dat nodig is.

Waterschapsverordening van kracht

Met de komst van de Omgevingswet maakt de Keur plaats voor de Waterschapsverordening. In de Waterschapsverordening staan onze regionale regels als het gaat om lozingen, grondwater, wateren en dijken.

De legger op orde

In 2024 wordt het project Legger op Orde afgerond. Daarmee zijn de ligging, vorm, afmetingen en constructie van onze waterwerken en de bijbehorende onderhoudsverplichtingen weer actueel. De besluitvorming over de nieuwe legger, inclusief de bijbehorende zienswijzeprocedure, vindt in 2024 plaats door het college. Parallel werken we aan een proces om de legger ook in de toekomst op orde te houden.

Intensievere samenwerking met regionale overheden

De samenwerking met regionale overheden wordt intensiever door onder andere deel te nemen de Omgevingstafels (daarin gaan initiatiefnemer en betrokkenen met elkaar in gesprek) en samen met partners – waar mogelijk – het toezicht in te vullen. Daarnaast vragen de grote en complexe gebiedsontwikkelingen, de energietransitie, de woningbouwopgave en bijbehorende infrastructurele maatregelen extra inzet van vergunningverlening en daaraan gekoppeld ook extra inzet van toezicht. Het watertoetsproces blijft na inwerkingtreding van de Omgevingswet in aangepaste vorm bestaan onder een nieuwe noemer 'weging van het waterbelang'. Als onderdeel van water en bodem sturend wordt gewerkt aan een verbeterd 'dwingend-advies'-proces. Naast het waarborgen van de integrale (drink)water- en bodembelangen door verankering in planvorming wordt in dit proces ook de uitvoering en handhaving betrokken. Hiertoe loopt het traject Watertoets 2.0.

Omvang Watertoezicht op orde, inzet sterker relateren aan urgentie waterkwaliteit

Team Watertoezicht is met uitbreiding van de loonsom op sterkte voor uitvoering van de wettelijke taken. Met oog op (formele) borging van het toezichts- en handavingsproces is capaciteit aangetrokken op de gebruikte digitale systemen, zo wordt een essentiële stap gezet in de kwaliteitseisen Vergunningen Toezicht en Handhaving en Wet Politiegegevens. Specifieke aandacht gaat uit naar optimalisering van het beheersysteem van (keur-)vergunningen, mede met oog op het project Legger op Orde.

We zien toe op directe en indirecte lozingen in het watersysteem hoewel we niet op alle relevante onderwerpen een juridische basis hebben om op te treden. Dit geldt voornamelijk voor 'Zeer

zorgwekkende stoffen' die veelal via indirecte lozingen door bedrijven in ons watersysteem komen. De samenwerking met partners als de Omgevingsdienst wordt met oog op de doelen steeds belangrijker en werkafspraken op onderlinge afstemming en samenwerking worden daartoe herijkt. Emissiebeperking in de agrarische sector blijft intensief onder de aandacht. Complexe omstandigheden (onduidelijkheden in de uitwerking van regels, maatschappelijke onrust, extreme weersomstandigheden) maken dat het accent bij controle vooral ligt op informeren en adviseren, onder andere met de pilots van het ABW. Controle op grondwateronttrekking wordt steeds belangrijker. In het bijzonder is er aandacht voor de aanpak van diepe bronnen in Zuidelijk Flevoland, waarvan, op grond van provinciale besluitvorming in 2009, de onttrekking per 1 januari 2025 geëindigd moet zijn. Het aandeel surveillance is groter. De toegenomen zichtbaarheid lijkt vooral preventief te werken en kan (thematisch) worden ingezet. Grootschalige evenementen als Lowlands en Defqon vergen vanwege lozingen veel aandacht, zowel in de voorbereiding als tijdens het festival.

Vertrouwen waar het kan, streng waar het moet

Niet alle geboden en verboden waarop we moeten controleren leveren voor waterkwaliteit direct het hoogst bereikbare resultaat. Met herijking van de risicoanalyse en projectmatige inzet willen we de ruimte verkennen om de personele inzet van Toezicht en Handhaving nadrukkelijker te prioriteren op die controles die op korte termijn meetbaar scoren op behoud en verbetering van waterkwaliteit. Een dergelijk aanpak vraagt wel een duidelijke relatie met inzicht in de huidige en gewenste waterkwaliteit en de stoffen waarop geprioriteerd wordt.

Met systemen als NL-Veranderdetectie, een pilotproject van de waterschappen en Rijkswaterstaat gericht op inzet en toepassing van satellieten voor toezicht en handhaving, wordt elders praktijkervaring opgedaan.

Maatregelen Vroegtijdig samenwerken

1. Nieuw: Ontwikkelen inhoudelijke doorvertaling en positionering van Water en Bodem Sturend (2025).
2. Adviseren bij plan- en beleidsvorming van omgevingspartners (gebiedsprocessen) (doorlopend), zoals:
  - Almere Oosterwold, Duin en Pampus,
  - Oostvaardersoevers
  - Lelystad Waterfront (nieuw)
  - Deltaprogramma's,
  - (Maatregelen uit) het Flevolands Programma Landelijk Gebied (nieuw).
3. Vaststellen en implementeren van ons participatiebeleid (2024).
4. Continueren van inzet op vergunningverlening, toezicht en handhaving (doorlopend).

Speciaal project		Programma		Financieel		Planning	
Windpark Hanze		Bestuur en omgeving		Max € 10 miljoen (beschikbaar stellen lening)		2018-2024	
Onderzoeksfase	Ontwerp/planfase	x		Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond	

Kaders / doelstellingen:

Hoofddoelstelling: Realiseren energiedoelstellingen waterschap op het gebied van zelfvoorzienendheid op een doelmatige wijze.

Kaders: Realiseren samenwerking Windpark Hanze binnen de 11 door de AV vastgestelde randvoorwaarden.

Toelichting B&MR 2024-2027

Vanaf 2024 nemen we energie af vanuit 2 windturbines van Windpark Hanze. De door ons gecontracteerde programmamaverantwoordelijke partij zorgt er dan voor dat we de geproduceerde energie direct kunnen gebruiken en dat overschotten en tekorten gebruiken en dat overschotten en tekorten van en naar de markt komen. Concreet betekent dit dat we vanaf 2024 een uurtarief betalen voor onze elektriciteit. Deze keuze ligt al vast sinds besloten is om stroom af te nemen van het windpark. Dit biedt kansen en risico's. De stroomafname van het windpark is nieuw en complexer dan voorheen. De organisatie is in 2023 reeds gestart om de stroomafname goed voor te bereiden. 2024 zal ook een leerjaar zijn, waarin we onder andere proberen om ons stroomverbruik zo optimaal mogelijk af te stemmen op het windpark, waarbij zowel oog is voor duurzaamheid als kosten.

Windpark Hanze

Naast afnemer is het waterschap ook aandeelhouder van het windpark. In 2024 zal binnen Windpark Hanze B.V. ook aandacht zijn voor het feit dat de focus van het Windpark over gaat van de ontwikkelfase naar de exploitatiefase. Het waterschap blijft in zijn rol als aandeelhouder betrokken bij (de optimalisatie van) de bedrijfsvoering van het windpark.

Bij de deelname in Windpark Hanze heeft het waterschap besloten om een achtergestelde lening ter beschikking te stellen van maximaal € 10 miljoen. Nadat het windpark in bedrijf is genomen en het windpark inkomsten gaat genereren, wordt ook gestart met het geleidelijk aflossen van de lening.

Speciaal exploitatieproject	Programma
Oosterwold	Bestuur en omgeving

Wat is het doel van dit project?

Waterschap Zuiderzeeland participeert in de gebiedsontwikkeling Oosterwold in brede zin vanuit onze rol en verantwoordelijkheid. Oosterwold is een organische gebiedsontwikkeling waarbij in de eerste ontwikkelfasen zoveel mogelijk zaken bij de bewoners zijn neergelegd. Samen met gemeente Almere en de provincie Flevoland geven we vanuit ieders verantwoordelijkheden invulling aan deze ontwikkeling. Vooral afvalwater vraagt bijzondere aandacht. Daarnaast hebben we een specifieke rol en verantwoordelijkheid rondom een tijdelijke decentrale zuivering.

Onderstaande kaders zijn vastgesteld voor afvalwater Oosterwold, september 2021:

- *Algemene kaders voor deelname aan een tijdelijke pilot afvalwaterzuivering*
  - Doelmatig: Zuiderzeeland kiest voor laagste maatschappelijk kosten van zuiveren.
  - Voldoen aan waterkwaliteit: waterkwaliteitsdoelen oppervlaktewater staan centraal.

- Duurzaam: circulariteit op de schaal van de AWZI.
- In control: helder beeld van de financiële consequenties van een pilot.
- *Specifieke uitwerking algemene kaders*
  - Doelmatig: Het afvalwater van Oosterwold wordt centraal gezuiverd in combinatie met een tijdelijke, decentrale pilot van zo beperkt mogelijke omvang in Oosterwold.
  - Voldoen aan waterkwaliteit: bij voorkeur gebruik van technieken die zich al op kleine schaal bewezen hebben. Effluentkwaliteit pilotzuivering voldoet aan de Kaderrichtlijn Water kwaliteit.
  - Duurzaam: een decentrale tijdelijke pilot in Oosterwold heeft voor Zuiderzeeland meerwaarde als deze als testlocatie kan dienen voor ontwikkelen van kennis voor het verduurzamen van de afvalwaterzuivering.
  - In control: het beheer en onderhoud past binnen het beschikbare bedrag van de EFRO-aanvraag. De pilot heeft een duur van 3 jaar met mogelijk een verlenging van 4 jaar na een evaluatie. De marktconsultatie geeft inzicht in de te testen zuiveringstechnieken die een bijdrage leveren aan Almere Fit for the future en in de daadwerkelijke kosten.

Waarom is dit project speciaal en wat zijn de belangrijkste risico's van dit project?

Het belangrijkste risico is dat onze waterdoelen in Oosterwold en directie omgeving niet realiseren. Risico's zijn dat de waterkwaliteit in Oosterwold verslechtert, dat er wateroverlast en droogte optreedt, dat de tijdelijke decentrale zuivering niet goed functioneert en de riolering en persleiding naar de AWZI Almere niet tijdig zijn aangelegd. Ook leidt de participatie in de gebiedsontwikkeling tot risico's voor imago en financiën.

Wat gaan we doen in 2024 met doorkijk naar 2027?

Samenwerkingsovereenkomst Water

Het streven is om de nieuwe samenwerkingsovereenkomst Water in de zomer van 2024 door de samenwerkende partijen vast te stellen en te ondertekenen.

Decentrale zuivering

Eind 2023 gaat de tijdelijke decentrale zuiveringspilot in bedrijf. Hier wordt tijdelijk het afvalwater van maximaal 800 woningen gezuiverd. De komende jaren wordt de transportcapaciteit van afvalwater naar de AWZI Almere uitgebreid. Het streven is dat al het afvalwater uit Oosterwold uiterlijk na 2026 naar de AWZI kan worden getransporteerd. In 2026 vindt een evaluatie van de zuiveringspilot plaats. Op basis daarvan besluiten de gemeente Almere en het waterschap of de zuivering nog maximaal 4 jaar in bedrijf wordt gehouden voor het vergaren van kennis of dat deze wordt ontmanteld. De zuiveringspilot Oosterwold biedt de mogelijkheid om op controleerbare schaal te experimenteren met innovatieve vormen van afvalwaterzuivering die in potentie kunnen worden toegepast op en opschaalbaar zijn naar het niveau van een AWZI. De komende jaren worden de waterkwaliteit van het influent, het effluent en tussenstappen in de zuivering gemonitord.

Ontwikkeling deelgebied 2

In 2024 wordt verder gewerkt aan de voorbereiding van de ontwikkeling van deelgebied 2. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de ervaringen die zijn opgedaan bij de ontwikkeling van deelgebied 1. Er wordt een waterplan opgesteld, waarbij wordt ingegaan op bodemdaling, klimaatadaptatie, waterbeschikbaarheid en afvalwater. Voor deelgebied 2 wordt nagedacht over een grotere regierol van de overheid voor bodem en water en het aanleggen van een basisinfrastructuur voor water.

Invulling zorgplicht inzameling afvalwater door de gemeente

In 2024 wordt in opdracht van de gemeente gestart met de invulling van het plan van aanpak 'Invulling zorgplicht afvalwater; realisatie riolering'. Vanaf 2024 wordt in opdracht van de gemeente de aanleg van het hoofdriool onder de polderwegen afgerond en worden de kavelwegen voorzien van riolering. De eerste huishoudens worden daarna hierop aangesloten en het IBA-systeem wordt dan gesaneerd. De IBA-systemen die nog niet zijn gesaneerd worden jaarlijks gecontroleerd. De verwachting is dat in 2027 50 procent van de lozingen is aangesloten op de riolering.

Interbestuurlijk toezicht

In het kader van het interbestuurlijk toezicht verwacht de provincie dat het waterschap zorgt voor de waterkwaliteit in Oosterwold en dat de (gekozen) oplossingen voldoen aan de geldende wet- en

regelgeving. Het waterschap is verzocht om de gemeente Almere en provincie te adviseren over de overbruggingsperiode en de te nemen tijdelijke voorzieningen/maatregelen om te komen tot volledige invulling van de gemeentelijke zorgplicht, rekening houdend met de zorg om de oppervlaktewaterkwaliteit. De adviezen zijn door de gemeente overgenomen in het plan van aanpak 'Invulling zorgplicht afvalwater; realisatie riolering'. In 2024 volgt de provincie de uitvoering en stuurt indien bij.

Waterbeschikbaarheid

In droge perioden is er geen water beschikbaar voor de stadslandbouw. De bewoners hebben dit probleem aangekaart. Er is een verzoek toe peilwijziging gedaan. Waterschap Zuiderzeeland, gemeente Almere en de gebiedsorganisatie Oosterwold gaan hierover met de bewoners in gesprek.

Waterkwaliteit

De monitoring van de waterkwaliteit zetten we voort totdat de riolering is aangelegd.

Wat gaat het kosten in 2024 met doorkijk naar 2027?

In 2024 en daar opvolgende jaren worden waarschijnlijk geen extra kosten gemaakt, naast de interne uren voor projectmanagement, inhoudelijke expertise, juridisch en financieel advies, communicatie, vergunningverlening en toezicht. Eventuele monitoring en onderzoeken die worden uitgevoerd door het waterschap worden gefinancierd door de gemeente Almere.

In de meerjarenraming is €175.000 geraamd voor het beheer en onderhoud van de decentrale zuivering (AV voorstel Deelname decentrale zuiveringspilot Oosterwold, 5 juli 2022). Dit betreft de bijdrage van het waterschap in de beheer- en onderhoudskosten van de decentrale zuiveringsinstallatie in de eerste 3 jaar na inbedrijfstelling (d.w.z. €175.000 gefinancierd vanuit de subsidie, eenzelfde bedrag door de gemeente Almere en een gelijk bedrag door ZZL). In het derde jaar vindt een evaluatie plaats (ook van de kosten van beheer en onderhoud) en op basis daarvan vindt besluitvorming plaats over het al dan niet voortzetten van de tijdelijke decentrale zuiveringspilot tot een maximale periode van 7 jaar (met als doel om kennis te verzamelen over de toepassing van nieuwe zuiveringstechnieken). In het AV voorstel van 5 juli 2022 is opgenomen dat het college de voorkeur heeft om bij een eventuele verlenging de zorgplicht op zich te nemen. In dat geval zijn ook de volledige beheer en onderhoudskosten voor het waterschap.

De gebiedsontwikkeling Oosterwold legt vanwege het karakter van organische ontwikkeling en de benodigde afstemming met partners en bewoners een aanzienlijk beslag op de organisatie. Naast vergunningverlening, toezicht en handhaving, gaat het om capaciteit voor het ambtelijk en bestuurlijk proces en van adviseurs vanuit verschillende vakgebieden.

Toekomstig handelen

De Klimaataanpak wordt uitgevoerd via de sporen adaptatie en mitigatie

In 2022 is de Klimaataanpak vastgesteld. In 2023 is de klimaataanpak ambtelijk geëvalueerd en uitgewerkt naar twee opgaven: klimaatadaptatie en klimaatmitigatie. Beide hebben een eigen dynamiek en abstractieniveau en vragen daarom om een eigen organisatorische aanpak en invulling.

Implementatie plan van aanpak Opgave klimaatadaptatie als onderdeel van Klimaataanpak

Naar verwachting wordt eind 2023 het plan van aanpak Opgave klimaatadaptatie opgesteld en bestuurlijk vastgesteld door het college, als onderdeel van de Klimaataanpak. Deze bevat onder meer een maatregelenpakket dat in de periode 2024 – 2027 wordt uitgevoerd om de landelijke doelstelling – in 2050 een klimaatbestendig en waterrobuust beheergebied – te kunnen behalen. Een van de belangrijkste maatregelen voor 2024 is de herziening van de bestaande beleidsregel compensatie verharding en versnelde afvoer. Daarnaast zetten we de samenwerking binnen Klimaatadaptie Flevoland (KAF) voort. Ook zorgt het waterschap in de planperiode voor het vergroten van het inzicht in de effecten van de klimaatverandering op het watersysteem. De watersysteemtoets en waterbeschikbaarheid spelen daar een essentiële rol in. Ook benadrukken we het belang van het delen van deze inzichten met andere (overheids)partners. Hierin werken we samen aan het opzetten van een subsidieregeling voor groene steden en dorpen.

We verkennen de toekomst door kantelpunten te identificeren

Om inzicht te krijgen over waar we ons in de toekomst op moeten voorbereiden, verkennen we waar kantelpunten liggen. Met deze kantelpuntenverkenning onderzoeken we de robuustheid van het watersysteem en onze assets in relatie tot klimaatverandering en demografische ontwikkelingen. We identificeren bij welke scenario's onze assets tegen grenzen aanlopen en wat het handelingsperspectief daarbij is. We gaan aan de slag met de scopebepaling en opdrachtformulering, zodat deze verkenning in 2024 kan starten.

Behoefte aan concretisering mitigatie in Klimaataanpak

Een belangrijk onderdeel van de Klimaataanpak is het deel mitigatie, waarin we ambities rond onze eigen klimaatvoetafdruk staan: in 2050 is Waterschap Zuiderzeeland klimaatneutraal. Op veel vlakken ontbreekt echter *hoe* we dit gaan bereiken. Vooral op het gebied van circulariteit en duurzaam opdrachtgeverschap is een verdiepingsslag nodig en ontbreekt mogelijk beleid. Ook is te zien dat subsidiemogelijkheden bij dit onderwerp wijzigen en houden we in de gaten welke subsidiemogelijkheden ons bij klimaatmitigatie kunnen helpen.

Energiestrategie in uitvoering

De belangrijkste pijler van de Klimaataanpak is de Energiestrategie. Deze is na het inrichten van het specialistenteam Energie in uitvoering. De maatregelen in de Energiestrategie die gepland zijn tussen 2022 en 2025 zijn grotendeels al in uitvoering. Het belangrijkste voor de nabije toekomst is de inrichting van de energieafname van Windpark Hanze, waarmee we in één keer energieneutraal zijn met volledig duurzame, lokaal geproduceerde elektriciteit.

De volgende stap, die volgend jaar de meeste aandacht vergt, is het zoveel mogelijk afstemmen van ons verbruiksprofiel op de opwek van Windpark Hanze, onze zonnepanelen en warmtekrachtkoppelingen. Hiervoor wordt vooral gekeken naar de aansturing van de gemalen. Zo werken we toe naar energieneutraliteit op uurbasis.

Om een betere balans tussen opwek met zon en wind te bewerkstelligen en om ook in de toekomst energieneutraal te blijven, worden plannen uitgewerkt om zonnepanelen op onze dijken te leggen. Uit voorlopig onderzoek blijkt dit te kunnen en lijkt de IJsselmeerdijk hiervoor een geschikte locatie. In samenwerking met het project A6Zon wordt hier nadere invulling aan gegeven.

Evaluatie Agenda Biodiversiteit en de blik vooruit

In 2024 geven we verder uitvoering aan de Agenda Biodiversiteit. De focus ligt op de implementatie van biodiversiteit in onze wettelijke instrumenten. We gebruiken hiervoor de aanbevelingen uit het uitgevoerde onderzoek naar biodiversiteit in onze instrumenten. Ook gaan we aan de slag met biodiversiteitsmaatregelen op onze eigen assets, zoals bij de renovatie van de AWZI Almere.

Daarnaast evalueren we in 2024 tussentijds de Agenda Biodiversiteit en rapporteren we over de voortgang aan de Algemene Vergadering. We bereiden ons daarbij ook voor op het wegvallen van de subsidie van de provincie Flevoland vanaf 2026 en vervolgen de uitwerking van het groeimodel tot 2030. Biodiversiteit heeft daarmee een plek gekregen in ons reguliere werk. In 2024 onderzoeken we, in samenhang met de evaluatie van de Agenda, wat er nodig is op het gebied van aanpak, activiteiten, kennis en capaciteit om biodiversiteit ook op lange termijn te borgen in de lijnorganisatie.

Natuurvriendelijk slootkantenbeheer en afvoeren maaisel langs tochten door BoerenNatuur Flevoland

Ook verwachten we een toename van de werkzaamheden op het vlak van biodiversiteit. Dat komt onder andere door maatregelen die voortvloeien uit het Nationaal/Flevolands Programma Landelijk Gebied. Een voorbeeld hiervan is de opgave voor de provincie om 10 procent groenblauwe dooradering in het landelijk en stedelijk

gebied te realiseren. De verwachting is dat het waterschap een belangrijke samenwerkingspartner is in de projecten die daaruit voortvloeien.

Beleid bufferstroken en landschapselementen ontwikkelen

Bufferstroken, stroken langs percelen die vrij blijven van bemesting en gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, zijn per 1 januari 2024 verplicht voor agrariërs. Onze oevers spelen hierbij een belangrijke rol, ze zijn letterlijk de buffer tussen percelen en watergangen. Om het beheer en onderhoud te vergemakkelijken zijn er waterschappen die hun oevers verpachten aan agrariërs. Door deze oevers mee te rekenen als landschapselement in 4% niet-productief areaal, voldoen zij aan de Europese regelgeving.

Anderzijds spelen de oevers en bufferstroken een belangrijke rol om te voldoen aan de doelstellingen van de Agenda Biodiversiteit en de Kaderrichtlijn Water. Dit maakt dat er behoefte is aan kaders voor bufferstroken en landschapselementen. In 2024 starten we het proces op om hiertoe te komen.

Maatregelen Toekomstig handelen

1. Implementeren van onze Klimaataanpak en Energiestrategie (2027).
2. Implementeren van onze Agenda Biodiversiteit (2030); bijvoorbeeld verkennen of ons instrumentarium (schouw, watertoets) aanpassing vraagt, biodivers maaibeheer en biodivers inrichten van waterschapsterreinen en -gebouwen.
3. Nieuw: Beleid bufferstroken en landschapselementen ontwikkelen (2025).
4. Onderzoeken van de robuustheid van het watersysteem en onze assets in relatie tot de effecten van klimaatverandering door middel van een kantelpuntenverkenning (2024).

1.3. WAT MAG HET KOSTEN?

Overzicht netto lasten programma

In onderstaande tabel zijn de netto lasten opgenomen die aan het programma Bestuur en omgeving verbonden zijn.

Tabel 1.1 Netto lasten programma Bestuur en omgeving (bedragen in miljoenen euro's)

Jaar	Bedrag
Realisatie 2022	10,6
Begroting 2023	13,9
Begroting 2024	14,6
Raming 2025	15,0
Raming 2026	15,6
Raming 2027	16,2

In de onderstaande tabel worden de mutaties voor de jaren 2024-2027 ten opzichte van het basisjaar 2023 inzichtelijk gemaakt. De netto lasten van het programma Bestuur en omgeving komen voor 60% ten laste van de watersysteemtaak en 40% ten laste van de zuiveringstaak.

Tabel 1.2 Mutaties netto lasten programma Bestuur en omgeving jaren 2024-2027 (bedragen in miljoenen euro's)

Mutaties	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Netto lasten basisjaar 2023	13,9	13,9	13,9	13,9
Waterschapsverkiezingen	- 0,1	- 0,1	- 0,1	- 0,1

Mutaties	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Afloop Bestuursprogramma	0,0	- 0,1	- 0,1	- 0,1
Renteopbrengsten Windpark Hanze	-	- 0,3	- 0,3	- 0,3
Kostendekkende leges	- 0,4	- 0,4	- 0,4	- 0,4
Lagere bijdrage WOZ	- 0,2	- 0,2	- 0,2	- 0,2
Loonsom bestuur	0,1	0,1	0,1	0,1
CAO 2023	0,4	0,4	0,4	0,4
Mutatie kapitaallasten	0,0	0,0	0,0	0,0
Actualisatie salarisverdeling	0,3	0,3	0,3	0,3
Inflatie- en loonontwikkeling	0,6	1,3	1,9	2,6
Diversen	0,0	0,1	0,1	0,0
Netto programmalasten	14,6	15,0	15,6	16,2

Investeringsen

Voor het programma Bestuur en omgeving zijn geen investeringen voorzien in deze planperiode.

2. Programma Waterveiligheid

2.1. WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We beschermen de inwoners en de waarden van ons gebied tegen overstromingen.

Tactische doelen van Waterveiligheid

- Beheren en onderhouden: De keringen verkeren in goede staat, als onderdeel van onze zorgplicht.
- Voldoen aan de veiligheidsnormen: De keringen voldoen conform geldende kaders aan de veiligheidsnormen.
- Maatschappelijke opgaven ondersteunen: De keringen zijn waar mogelijk meervoudig ingericht.

2.2. WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Beheren en onderhouden

Zorgplicht Centraal

Vanuit onze zorgplicht hebben wij de wettelijke taak om de waterkeringen aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. In de landelijke herijking van de zorgplicht, Zorgplicht Centraal, worden nieuwe afspraken over de uitvoering van de zorgplicht vastgelegd. Het originele kader uit 2015 bevat afspraken over het uitvoeren van periodieke inspecties, regulier onderhoud en calamiteitenzorg. Vanaf 2024 komen daar afspraken bij over het beoordelen en versterken van de primaire kering. Daarmee wordt vastgelegd hoe uiterlijk 2050 de primaire keringen aan de wettelijke veiligheidsnorm voldoen. We brengen vanaf 2024 in kaart hoe de herijking ingrijpt op de implementatie van de zorgplicht in onze werkprocessen. Het uitwisselen van kennis en data tussen de processen beoordelen-onderhouden-versterking pakken we als onderdeel van de zorgplicht op.

Beheer en onderhoud volgens meerjarenonderhoudsprogramma

Het dagelijkse beheer en onderhoud is vastgelegd in het meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP). De veiligheid van de keringen borgen we in onze dagelijkse werkprocessen. Naast het jaarlijkse onderhoud valt hier ook het inspectiegerichte onderhoud onder. In 2024 wordt de dijkdrainage van de Eemmeerdiijk vervangen.

Damwanden aan eind van levensduur

In de Noordoostpolder zijn meer dan 80 jaar geleden de eerste waterstaatswerken aangelegd. Sommige onderdelen van deze werken lopen op het einde van hun levensduur. Inspecties laten zien dat de damwanden van veel kunstwerken in de komende decennia vervangen moeten worden. Met inspecties prioriteren we deze werkzaamheden.

Aanleg drainage binnenzijde primaire kering

Loswal Ramspol

De loswal Ramspol is in 2023 met een onderwaterdrone geïnspecteerd. Dit leverde belangrijke nieuwe informatie op. Hier ligt een onderhoudsopgave. In 2024 wordt de precieze opgave uitgewerkt.

Actualiseren van het waterveiligheidsbeleid

In ons beleid waterveiligheid beschrijven we wat wel en wat niet mogelijk is met bebouwing, windmolens, kabels en leidingen en beplantingen op en rond de primaire en regionale waterkeringen. Ook is er een visie op medegebruik en beleid voor regionale- en buitendijkse waterkeringen opgesteld. De Omgevingswet vraagt vanaf 2024 om een andere manier van werken, met als doel de regelgeving te vereenvoudigen en de besluitvorming rondom de fysieke leefomgeving te verbeteren. In 2024 actualiseren we dit beleid. Tijdens deze actualisatie brengen wij het keringenbeleid in lijn met de actuele (wettelijke) beleidskaders, zoals geformuleerd in de Waterbeheerprogramma 2022-2027 en de Watervisie. De Algemene Vergadering ontvangt in 2024 een voorstel met het nieuwe beleid.

Deltabeslissing IJsselmeergebied

In 2018 leidde de Integrale Studie Waterveiligheid en Peilbeheer IJsselmeergebied tot de aanbeveling om het streefpeil te handhaven én om de meerpeilpieken gematigd te beheersen. Binnen het Deltaprogramma 2023 is beleidsruimte gecreëerd om het meerpeil na 2050 nog wél met de toenemende zeespiegel te laten stijgen. Dit betekent dat het winterpeil op het IJsselmeer maximaal 30 cm mag stijgen tot 2100. Versterkingsprojecten zoals de IJsselmeerdijkversterking houden rekening met deze peilstijging. In 2026 wordt de Deltabeslissing IJsselmeergebied herijkt. Binnen het Kennisprogramma Zeespiegelstijging worden scenario's voor de lange termijn beschouwd, zodat de kennis wordt ontsloten waarmee op tijd keuzes zichtbaar worden gemaakt voor de bescherming en inrichting van Nederland. Voor het IJsselmeergebied participeren we in dit programma. Daarnaast zijn de gevolgen van keuzes rondom stijging van streefpeil en beheersing van meerpeilpieken op de regionale systemen in het IJsselmeergebied nog niet bepaald. Het project Integraal Waterveiligheidsperspectief IJsselmeergebied voorziet in de uitwerking van deze onderzoeksvraag. Ook hierin participeren we samen met de andere regionale waterbeheerders in het IJsselmeergebied.

Opstellen jaarlijkse waterveiligheidsrapportage

We stellen jaarlijks een Veiligheidsrapportage primaire waterkeringen op die wordt aangeboden aan de Inspectie Leefomgeving en Transport (toezichthouder). In de afgelopen jaren deden we dit tweejaarlijks. Deze rapportage omvat naast de uitgangspunten en toestandsindicatoren voor de primaire waterkeringen ook een overzicht van de uitgevoerde zorgplichtactiviteiten.

Maatregelen Beheren en onderhouden

1. Beheren, onderhouden, monitoren en inspecteren van de keringen (doorlopend).
2. Actualiseren van het waterveiligheidsbeleid en dit een plek geven in de Waterschapsverordening en de Legger (2024).
3. Opstellen jaarlijkse waterveiligheidsrapportage t.b.v. Inspectie Leefomgeving en Transport (toezichthouder) (2024).
4. Uitwisselen van kennis en data tussen de processen 'beheren en onderhouden', 'beoordelen' en 'versterken', zodat de levensloop van de kering centraal staat (doorlopend).

Voldoen aan de veiligheidsnormen

Zorgtaak voor de primaire waterkeringen met een flinke versterkingsopgave

Het waterschap draagt de zorg voor de primaire waterkeringen. Dat betekent dat Zuiderzeeland de primaire waterkeringen beoordeelt of deze voldoen aan de veiligheidsnormen. De uitkomst van een beoordeling kan zijn dat een versterkingsproject aan de orde is waarvoor subsidie wordt aangevraagd, dan wel groot onderhoud wordt uitgevoerd waar het waterschap als dijkbeheerder zelf voor aan de lat staat. Op basis van de huidige inzichten heeft het waterschap een flinke versterkingsopgave van tussen de 116 en 144 kilometer. De eerste trajecten waar we de komende jaren mee aan de slag zijn, zijn de versterking van de IJsselmeerdijk (8-3) en dijktraject 8-4 (waaronder de Ketelmeerdijk). In 2050 moeten al onze primaire waterkeringen voldoen aan de veiligheidsnormen (opgenomen in bijlage II van de Waterwet).

Nieuwe ronde, nieuwe definitieve beoordelingen

In 2023 ging de tweede Landelijke beoordeling primaire keringen van start. Tot en met 2028 gaan we alle voorlopige oordelen omzetten naar definitieve oordelen. Dat betekent dat we 5 keringen opnieuw beoordelen voor 2029. De overige 5 keringen beoordelen we in de periode 2029-2034. Na de eerste voorbereidingen in 2023 gaan we in 2024 verder met de voorbereidingen voor de beoordeling van de eerste keringen. Wij verwachten dat de hydraulische randvoorwaarden (wettelijk voorgeschreven databases) voor het IJsselmeer, het Markermeer en de randmeren op 1 januari 2024 worden uitgegeven. Met de nodige voorbereidende werkzaamheden die in 2023 reeds uitgevoerd zijn, kunnen wij dan met de nieuwe randvoorwaarden gelijk starten met de beoordeling van de eerste kering. Daarnaast starten we in 2024 met de beoordeling van kering 7-2 Noordoostpolder door grootschalig grondonderzoek extern op de markt te zetten en dit te laten uitvoeren.

Toetsing en versterking regionale en overige keringen

De toetsing van regionale en overige keringen wordt afgerond in 2023. Over de resultaten van deze toetsing wordt u begin 2024 geïnformeerd. Op basis van een eerdere toetsing wisten we al dat er twee kunstwerken, als onderdeel van de regionale kering, niet voldeden aan de norm. Omdat deze twee kunstwerken oude primaire keringen zijn, mogen ze nog één keer versterkt worden vanuit het HWBP. Daarom zijn deze kunstwerken als project opgevoerd op het HWBP-programma. Op dit moment wordt in een preverkenningfase nadere scopeanalyses uitgevoerd. Na deze analyses kan blijken dat een kunstwerk toch aan de norm voldoet. Ook zijn we in gesprek met HWBP over hoe we een efficiënte subsidieaanvraag kunnen doen. De formele verkenningfase, planfase en uitvoering zijn voorzien in 2024 en mogelijk 2025. Voor de start van het project of de projecten wordt u nog geïnformeerd.

Inlaat Repelweg op Hoogwaterbeschermingsprogramma voor versterking

Veel dynamiek rondom landelijk HWBP programma

We zitten midden in het proces van de landelijke HWBP-programmering voor 2025-2036. Er zijn grote landelijke financiële tekorten geconstateerd door het HWBP. Er worden landelijk analyses uitgevoerd en scenario's ontwikkeld die moeten bijdragen aan de oplossing. Omdat stilvallen zowel landelijk als voor het waterschap de continuïteit van de uitvoering in gevaar brengt, is aan de eigen koers vasthouden nu de beste optie. Ook vanwege onze wettelijke verantwoordelijkheid als hoeder van de waterveiligheid. Dat neemt niet weg dat de veranderde context nieuwe risico's oplevert. Het dijkproject Ketelmeerdijk/Vossemeerdijk (traject 8-4) is, in opvolging van het AV-besluit van december 2022, aangemeld. Daarbij is de financiering alleen voor de verkenning

geregeld en niet voor de andere projectfasen. De Algemene Vergadering wordt in december via een nota ter kennisname verdergaand geïnformeerd over ontwikkelingen, risico's en de lijn van het college.

Maatregelen Voldoen aan de veiligheidsnormen

1. Beoordelen van de primaire keringen (2023-2035).
2. Versterken van de IJsselmeerdijk, via het Hoogwaterbeschermingsprogramma zodat deze weer aan de normen voldoet, de uitvoering is voorzien na 2025.
3. Toetsen, rapporteren en versterken van regionale en overige keringen (doorlopend), waaronder de toetsing van de regionale kering achter de Kadoelerkeersluis (2025) en de start van de verkenning van afgekeurde kunstwerken in de regionale kering achter de Kadoelerkeersluis (o.a. Gemaal Smeenge en inlaat Repelweg in 2027).

Speciale investering		Programma		Financieel		Planning	
IJsselmeerdijk		Waterveiligheid		€ 23,1 mln eigen bijdrage (planuitwerking en realisatiefase)		Afronding planuitwerkingsfase: juli 2025 Totale afronding: 2028	
Startfase verkenning	Verkenningfase	X	Planuitwerkingsfase	Realisatiefase	Afgerond		
Kaders die van toepassing zijn <ul style="list-style-type: none"> - Robuuste realisatie versterkingsopgave van het HWBP voor wat betreft IJsselmeerdijk (Kaders voor HWBP-projecten, AV 30 juni 2020); - Duurzame versterking, rekening houdend met de kaders voor duurzaamheid (collegeplan, SER Energieakkoord, Masterplan Duurzame Energie, Ontwikkelagenda grondstoffen, Green Deal Duurzaam GWW 2.0); - Waar mogelijk toepassen van snellere, goedkopere of slimme oplossingen (innovatie); - Vormgeven van het participatieproces participatie- en besluitvormingsproces conform de toekomstige Omgevingswet. 							
Toelichting B&MR 2024-2027 <p>In de planuitwerkingsfase wordt in 2024 het vastgestelde voorkeursalternatief gedetailleerder uitgewerkt. De IJsselmeerdijk wordt versterkt door middel van een vooroever, met op een aantal (maatwerk)locaties een traditionele dijkversterking. Het beoogde resultaat in 2024 (en een deel van 2025) is een referentie-ontwerp en een vastgesteld projectbesluit inclusief verleende hoofdvergunningen en gewijzigde bestemmingsplannen.</p> <p>Daarnaast worden de aanbestedings- en contractdocumenten uitgewerkt, zodat aan het einde van de planuitwerkingsfase, na het doorlopen van de aanbesteding, een aannemer geselecteerd kan worden.</p> <p>Belangrijke activiteiten de komende jaren zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe om te gaan met de vraagstukken over stikstof, CO2-uitstoot (emissiearm bouwen), circulariteit? • De uitwerking van de meekoppelkans ecoplusvariant van de vooroever met financiering van de provincie Flevoland. Onderdeel is ook het verkrijgen van benodigde aanvullende subsidie voor de aanleg. Het NPLG-subsidietraject loopt hiervoor. • Het afsluiten van overeenkomsten voor de meekoppelkansen: opwaarderen onderhoudspad, fietsopgang Klokbekeweg, kleine recreatievoorzieningen en terrein Flevomarina. • Een plan van aanpak Realisatiefase als onderbouwing voor de subsidieaanvraag bij het HWBP en het inrichten van de projectorganisatie. <p>Eind 2025 wordt gestart met de realisatiefase die loopt tot eind 2028.</p> <p>Uit het versterkingsproject IJsselmeerdijk is zon op dijken als waardevolle meekoppelkans naar voren gekomen. Inmiddels is deze meekoppelkans geëvolueerd tot een eigenstandig project.</p>							

Speciale investering	Programma		Financieel	Planning
Dijktraject 8-4	Waterveiligheid		Nog te bepalen	Doorlooptijd 6 – 8 jaar
X				
Startfase	Verkenningfase	Planuitwerkingsfase	Realisatiefase	Afgerond
Kaders die van toepassing zijn <ul style="list-style-type: none"> - Robuuste realisatie versterkingsopgave van het HWBP voor wat betreft IJsselmeerdijk (Kaders voor HWBP-projecten, AV 30 juni 2020); - Duurzame versterking, rekening houdend met de kaders voor duurzaamheid (collegeplan, SER Energieakkoord, Masterplan Duurzame Energie, Ontwikkelagenda grondstoffen, Green Deal Duurzaam GWW 2.0); - Waar mogelijk toepassen van snellere, goedkopere of slimme oplossingen (innovatie); - Vormgeven van het participatieproces conform de toekomstige Omgevingswet. En daarnaast specifiek financieel: <ul style="list-style-type: none"> - Het voorbereidingskrediet is gedelegeerd aan het college van Dijkgraaf en Heemraden tot een maximum van € 1,16 miljoen, mits programmering op het landelijke programma in 2025 of 2026 plaatsvindt. - De totale voorfinancieringslasten mogen niet significant (maximaal +10%) afwijken van de in deze besluitvormingsnota geschetste totale lasten. 				
Toelichting B&MR 2024-2027 <p>In opvolging van het AV-besluit van december 2022 is dijkversterking Ketelmeerdijk/Vossemeerdijk (traject 8-4) aangemeld voor het landelijke HWBP-programma. Het project is inmiddels geprogrammeerd in 2025. Daarbij is de financiering alleen voor de verkenningfase geregeld, maar niet voor de andere fases, te weten de planuitwerking- en realisatiefase. Dat heeft te maken met de grote financiële tekorten die inmiddels in het HWBP geconstateerd zijn. Er worden landelijk analyses uitgevoerd en scenario's ontwikkeld die moeten bijdragen aan de oplossing. Omdat stilvallen van het versterkingsprogramma voor het waterschap de continuïteit van de uitvoering in gevaar brengt, is aan de eigen koers vasthouden nu de beste optie. Ook vanwege onze wettelijke verantwoordelijkheid als hoeder van de waterveiligheid. Dat neemt niet weg dat de veranderde context nieuwe risico's oplevert. Het college is van mening dat starten van de verkenningfase van traject 8-4 past binnen het AV-besluit van december 2022. Dat kan door adaptief te werken, dat wil zeggen in stapjes, beheerst en afgestemd op nieuwe ontwikkelingen met tussentijdse beslismomenten.</p> <p>De Algemene Vergadering wordt in december 2023 via een nota ter kennisname verdergaand geïnformeerd over ontwikkelingen, risico's en de lijn van het college. Ondertussen werken we aan de opbouw van het team inclusief de opleidingsplekken (conform AV-besluit). Dit ligt op planning. Ook wordt gewerkt aan de onderbouwing van het voorbereidingskrediet wat begin 2024 geopend kan worden.</p> <p>We gaan in 2024 starten met het plan van aanpak teneinde in 2025 een subsidiebeschikking aan te kunnen vragen. Onderdeel van het Plan van Aanpak is een uitdieping van de waterveiligheidsopgave, maar ook de aansluiting bij de diverse gebiedsontwikkelingen die in en om het Ketelmeer gaande zijn. Deze ontwikkelingen betrekken allen dijktraject 8-4 in hun plannen omdat het traject een natuurlijke verbinding vormt tussen het IJsselmeer en de IJsselvechtdelta. Op basis van dit gegeven is ook voor dit dijktraject NPLG-subsidie aangevraagd, waarvan uitsluitel over toekenning in 2024 verwacht wordt. Doel is om in 2025 te starten met de verkenningfase.</p>				

Maatschappelijke opgaven ondersteunen

Biodiversiteit stap voor stap voortwaarts

Gestaag zetten we stappen op het gebied van biodiversiteit bij het beheer en onderhoud van onze dijken. Elke keer dat een contract afloopt of een maaibestek opnieuw wordt aanbesteed, zorgen we ervoor dat maatregelen rondom bestrijding of bemesting op een biodiverse manier vorm krijgen. Ook zijn we aangehaakt bij het project Futuredikes. Dit is een landelijk onderzoekstraject van

HWBP en waterschappen om soortenrijke grasbekleding te ontwikkelen. Het is zoeken naar een vegetatie die erosiebestendig is, biodiversiteit bevorderend werkt en minder kwetsbaar is voor weer- en klimaatinvloeden zoals droogte.

Ontwikkelen op dijken, complexiteit neemt toe

Voor de ruimtelijk ontwikkelingen op en bij keringen blijft de aandacht groot. Voor Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland ligt bij verdere uitwerking van de toegangsweg een vraagstuk rondom stabiliteit van de dijk. Dit wordt in 2024 verder geanalyseerd en uitgewerkt. Bij Almere Duin wordt in 2024 de verkenning van het noordelijk deel uitgevoerd. Voor Oostvaardersoeverers ligt de nadruk op bestuurlijk draagvlak voor de nog af te ronden keuzenota. Ook Waterfront Lelystad en Almere Pampus krijgen onze aandacht. Het zijn beide projecten die in de (vroeg) verkennende fase zitten. De gemeentelijke ambitie van Waterfront Lelystad is hoog en vraagt onze alertheid om de consequenties van ontwikkelingen bij een kering te duiden. Een vroegtijdige intensieve betrokkenheid vanuit het waterschap is hier belangrijk, mede vanuit het principe 'water en bodem sturend'. Ook bij het project Almere Pampus geeft de gemeente veel aandacht aan het principe bodem en water sturend. Dit stemt ons positief. Overall gezien spelen er veel ruimtelijke ontwikkelingen op en rond dijken die veel betrokkenheid van onze specialisten vragen.

Maatregelen Maatschappelijke opgaven ondersteunen

1. Verkennen – en indien mogelijk – realiseren van meekoppelkansen (gelijktijdig uitvoerbare initiatieven van burgers en bedrijven bij grootschalig onderhoud of versterking van een kering (doorlopend); bijvoorbeeld bij de versterking van de IJsselmeerdijk (vooroevers).
2. Openstaan voor maatschappelijke initiatieven van anderen die, waar mogelijk, uitvoering kunnen krijgen op keringen (doorlopend) bijvoorbeeld Almere Duin, Maritieme Servicehaven Flevoland.
3. Bevorderen van de biodiversiteit door onder andere aangepast onderhoud of het inzaaien van andere kruiden/grasmengsels (doorlopend).
4. Bijdragen aan een energieneutraal waterschap, bijvoorbeeld door de inzet van geëlektrificeerd materieel bij beheer en onderhoud en de aanleg van zonnepanelen op keringen (doorlopend).

2.3. WAT MAG HET KOSTEN?

Overzicht netto lasten programma

In onderstaande tabel zijn de netto lasten opgenomen die aan het programma Waterveiligheid verbonden zijn.

Tabel 2.1 Netto lasten programma Waterveiligheid (bedragen in miljoenen euro's)

Jaar	Bedrag
Realisatie 2022	7,4
Begroting 2023	7,5
Begroting 2024	8,2
Raming 2025	8,3
Raming 2026	8,5
Raming 2027	9,6

In de onderstaande tabel worden de mutaties voor de jaren 2024-2027 ten opzichte van het basisjaar 2023 inzichtelijk gemaakt. Het totaal van de netto lasten van het programma Waterveiligheid komt ten laste van de watersysteemtaak.

Tabel 2.2 Mutaties netto lasten programma Waterveiligheid jaren 2024-2027 (bedragen in miljoenen euro's)

Mutaties	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Netto lasten basisjaar 2023	7,5	7,5	7,5	7,5
Beoordeling primaire keringen	0,0	- 0,3	- 0,3	- 0,3
Beoordeling primaire keringen LBO2	0,0	0,4	0,3	0,3
Bijstelling HWBP solidariteitsbijdrage	0,2	- 0,1	- 0,1	0,1
Actualisatie meerjaren onderhoudsplannen	0,0	0,0	0,1	0,5
Toegekende inflatie 2023	0,2	0,2	0,2	0,2
Doorkijk versterkingsopgave en start dijktraject 8-4	0,1	0,1	0,1	0,1
Versterkingsopgave HWBP Dijktraject 8-4	0,5	0,5	0,5	0,5
Mutatie kapitaallasten	0,0	0,1	0,1	0,2
Actualisatie salarisverdeling	- 0,3	- 0,3	- 0,3	- 0,3
CAO 2023	0,1	0,1	0,1	0,1
Inflatie- en loonontwikkeling	0,1	0,1	0,3	0,6
Diversen	- 0,2	0,0	0,0	0,1
Netto programmalasten	8,2	8,3	8,5	9,6

Investeringsen

In onderstaande tabel zijn de geraamde investeringsuitgaven opgenomen. Deze zijn gebaseerd op de investeringsplanning zoals opgenomen in de Kadernota 2024-2027, waarbij een actualisatie heeft plaatsgevonden op basis van de meest recente inzichten en besluiten. De tabel bevat de begrote investeringsuitgaven van zowel reeds gestarte investeringsprojecten als van de investeringsprojecten waarvoor het investeringskrediet nog moet worden verleend. Tabel 2.4 bevat de investeringen die in 2024 starten (en waarvan uitgaven deels doorlopen in de jaren na 2024) en waarvoor de AV middels vaststelling van de begroting de kredietverlening goedkeurt.¹

Tabel 2.3 Investeringsuitgaven van het programma Waterveiligheid (bedragen in miljoenen euro's)

Investeringsen	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Reguliere investeringen	0,3	0,2	0,6	-
Speciale investeringen	0,4	2,7	6,8	6,8
Totaal investeringsuitgaven	0,7	3,0	7,3	6,8

¹ Voor speciale investeringen geldt dat de AV de beleidsmatige kaders moet hebben vastgesteld alvorens het college kan starten met de uitvoering.

Tabel 2.4 Investeringsuitgaven waarvoor in 2024 kredietverlening plaatsvindt (bedrag in duizenden euro's)

Omschrijving investering	Regulier / Speciaal
Dijkversterking MSNF	Regulier
Totaal te verlenen kredieten in 2024	183

3. Programma Voldoende en gezond water

3.1. WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We zorgen voor een robuust watersysteem dat past bij de gebruiksfuncties. Met goede leefomstandigheden voor inheemse flora en fauna en dat bestand is tegen extreem weer. De fysische chemische toestand ondersteunt de ecologie en de gebruiksfuncties.

Tactische doelen Voldoende en gezond water

- **Beheren en onderhouden:** Het watersysteem verkeert in een goede staat en het beheer ervan is afgestemd op de functionele eisen, op de waterkwaliteitsdoelen en op onze ambities over biodiversiteit.
- **Voorkomen van wateroverlast en watertekort:** Bij de inrichting van het watersysteem is geanticipeerd op de gevolgen van bodemdaling en klimaatverandering.
- **Waterkwaliteit verbeteren:** Het watersysteem in het beheergebied voldoet, binnen de mogelijkheden van het waterschap, aan de geldende waterkwaliteits- en functionele doelstellingen.

3.2. WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Beheren en onderhouden

Beheer en onderhoud volgens vastgestelde planning

Beleidswijzigingen op het gebied van beheer- en onderhoud hebben de laatste jaren invloed gehad op de wijze waarop van beheer- en onderhoudswerkzaamheden worden uitgevoerd. Voorbeelden zijn de Agenda Biodiversiteit, de Klimaataanpak en Omgevingsgericht beheer en onderhoud. Implementaties vinden stap voor stap plaats. Bij elke aanbesteding van een nieuw bestek worden de opties en belangen opnieuw afgewogen. Kleinschalige maatregelen die voortkomen uit de Klimaataanpak worden in alle nieuwe bestekken verwerkt. Het gaat dan om het voorschrijven van klein elektrisch materieel zoals bosmaaiers en kettingzagen, maar ook het voorschrijven van bepaalde smeermiddelen en brandstoffen. Het maaibestek in Urk wordt uitgevoerd met HVO diesel (een fossielvrije brandstof). Maatregelen met een grote financiële impact worden eerst voorgelegd aan de Algemene Vergadering.

Ook op het gebied van biodiversiteit worden stappen gezet. Dit heeft vooral invloed op de maaibestekken. Het aantal kilometer dat we maaien en ruimen in plaats van klepelen groeit jaarlijks. 2024 staat o.a. in het teken staan van een evaluatie van de maatregelen.

Beheer- en onderhoudssystemen weer up to date!

Op de achtergrond zijn beheer- en onderhoudsactiviteiten afhankelijk van verschillende softwaresystemen. In 2024 wordt de overgang naar GeoVisia (een onderhoudsbeheersysteem) afgerond. GeoVisia maakt de samenwerking tussen aannemers, toezichthouders en gegevensbeheerders bij het uitbesteden van werkzaamheden makkelijker. Vanuit het veld kunnen mutaties vanaf mobiele apparaten worden doorgevoerd en op kantoor kunnen de vorderingen in het veld worden bijgehouden. De overstap naar GeoVisia is een verdere professionalisering van het beheer- en onderhoudsproces.

Naast de vervanging van het onderhoudsbeheersysteem worden ook de besturingssystemen voor de aansturing van objecten en kunstwerken in het watersysteem vervangen. Op dit moment worden de kunstwerken in ons beheergebied nog met twee verschillende besturingssystemen aangestuurd. Deze scheiding in systemen dateert al van vóór de fusie in 2000. In 2024 maken we de keuze voor het nieuwe besturingssysteem en starten we de implementatie. Hiermee is dan eindelijk eenheid in besturingssystemen.

Naast ontwikkelingen rond interne softwaresystemen wordt ook een app voor extern gebruik gelanceerd. In 2024 testen we de Wateraanvraagapp samen met een grote groep agrariërs. Agrariërs in het wateraanvoergebied kunnen via de Wateraanvraagapp aangeven als er een

watervraag is. Als wateraanvoer niet meer nodig is, kan de watervraag via de app weer worden afgemeld. Het hele proces wordt daardoor overzichtelijk vastgelegd waarbij er inzicht is voor iedereen. Als waterschap kunnen we het water daardoor sturen naar behoefte.

Kritische blik op ons schouwbeleid

De werkwijze voor het uitvoeren van de schouw is al jaren hetzelfde. Ondertussen is het klimaat veranderd daalt de bodem. De eisen die we aan ons watersysteem stellen zijn veranderd. Daarbij zijn onze ambities op het gebied van biodiversiteit en ecologie veranderd. De laatste jaren komen vaker vragen uit het veld over de huidige uitvoering van de zomerschouw en najaarschouw. In 2024 kijken we kritisch naar ons schouwbeleid waarbij we onderzoeken of de huidige werkwijze nog van deze tijd is. Onze huidige ambities op het gebied van biodiversiteit worden hierin meegenomen. Mogelijk leidt dit tot een bestuurlijke keuze in de komende jaren.

Zoektocht naar norm voor waterbodems

Op dit moment worden baggerwerkzaamheden alleen ingepland als de baggerlaag te dik is. In 2023 is gestart met het onderzoek voor het opstellen van een norm baggerspecie voor waterkwaliteit. Omdat een baggerlaag met veel voedingsstoffen een oorzaak kan zijn van kroos en blauwalgproblemen. In 2024 wordt dit onderzoek doorgezet.

Invasieve exoten bestrijden op pilotbasis

In Emmeloordse wijk De Erven loopt een pilot van de hengelsportvereniging. Hierbij wordt met een harkboot het ongelijkbladig vederkruid geharkt. Het waterschap monitort de effecten op de waterkwaliteit. 2024 is het derde en laatste jaar van de pilot.

Reiger eet exotische rivierkreeft uit innovatieve kreeftenval Dronten.

In Dronten loopt een pilot met een innovatieve kreeftenval. Hierbij worden kreeften weggevangen uit een watergang in de wijk De Munten. Het doel van de pilot is om de kreeften zover terug te

brengen dat hergroei van planten mogelijk is en de waterkwaliteit verbetert. Een adviesbureau test hiermee de vangsteffectiviteit van hun innovatieve kreeftenval. Als deze pilot succesvol is, dan bekijken we in 2024 met de gemeente of en hoe we hier een vervolg aan geven.

Muskusratten vangen we samen

Ook in 2024 werken we verder aan de invulling van het plan van aanpak Strategie muskusrattenorganisatie, waarin het gezamenlijk doel is vastgesteld om de muskusrat uiterlijk in 2034 terug te dringen tot de landsgrens. We doen dit door in ons werkgebied stapsgewijs de muskusrat en de beverrat te bestrijden (de beverrat komt sinds eind 2022 vaker in ons gebied voor). Daarmee borgen we de waterveiligheid. Samenwerking met terreinbeherende organisaties, kennisontwikkeling (veldkennis) en innovatie (bijvoorbeeld e-DNA) zijn hierbij in samenhang steeds belangrijker. We zetten de kennis van onze bestrijders breder in, bijvoorbeeld bij vangen van mollen, het ruimen van dode dieren en ook bij monitoringswerkzaamheden in het veld. Hiermee zijn ze de oren en ogen in het veld.

Naast onze inzet in eigen beheergebied werken we vanuit een landelijke structuur. Daarin staan samenwerking, organisatie en doelbereik centraal. Vanuit onze eigen aanpak en identiteit versterken we elkaar landelijk om het doel invulling te geven.

Ontwikkelingen stedelijk waterbeheer

Omgevingsgericht beheer en onderhoud en biodiversiteit krijgt meer vorm in de stedelijke maaibestekken. In 2024 gaat het gezamenlijke maaibestek met de gemeente Almere in uitvoering.

Hierin is rekening gehouden met een goede afstemming op de omgeving. Op diverse locaties wordt minder of op een andere manier gemaaid ten behoeve van de waterkwaliteit en de biodiversiteit. Waar mogelijk houden we rekening met de omgeving en recreatieve belangen door juist meer te maaien. Samen met alle gemeenten worden de maatwerkovereenkomsten voor het stedelijk water geactualiseerd. Dit is het moment om afspraken rondom ecologie, omgevingsgericht beheer en onderhoud en biodiversiteit te borgen in afspraken met de gemeenten. In 2024 hopen we de

Gemaal Smeenge

evaluatie af te ronden. Bestuurlijke vaststelling vindt plaats in 2025.

Renovatie gemaal Smeenge

Na de afronding van de renovatie en verduurzaming van gemaal Vissering staat in 2025 de renovatie van gemaal Smeenge op de planning. De werkvoorbereiding is daarvoor al gestart. In 2024 wordt het bestek afgerond zodat de werkzaamheden kunnen worden aanbesteed. Als alles volgens planning verloopt, is de renovatie in 2026 afgerond. Naast de renovatie van gemaal Smeenge staan nog enkele andere onderhoudswerkzaamheden op de investeringsplanning. Zo wordt een krooshekreiniger voor inlaat Lemmer geplaatst en wordt de stuw Steenwijkertocht vervangen. In het stedelijk water worden enkele pompgemalen vervangen.

Maatregelen Beheren en onderhouden

1. Beheren en onderhouden van het watersysteem: de watergangen, de gemalen en de kunstwerken (doorlopend).
2. Renoveren gemaal Smeenge (2026).
3. Actualiseren van peilbesluiten (doorlopend), bijvoorbeeld het peilbesluit Bovenwater/Hollandse Hout (2024).
4. Vertalen van de doelen voor biodiversiteit naar het regulier beheer en onderhoud van het watersysteem (2027), bijvoorbeeld ondersteuning van de pilot slootkantbeheer, het aanpassen van het maaibeheer om de ecologische impact te vergroten en het aanleggen van faunapassages in duikers (voor bijvoorbeeld otters) waar dit mogelijk is.
5. Ontwikkelen van een norm om te beoordelen of waterbodems te voedselrijk zijn (2027).
6. Terugdringen van invasieve exoten om ongewenste effecten op het watersysteem en de waterkeringen te beperken (doorlopend).
7. Nieuw: samen met gemeenten actualiseren we de maatwerkovereenkomsten voor stedelijk water (2025)

Voorkomen van wateroverlast en tekort

Grenzen aan maakbaarheid

De Noordoostpolder en de Flevopolders zijn in de vorige eeuw uitermate robuust aangelegd. De watergangen hebben een ruime afvoer- en bergingscapaciteit. Het waterschap toetst regelmatig het watersysteem aan de wateroverlastnormen. Waar nodig doen we ingrepen in en plagen we onderhoud aan het watersysteem om te zorgen dat het robuust blijft. Zo borgen we een goede waterhuishouding. De afgelopen jaren merkte het waterschap dat de grenzen van het watersysteem in beeld komen. Het duidelijkste voorbeeld is het bodemdalingsgebied ten zuidwesten van Emmeloord waar geen technische maatregelen op maatschappelijk verantwoorde wijze meer te treffen zijn om te kunnen voldoen aan de wateroverlastnorm. De provincie en het waterschap werken gezamenlijk aan een herziening van het provinciale wateroverlastbeleid. Het waterschap blijft de provincie aanspreken op het vormgeven van het voor het gebied noodzakelijke transformatieproces.

Veel veranderingen in de omgeving

In ons beheergebied is een toenemende vraag naar ruimte voor bijvoorbeeld stedelijke ontwikkeling; dat heeft gevolgen voor het watersysteem. Daar komt bij dat de klimaatverandering leidt tot meer en langere perioden van grote droogte en vaker zwaardere buien dat eveneens gevolgen heeft op het watersysteem.

Als gesprekspartner opereren op inhoud

Binnen het speelveld van alle veranderingen in grondgebruik, roep om ruimte, klimaatverandering en bodemdaling heeft het waterschap een kerntaak te vervullen, namelijk "zorgen voor voldoende water: niet teveel en niet te weinig". Het waterschap deelt inhoudelijke kennis en geeft aan welke mogelijkheden en grenzen het watersysteem heeft in het licht van al deze ontwikkelingen.

Waterbeschikbaarheid en Watersysteemtoets 2024: ijkpunten voor toekomstbestendig handelen Waterbeschikbaarheid gaat over droge situaties. Met het project Waterbeschikbaarheid zorgen we er voor dat we goed zijn voorbereid op situaties waarin minder water of water van minder goede kwaliteit beschikbaar is dan gewenst. In 2024 ontvangt de Algemene Vergadering een voorstel over hoe wordt omgegaan met externe wateraanvoer en peilverhoging. Daarnaast wordt gestart met de onderzoeks- en uitvoeringsagenda.

De watersysteemtoets gaat over natte omstandigheden. De watersysteemtoets geeft inzicht in waar in het beheergebied nu en in de (nabije) toekomst wateropgaven zijn dan wel gaan ontstaan. Daarnaast voert het waterschap voor gebieden met een wateropgave een brede knelpuntenanalyse uit, waarbij ook wordt gekeken naar drooglegging. Voor de toetsing wordt gebruik gemaakt van de meest actuele inzichten in klimaatverandering en bodemdaling. Op grond van de uitkomsten van de watersysteemtoets besluit het bestuur over te treffen maatregelen om te zorgen dat we een klimaatrobuust en toekomstbestendig watersysteem houden.

Herziening Beleidsregel compensatie verharding

De Beleidsregel compensatie toename verharding en versnelde afvoer is achterhaald: het sluit niet meer aan bij de veranderingen in het klimaat. Bovendien is de Beleidsregel te eenzijdig gericht; meer ruimte voor andere compensatie-alternatieven is noodzakelijk om particuliere en private initiatieven te stimuleren. In 2024 wordt een voorstel voor een herziene beleidsregel voorgelegd aan het bestuur.

Maatregelen Voorkomen van wateroverlast en tekort

1. Uitvoeren van een watersysteemtoetsing (waarin we toetsen aan de normen voor wateroverlast) en een brede knelpuntenanalyse (waarin we ook kijken naar drooglegging) (uiterlijk in 2024).
2. Actualiseren van het beleid 'compensatie verharding' zodat het aansluit bij de gevolgen van klimaatverandering en ruimte biedt voor nieuwe technische mogelijkheden (2024).
3. Besluitvorming over Waterbeschikbaarheid (2024), dat inzicht geeft in de toekomstige waterbeschikbaarheid, rekening houdend met de gevolgen van klimaatverandering.

Waterkwaliteit verbeteren

Uitvoering van maatregelen Kaderrichtlijn Water (KRW) ligt op schema

De aanleg van vijf vispassages bij de stuwen met subsidie uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid is (naar verwachting) in 2023 afgerond. Deze vispassages zijn voorzien van een monitoringsysteem. Daarnaast zijn in 2023 de karpers uit de Stobbentocht verplaatst. De komende jaren wordt het effect van de maatregel op de visstand en vissamenstelling gemonitord. Hiermee beoordelen we of het huidige KRW-doel voor vis in deze tocht (blijvend) haalbaar is.

Afvissen karpers Stobbentocht

Het waterschap start met een verkenning naar mogelijke typen vispassages voor gemaal de Blocq van Kuffeler. Hierbij wordt ook nagegaan of een vispassage de jaarlijkse sterfte van brasem tijdens de paaiperiode in dit gemaal kan oplossen dan wel beperken. Vanuit de KRW moet deze passage voor 2027 aangelegd zijn. Dit kan betekenen dat de passage aangelegd wordt vooruitlopend op de besluitvorming over het project Oostvaardersoever.

In 2023 startten de voorbereidingen voor de vervanging van de gecreosoteerde oeverbeschoeiing in de Noordoostpolder. Hiervoor is een projectteam gevormd. In de watergangen waar de beschoeiing in 2024 vervangen gaat worden, is gestart met de nulmonitoring van de waterkwaliteit en waterbodembodem. Deze monitoring wordt gedurende de vervanging doorgezet. Het aantal te monitoren locaties zal toenemen in samenhang met het areaal oeverbeschoeiing dat vervangen wordt.

Samen met de provincie wordt gewerkt aan het actualiseren van de water- en nutriëntenbalans voor de lijnvormige wateren. De resultaten worden gebruikt om de KRW-nutriëntendoelen te evalueren en waar nodig te herijken. De uitkomsten worden ook ingebracht in de landelijke tussenevaluatie van de KRW die voor 2024 is voorzien.

Tandje erbij via het KRW-impulsprogramma

Rijk en regio werken samen in het KRW-impulsprogramma dat bedoeld is als extra impuls om in 2027 aan de KRW-doelen te voldoen. Dit programma, een voortzetting van de huidige inzet gecombineerd met een aanvullende inzet, telt 3 sporen met in totaal zes actielijnen (zie kader).

Spoor 1: Uitvoering

1. Bewaken van de uitvoering van eerder afgesproken maatregelen
2. Verdere uitwerking van ruimtelijke maatregelen
3. Intensivering van maatregelen voor stoffen
4. Inzet op verdere verankering van afspraken in regelgeving

Spoor 2: Tussenevaluatie 2024

5. Bepalen toestand, prognose en resterend handelingsperspectief

Spoor 3: Verantwoording 2027

6. Voorbereiding op een goede motivering van uitzonderingen in de aanloop naar 2027

Spoor 1

De voortgang van de eerder afgesproken maatregelen (actie 1) is beschreven in bovenstaande paragraaf 'Waterkwaliteit verbeteren'. Hierover wordt ook in Rijn-Oostverband gerapporteerd naar het Rijk. De verdere uitwerking van ruimtelijke maatregelen (actie 2) wordt vormgegeven in het FPLG (Flevolands Programma Landelijk gebied). Hiervoor heeft het waterschap ook maatregelen aangedragen. Voor de intensivering van maatregelen voor stoffen (actie 3) zetten we in op preventie via Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH), bronnenonderzoek en monitoring in het watersysteem en op de AWZI's. Hierbij richten we ons zowel op het stedelijk als op het landelijk gebied. Onder de onderstaande kopjes over Zeer Zorgwekkende Stoffen en het terugdringen van emissies is hier nader op ingegaan. Het voortouw voor actie 4 ligt op dit moment bij het Rijk. Als waterschap volgen we de ontwikkelingen.

Spoor 2

Voor actielijn 5 trekken Rijk en regio samen op. Dit doen we zowel individueel als in Rijn-Oostverband. De gegevens uit onze reguliere en projectmatige chemische en biologische waterkwaliteitsmonitoring worden jaarlijks verwerkt in toestandsoordelen. Het Rijk laat op basis hiervan prognoses opstellen voor het verwachte doelbereik. Hierin worden tevens de nog in uitvoering zijnde maatregelen van het waterschap en de maatregelen en effecten van rijksbeleid meegenomen. Het waterschap en Rijk gaan vervolgens in gesprek om eventuele verschillen in verwachtingen te duiden en het resterende handelingsperspectief in beeld te brengen. Hierbij stemmen we ook af in Rijn-Oostverband, zeker waar het gaat om het handelingsperspectief voor stoffen.

Spoor 3

Voor spoor 3 zijn de uitkomsten van de tussenevaluatie relevant; wat is het verwachte doelbereik en wat is het aanvullend handelingsperspectief. Op basis hiervan wordt duidelijk waar mogelijk een beroep op uitzonderingen zal moeten worden gedaan. De uitzonderingsmogelijkheden worden uitgewerkt door een werkgroep, die tijdens dit proces de achterbannen consulteren. Als waterschap en in Rijn-Oostverband zullen we de producten beoordelen en vragen en onderwerpen agenderen. De vervanging van de gecreosoteerde oeverbescherming is hierbij reeds als mogelijke 'case' aangedragen.

Onze lobby in Brussel

Via Bureau Brussel lobbyt de Unie van Waterschappen op relevante dossiers bij de Europese Commissie. De Kaderrichtlijn Water en de nieuwe Richtlijnen Prioritaire stoffen en Stedelijk afvalwater, maar ook het Duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door de landbouw, zijn belangrijke dossiers voor de waterkwaliteit. Het college van het waterschap gaat jaarlijks, in Rijn-Oostverband, naar Brussel om ontwikkelingen te bespreken en signaleren en onderwerpen te agenderen bij Bureau Brussel.

Doelen Overige wateren ook voor de natuurgebieden

Na de doelen Overige wateren voor stedelijk gebied zijn nu de doelen Overige wateren voor de natuurgebieden aan de beurt. Voor de meeste wateren in natuurgebieden zijn werkdoelen afgeleid. Deze zijn nog niet door de provincie vastgesteld. Na vaststelling door de provincie zullen ze ter kennisgeving aan de Algemene Vergadering worden voorgelegd. Het waterschap verzorgt, na vaststelling, de monitoring. Indien nodig worden voor de monitoring extra middelen gevraagd.

Pilots en onderzoeken Actieplan Bodem en Water lopen door

In 2024 zetten we pilots en onderzoeken voort die we in 2022 en 2023 zijn gestart. We adviseren agrariërs over de voordelen van meerjarige grasbufferstroken langs watergangen. Goed als rijpad en goed voor de waterkwaliteit en biodiversiteit. We zijn betrokken bij een pilot rondom het robuust telen van peen en ui en praktijkproeven over perceelsafspoeling. In onderzoeksprojecten rondom de Vuursteentocht en Roerdomptocht

onderzoeken we met agrariërs waarom en wanneer stikstofuitspoeling ontstaat. En we zetten de pilots voort over druppelirrigatie/fertigatie en infiltratiegreppels. Bij alle pilots en onderzoeken hebben we oog voor een goede gewasopbrengst en de bodem- en de waterkwaliteit. Verder gaan we in 2024 na of versnelling van de Actieplan Bodem en Water (ABW)-aanpak mogelijk is via de Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW)-impulsregeling.

We evalueren de verduurzaming van het aalbeheer

We werken aan de evaluatie van de verduurzaming van het aalbeheer. Hiervoor doen we in het voorjaar van 2024 een monitoring bij het inlaatwerk bij gemaal Colijn. Als de evaluatie is afgerond worden de resultaten aan de Algemene Vergadering voorgelegd.

Zoeken naar manieren om vissterfte bij De Blocq van Kuffeler te voorkomen

De afgelopen jaren vindt bij gemaal De Blocq van Kuffeler vissterfte plaats. Dit zijn brasem die vanaf het Markermeer het gemaal inzwemmen en daar na het stoppen van het gemaal opgesloten raken. Wanneer ze met veel vissen tegelijk zijn, raakt het zuurstof op en krijgt de vis het moeilijk. In 2024 gaan we verder met het voorkomen van sterfte van vis in het gemaal en zoeken we verder naar mogelijkheden om te voorkomen dat de vissen het gemaal inzwemmen.

Ook de komende jaren doen we onderzoek naar Zeer Zorgwekkende Stoffen

Voor Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) is het beperken en het voorkómen van emissies van stoffen naar het oppervlaktewater heel belangrijk. Bij de aanpak zetten we in op drie sporen: preventie via Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH), bronnenonderzoek en monitoring in het watersysteem en op de AWZI's.

Voor het VTH-traject volgen we de landelijke aanpak die gemaakt is aan de versnellingstafel 'Opkomende stoffen in water'. Dit traject is vooral gericht op preventie en het identificeren van bronnen.

In loopt een onderzoek naar Zeer Zorgwekkende Stoffen in het inkomende afvalwater en effluent van de afvalwaterzuivering. We willen inzicht krijgen in de aanwezigheid van ons nog onbekende microverontreinigingen. Hierbij focussen we in eerste instantie op stoffen die niet worden weggezuiverd in de afvalwaterzuivering. Door deze stoffen vervolgens bovenstrooms in de riolering op te zoeken, krijgen we (industriële) bronnen in beeld. Deze informatie is onder meer nodig bij vergunningsaanvragen onder de nieuwe Omgevingswet. Daarnaast kunnen we de informatie gebruiken in regulier toezicht en handhaving. We streven naar het ontwikkelen van een meetmethode voor Zeer Zorgwekkende Stoffen, die ook bij de andere afvalwaterzuiveringen toegepast kan worden. Daarnaast loopt tot halverwege 2024 een onderzoek door de STOWA naar de bronnen van PFAS in het inkomende afvalwater. In 2024 zetten we in op monitoring van PFAS en andere Zeer Zorgwekkende Stoffen in onze oppervlaktewateren. Zowel met chemische analyses, bioassays (invloed van combinaties chemische stoffen op levend weefsel) en in vissen en mosselen. Door te combineren met PFAS metingen in effluenten van onze afvalwaterzuiveringen verwachten we een beeld te krijgen van het effect van effluentlozingen op de verspreiding van PFAS.

In 2023 is het waterschap in Rijn-Oostverband overigens al gestart met de monitoring van de kandidaat prioritaire stoffen van de nieuwe Richtlijn Prioritaire Stoffen. Een deel van deze stoffen wordt aangemerkt als ZZS.

Terugdringen emissies vanuit stedelijk gebied

Aanvullend op de bestaande inzet in landelijk gebied, gaan we na hoe we de waterkwaliteit in het stedelijk gebied kunnen verbeteren. Hiervoor onderzoeken wat de emissies en bronnen in stedelijk gebied zijn en wat het handelingsperspectief is. We richten ons niet alleen op de mogelijkheden van het waterschap, maar ook op die van andere regionale partijen en het Rijk. Hierbij willen we ook nagaan welke maatwerk mogelijkheden de Waterschapsverordening biedt in het terugdringen van emissies. Dit laatste geldt overigens niet alleen voor stedelijk gebied, maar ook voor emissies in het landelijk gebied.

Maatregelen Waterkwaliteit verbeteren

1. Uitvoeren van alle voor de KRW verplichte maatregelen (2027):
  - versneld aanleggen van vispassages bij stuwen (2024), waarvan vier vispassages voor

- de KRW,
  - vispasseerbaar maken van gemaal de Blocq van Kuffeler (2027),
  - verplaatsen van de karpers uit de Stobbentocht (reeds uitgevoerd),
  - onderzoeken en waar nodig vervangen van gecreosoteerde oevers in de Noordoostpolder (start uitvoering 2023).
- 2. Uitvoeren van maatregelen (onderzoek, uitvoering en beheer) m.b.t. 'overige wateren' en monitoren en evalueren of daarmee het doel bereikt wordt (2027).
- 3. Uitvoeren van het Actieplan Bodem en Water samen met de agrarische sector en de provincie (2027).
- 4. Uitvoeren van de vervolgaanpak nieuwe stoffen (2027).
- 5. Nieuw: Onderzoek naar emissies en bronnen hiervan in stedelijk gebied en handelingsperspectief om deze terug te dringen (2025).
- 6. Nieuw: Onderzoeken mogelijkheden van maatwerk in de Waterschapsverordening om emissies in landelijk en stedelijk gebied te verminderen (2026).

Speciaal exploitatieproject	Programma
Gecreosoteerde oeverbeschoeiing	Voldoende en gezond water
<p>Op 23 november 2022 stemde de Algemene Vergadering in met het vervangen van de gecreosoteerde oeverbeschoeiing, voortkomend uit het maatregelenpakket behorend bij het derde KRW Stroomgebiedbeheerplan. De bestuurlijke evaluatie vindt plaats in de eerste helft van 2026.</p> <p>Wat is het doel van dit project? Het doel van het project is vervangen van de gecreosoteerde oeverbeschoeiing in de Noordoostpolder. Uit deze beschoeiing komt sinds de plaatsing creosootolie vrij. Een van de stoffen in creosootolie is de PAK fluorantheen, een prioritaire stof. Fluorantheen overschrijdt in de drie KRW-waterlichamen in de Noordoostpolder (Tochten Lage afdeling NOP, Tochten Hoge afdeling NOP en Vaarten NOP) de Europese norm fors.</p> <p>Vanuit de Kaderrichtlijn Water is het waterschap verplicht maatregelen te nemen om deze belasting tegen te gaan en zo een goede chemische en biologische kwaliteit in de betreffende KRW-waterlichamen mogelijk te maken. Dit betekent dat de bronnen van de verontreiniging verwijderd moeten worden: de oeverbeschoeiing en de waterbodem waar deze vervuild is met fluorantheen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Financiën: De jaarlijkse uitvoeringskosten worden vanaf 2026 geraamd op circa € 1,3 miljoen. Daarnaast is jaarlijks nog € 300.000 nodig voor het versterken van de organisatie. In verband met het opstarten van het project zijn de uitvoeringskosten de eerste jaren lager. • Planning: Voor de vervanging is gekozen voor het scenario dat uitgaat van vervanging van de oevers en baggeren uiterlijk 2039 of zoveel sneller als mogelijk. <p>Waarom is dit project speciaal en wat zijn de belangrijkste risico's van dit project? Op verzoek van de Algemene Vergadering is de vervanging aangemerkt als een speciaal project omdat er sprake is van een hoger risicoprofiel in combinatie met een grote financiële omvang. De vervangingsopgave en de vervangingswijze zijn gebaseerd op de nu beschikbare kennis en ervaringen. Het te vervangen areaal oeverbeschoeiing is echter omvangrijk en de uitvoeringsperiode kan oplopen tot 18 jaar. Om rekening te kunnen houden met de nieuwe inzichten op het gebied van de KRW, ervaringen met de vervanging en de effecten op de waterkwaliteit, wil de Algemene Vergadering kunnen bijsturen. Daarnaast zijn de kosten door de doorlooptijd van bijna twee decennia op lange termijn onzeker.</p> <p>Wat gaan we doen in 2024 met doorkijk naar 2027? Nadat in 2023 de eerste traditionele beschoeiingen zijn vervangen wordt in 2024 de eerste gecreosoteerde oeverbeschoeiing vervangen door een duurzame oever. Dit betreft de</p>	

Steenwijkertocht. De aanleg van duurzame oevers vergt veel voorbereiding en een goede samenwerking met de aangelanden is essentieel. Naast de Steenwijkertocht worden ook diverse D-tochten en wateraanvoersloten voorzien van een nieuwe oeverbeschoeiing. Dit betreffen onder andere de Baarlose D-tocht, de Blokzijler D-tocht, de Schoterweg D-tocht en wateraanvoersloot 4-15. In totaal wordt in 2024 ruim 10 kilometer aan gecreosoteerde oeverbeschoeiing vervangen, dat is inclusief de reeds bestaande vervangingsopgave. In de daaropvolgende jaren staat jaarlijks zo'n 10 kilometer oeverbeschoeiing op de planning, in lijn met het AV-voorstel.

Wat gaat het kosten in 2024 met doorkijk naar 2027?

De vervanging van gecreosoteerde oeverbeschoeiing loopt in lijn met het AV voorstel. In de reguliere P&C cyclus wordt de voortgang uiteraard nader toegelicht.

3.3. WAT MAG HET KOSTEN?

Overzicht netto lasten programma

In onderstaande tabel zijn de netto lasten opgenomen die aan het programma Voldoende en gezond water verbonden zijn.

Tabel 3.1 Netto lasten programma Voldoende en gezond water (bedragen in miljoenen euro's)

Jaar	Bedrag
Realisatie 2022	24,2
Begroting 2023	26,3
Begroting 2024	31,1
Raming 2025	32,7
Raming 2026	34,4
Raming 2027	34,6

In de onderstaande tabel worden de mutaties voor de jaren 2024-2027 ten opzichte van het basisjaar 2023 inzichtelijk gemaakt. Het totaal van de netto lasten van het programma Voldoende en gezond water komt ten laste van de watersysteemtaak.

Tabel 3.2 Mutaties netto lasten programma Voldoende en gezond water jaren 2024-2027 (bedragen in miljoenen euro's)

Mutaties	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Netto lasten basisjaar 2023	26,3	26,3	26,3	26,3
Actualisatie meerjaren onderhoudsplannen	- 0,2	0,1	0,4	- 0,3
Ontwikkeling energieprijzen	1,7	1,6	1,2	0,8
Toegekende inflatie 2023	1,4	1,4	1,4	1,4
Gecreosoteerde oeverbeschoeiing	0,7	1,1	1,6	1,6
GR Aqualysis deelnemersbijdrage	0,0	0,1	0,2	0,2
Mutatie kapitaallasten	0,0	0,1	0,3	0,7
Actualisatie salarisverdeling	0,1	0,1	0,1	0,1
CAO 2023	0,4	0,4	0,4	0,4

Mutaties	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Inflatie- en loonontwikkeling	0,5	1,5	2,4	3,3
Diversen	0,2	0,0	0,1	0,1
Netto programmalasten	31,1	32,7	34,4	34,6

Investeringsen

In onderstaande tabel zijn de geraamde investeringsuitgaven opgenomen. Deze zijn gebaseerd op de investeringsplanning zoals opgenomen in de Kadernota 2024-2027, waarbij een actualisatie heeft plaatsgevonden op basis van de meest recente inzichten en besluiten. De tabel bevat de begrote investeringsuitgaven van zowel reeds gestarte investeringsprojecten als van de investeringsprojecten waarvoor het investeringskrediet nog moet worden verleend. Tabel 3.4 bevat de investeringen die in 2024 starten (en waarvan uitgaven deels doorlopen in de jaren na 2024) en waarvoor de AV middels vaststelling van de begroting de kredietverlening goedkeurt.²

Tabel 3.3 Investeringsuitgaven programma Voldoende en gezond water (bedragen in miljoenen euro's)

Investeringsen	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Reguliere investeringen	2,7	4,7	4,4	3,1
Speciale investeringen	0,2	0,2	-	-
Totaal investeringsuitgaven	2,9	4,9	4,4	3,1

Tabel 3.4 Investeringsuitgaven waarvoor in 2024 kredietverlening plaatsvindt (bedrag in duizenden euro's)

Omschrijving investering	Regulier / Speciaal
Stuw Steenwijkertocht ST4891	Regulier
Renovatie pompgemalen stedelijk water	Regulier
Stuw Steenwijkertocht ST4817	Regulier
Aankoop- en aanlegkosten duurzame oevers	Regulier
Kroosreiniger inlaat Lemmer	Regulier
Peilbeheersysteem Stuwen en kunstwerken	Regulier
Totaal te verlenen kredieten in 2024	1.800

² Voor speciale investeringen geldt dat de AV de beleidsmatige kaders moet hebben vastgesteld alvorens het college kan starten met de uitvoering.

4. Programma Schoon, gezuiverd water

4.1. WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We dragen bij aan een gezonde leefomgeving door afvalwater van huishoudens en bedrijven naar onze zuiveringen te transporteren en schoon te maken.

Tactische doelen Schoon, gezuiverd water

- Beheren en onderhouden: Het afvalwatersysteem verkeert in goede staat en levert schoon effluent.
- Kosten eerlijk verdelen: De kosten voor de verwerking van afvalwater zijn eerlijker verdeeld doordat de totale discrepantie zo snel mogelijk is teruggebracht tot maximaal 15 procent.
- Anticiperen op toekomstige ontwikkelingen: Het afvalwatersysteem heeft voldoende capaciteit om de groei van het afvalwateraanbod op te vangen en de juiste zuiveringsmethoden om microverontreinigingen te verwijderen.
- Circulariteit vergroten en klimaatimpact verkleinen: Het afvalwatersysteem is circulair en klimaatneutraal.

4.2. WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Beheren en onderhouden

Gezamenlijk invulling geven aan het op orde houden van het afvalwatersysteem

De focus ligt op meer afstemming met gemeenten over ontwikkelingen in het gebied die van belang zijn voor de inrichting, het beheer en onderhoud van het afvalwatersysteem. Dan gaat het om tijdig te signaleren of er voldoende capaciteit is om de groei aan afvalwater te kunnen transporteren en te behandelen in de AWZI's. Deze informatie gebruiken we om de strategie afvalwaterketen up-to-date te houden en duidelijk te maken wordt welke inspanningen in de komende jaren nodig zijn.

AWZI Lelystad

Persleidingbeheer

Sinds een paar jaar zijn we begonnen om de belangrijkste transportleidingen te inspecteren en waar nodig te renoveren. Hiermee gaan we de komende jaren door. Uit deze inspecties kwam naar voren dat een transportleiding in Almere moet worden gerenoveerd. Er is een evaluatie uitgevoerd van het persleidingenbeheer dat in de Algemene Vergadering van 9 mei 2023 is behandeld. Op basis van de evaluatie van de afgelopen periode is voorgesteld om het persleidingbeheer vanaf 2023 via maatwerk in te vullen. Hiermee wordt door middel van inspectie én onderzoek inzicht verkregen in de persleidingen. Concreet houdt dit in dat de komende jaren (t/m 2026) niet twee maar één inline inspectie wordt uitgevoerd en proefstukken worden onderzocht om de staat van onderhoud te beoordelen. De inspectie en onderhoudsgegevens worden gebruikt om in de komende jaren vervangingen van persleidingen goed te kunnen inplannen.

Met verschillende gemeenten zijn er gesprekken over uitbreiding van het transportsysteem vanwege uitbreidingen van wijken en bedrijfslocaties.

Zo zijn er verschillende grote ontwikkelingen in Almere die niet passen op het bestaande transportsysteem. De inbreiding leidt tot een vervangingsopgave van het systeem Almere Centrum en Almere Haven. Voor de wijk Almere Nobelhorst worden een nieuw rioolgemaal (RG280) en persleiding (PL280) aangelegd om te anticiperen op de uitbreiding van de wijk. Momenteel loopt

een proces om tot een nieuwe kostenverdeling (tussen waterschap en gemeente) te komen. Verwachting is dat een deel van de kosten voor het waterschap zijn en dat er voorbereidingskosten nodig zijn voor PL280 in 2024 deze zijn opgenomen in de investeringsplanning.

Aan de slag in het transportsysteem en op de AWZI's

In het kader van het afvalwaterakkoord Urk worden 4 gemalen (uit een inline inspectie bleek dat de koppelleiding in goede staat is). Verder gemalen in Lelystad, Marknesse, Emmeloord, 2 persleidingen in Almere en gemaal in Zeewolde.

Op de AWZI Dronten gaan renovatiewerkzaamheden plaatsvinden aan de gisting. Voor Tollebeek staat de overkapping van de voorbezinktank op de planning en wordt nog gekeken of de renovatie van het harkrooster komend jaar of in 2025 wordt uitgevoerd. Het vervangen van beluchting op de AWZI Zeewolde staat eigenlijk voor over een paar jaar op de planning, maar we overwegen om dit volgend jaar te doen waarmee energie bespaart kan worden wat ons helpt in de knellende situatie van netcongestie.

Beleid afvalwater buitengebied

In 2024 start een evaluatie plaats van het beleid afvalwater buitengebied. Daarbij wordt ook gekeken naar de situatie rond IBA's (Individuele Behandeling Afvalwater). De evaluatie wordt gebruikt voor het opnieuw formuleren van het beleid in relatie tot de oppervlaktewaterkwaliteit en de toekomst van de IBA's.

Maatregelen Beheren en onderhouden

1. Beheren en onderhouden van bestaande installaties en zuiveringen en rioolgemalen (doorlopend).
2. Uitvoeren van herstelwerkzaamheden aan bestaande persleidingen op basis van slimme inspecties (doorlopend).
3. Evalueren beleid afvalwater buitengebied (IBA's).

Kosten eerlijk verdelen

Voortdurende aandacht voor discrepantie

Begin het jaar is de Algemene Vergadering met een technische briefing geïnformeerd over de stand van zaken van het programma Discrepantie en welke resultaten dat heeft opgeleverd. Discrepantie is in 2021 gedaald naar 19 procent. Dit is het meest actuele cijfer omdat GBLT tot 3 jaar terug nog wijzigingen kan aanbrengen in de aanslagen. De komende jaren worden de gegevens bijgewerkt om zicht te houden op de ontwikkelingen rond discrepantie.

Om de samenwerking met onder andere GBLT en de Omgevingsdienst te verbeteren is een verkenning uitgevoerd naar de geconstateerde verbeterpunten. Deze worden de komende jaren halfjaarlijks besproken op verschillende niveaus in beide organisaties om zo tijdig te kunnen anticiperen op de ontwikkelingen.

Gerichte aandacht voor discrepantie op Urk

In het bestuursakkoord dat met de gemeente Urk is afgesloten over het transportsysteem zijn ook nadere afspraken gemaakt om vanuit samenwerking met de gemeente Urk meer grip te krijgen op de discrepantie op Urk. De acties die beschreven staan in het bestuursakkoord worden in 2024 opgepakt door de gemeente en de Omgevingsdienst.

Voor het afvalwater afkomstig uit de gemeente Urk zijn twee verschillende acties afgelopen jaar ingang gezet, namelijk de gevelcontrole door de gemeente en meer inzet van de OFGV op de controle van de vetafscheiders bij bedrijven. Voor aankomende jaren moet worden geanalyseerd welke actie, gevelcontrole of controle vetafscheider, voldoende impact heeft ten opzichte van de inspanning die verricht moet worden. Met deze afweging kunnen verdere vervolgstappen ondernomen worden richting gemeenten of de Omgevingsdienst.

Maatregelen Kosten eerlijk verdelen

1. Uitvoeren van metingen en extra monitoring in gebieden met de hoogste discrepantie (doorlopend).

2. Versterken van de externe samenwerking met de belastinginnehmer (GBLT), de omgevingsdienst en de gemeenten (doorlopend).
3. Communiceren over de acties die we gaan ondernemen om de discrepantie terug te brengen en het gesprek aangaan met provincie, gemeenten en bedrijfsmatige lozers in ons beheergebied (doorlopend).

Anticiperen op toekomstige ontwikkelingen

Integrale afvalwateraanpak (Groeï en Ontwikkelingen)

In 2024 actualiseren we de integrale strategie afvalwater. Hierbij komen onder andere vraagstukken aan de orde die gaan over capaciteit, ontwikkelingen afvalwater en duurzaamheid (klimaatneutraliteit, groengas).

Voor alle zuiveringskringen (transport en zuiveringen) zijn de komende jaren renovaties en revisies aan de orde Mogelijk in combinatie met aanpassingen in de verwerking van afvalwater hoewel de groei aan afvalwater de laatste jaren minder hard stijgt dan was verwacht. Deze situatie wordt jaarlijks geëvalueerd om tijdig te kunnen acteren op de ontwikkelingen.

De samenwerking met de gemeenten wordt planmatig verder versterkt vanuit afstemming tussen onder ander het Waterbeheerprogramma, de gemeentelijke Waterplannen en/of rioleringsplannen. Evaluatie van het Waterplan Almere en het Watertakenplan Noordoostpolder zijn hiervan twee concrete voorbeelden.

Focus op regio Zeewolde-Almere

Met alle gemeenten zijn we nu in gesprek over het transportstelsel. Op basis van de integrale strategie afvalwater en de afstemming met de gemeenten leggen we uiteindelijk de onderlinge afspraken vast in zogenaamde bestuursakkoorden. Urgent zijn op dit moment de gesprekken met de gemeente Almere over de aanpassingen aan het transportstelsel en de zorg voor het afvoeren van afvalwater vanuit de snel groeiende wijk Almere-Nobelhorst naar de AWZI. Tegelijkertijd is een evaluatie gestart over het huidige Waterplan Almere.

Voor de regio Zeewolde-Almere start dit jaar een studie om voor dit hele gebied scenario's te ontwikkelen om het afvalwater nu en de toekomst te kunnen verwerken. Dit ook in relatie tot de forse woningbouwopgave in ons beheergebied.

Effecten groei Noordoostpolder brengen we in kaart

Met de gemeente Noordoostpolder zijn eerste verkennende gesprekken opgestart om in beeld te brengen welke groei-ontwikkelingen in de polder gaan plaatsvinden en in hoeverre deze groei zowel hydraulisch als biologisch verwerkt kan worden door het huidige transportstelsel en de zuivering Tollebeek.

Bij de gemeente Urk werken we momenteel op basis van het bestuursakkoord aan het afvalwatersysteem. In samenhang hiermee speelt momenteel op Urk ook de ontwikkeling van Port of Urk, waarbij Vitens alleen water wil c.q. kan gaan leveren voor huishoudelijk gebruik. Als onderdeel van Waterlab Circulair wordt ook gekeken naar andere mogelijkheden om uiteindelijk voldoende water te leveren aan de bedrijven daar.

Maatregelen anticiperen op toekomstige ontwikkelingen

1. Actualisatie integrale aanpak afvalwater Zuiderzeeland Strategie afvalwaterketen (doorlopend).

Samen maken we (afvalwater) Flevoland

De afgelopen jaren is een groei van de vuïlast te zien. De verwachting is dat deze groei doorzet. Dit is gebaseerd op de geprogrammeerde woningbouw, de groei van bedrijvigheid in de polder en de rijksopgave van 100.000 woningen in Flevoland die op korte termijn uitgewerkt gaat worden per gemeente. Deze groei, veranderende omgeving, vraagt om aanpassingen aan het transportstelsel en aan verschillende zuiveringen.

De verwerking van bedrijfsafvalwater vraagt ook meer en meer om aandacht. We zien momenteel dat meerdere bedrijven op zoek zijn naar water, aangezien Vitens niet meer dan alleen voor huishoudelijk gebruik drinkwater levert. Extra wateraanvragen worden niet door Vitens geleverd en meerdere bedrijven zijn naarstig op zoek naar alternatieve bronnen. Het beleidskader

bedrijfsafvalwater zoals eerder opgesteld heeft mede vanwege deze veranderingen een herijking nodig.

Data Gedreven Werken - Afvalwaterprognoses

Om goed grip te houden op toekomstige ontwikkelingen, willen we afvalwaterprognoses per zuiveringskring steeds verder verbeteren. Dit doen we samen met gemeenten in ons beheergebied. Hierbij maken we gebruik van verschillende bronnen en tools, waaronder van STOWA en Het Waterschapshuis. Deze prognoses worden ingezet voor de actualisatie van de Strategie afvalwaterketen.

Koppelen van informatie

Op dit moment hebben we koppelingen gerealiseerd tussen de gemeentelijke beheerbestanden en het beheersysteem van het waterschap. De gemeenten hebben een koppeling gerealiseerd naar de GWSW-server (GWSW = Gegevenswoordenboek Stedelijk Water) en ook wij als waterschap ontsluiten onze gegevens via DAMO AWK (Data Afspraken Modelmatig Ondersteund – AfvalWaterKeten) naar de GWSW-server. We zijn als regio SAF de eerste in Nederland die voor hun regio deze koppeling hebben gerealiseerd. De komende jaren gaan we met elkaar aan de slag om de basisdata verder te actualiseren om gerichter prognoses te kunnen maken voor het afvalwatersysteem. Waarbij we ons zowel richten op de zuiveringen als op de gemalen en persleidingen.

Sneller inzicht met dashboard en tools

In aanvulling hierop werken we momenteel ook vanuit de regio aan een dashboard om het functioneren van de rioolgemalen gemakkelijker met elkaar te kunnen delen c.q. het functioneren van de gemalen op basis van zogenaamde kpi's sneller en gemakkelijker te kunnen analyseren.

De tool discrepantie en rioolvreemd water geeft inzicht op zuiveringskringniveau wat de discrepantie en het aandeel rioolvreemd water is. Vanuit het STOWA/Het Waterschapshuis-programma is nu ook een dashboard ontwikkeld voor rioolvreemd water op gemeelniveau. We gaan deze tool ook gebruiken binnen onze regio (SAF) zodat we uiteindelijk per zuiveringskring en per gemaal meer en meer inzicht krijgen over het functioneren van het afvalwaterstelsel.

Samenwerking met Regio Flevoland (SAF, Vitens en provincie)

Binnen de Samenwerking Afvalwaterketen is afgesproken om de samenwerking met de gemeenten vooral te richten op duurzaamheid en vernieuwing. Bestuurlijke afstemming vindt momenteel plaats via inspiratiebijeenkomsten.. Ook in de komende begrotingsperiode 2024-2027 worden bovenstaande onderwerpen in samenspraak met onze regionale partners opgepakt.

Onderwerpen zijn:

- Datagedreven Werken
- Beleid en Planvorming
- Onderzoek en Innovatie
- Operationeel Beheer

De samenwerking is gebaseerd op een bestuursovereenkomst die mede gezien de ontwikkelingen binnen Waterlab, de betrokkenheid van de provincie en Vitens aan een update toe is. In 2024 richten we ons op het opstellen van een nieuwe overeenkomst, gebaseerd op een uitgevoerde evaluatie van de huidige situatie.

In aanvulling op de samenwerking met de gemeenten zien we ook dat we meer met de provincie en Vitens samenwerken. De provincie speelt een belangrijke rol bij de verschillende gebiedsprocessen en Vitens is ook meer en meer op zoek naar de mogelijkheden om bijvoorbeeld water te besparen en te hergebruiken.

Maatregelen Anticiperen op toekomstige ontwikkelingen

1. Opstellen van afvalwaterprognoses en vastleggen afspraken in bestuursovereenkomsten samen met gemeenten (uiterlijk 2027).
2. Uitbreiden van onze transportsystemen om te voldoen aan de verwachte capaciteitsvraag door toename woningen/bedrijven (doorlopend), bijvoorbeeld de aanleg van transportleiding Oosterwold (2026).

3. Vergroten van de capaciteit van de AWZI's Almere, Zeewolde, Dronten en Tollebeek (2025), bijvoorbeeld door renovatie en realiseren voorbezinktank in Almere.
4. Realiseren van nazuivering van microverontreiniging en medicijnresten op AWZI Almere (2025).
5. Bepalen van een vervolgaanpak voor het verwijderen van microverontreinigingen en medicijnresten voor de overige AWZI's (2027).
6. Diverse pilotonderzoeken om te kunnen blijven voldoen aan de KRW voor wat betreft de effluentkwaliteit van de AWZI's.

Circulariteit vergroten en klimaatimpact verkleinen

Klimaatneutraal en circulaire afvalwatersysteem

In aanvulling op het op orde hebben en krijgen van de afvalwatersystemen geven we invulling aan onze doelstellingen op het gebied van circulariteit en/of klimaat. We streven naar een situatie dat de maatregelen en ingrepen op het gebied van circulariteit en/of klimaat ook meewerken aan het op orde krijgen van de afvalwatersystemen. Onze ambities in aanvulling op het op orde hebben en krijgen van de capaciteit zijn onder andere slibreductie, energiebesparing, grondstoffenterugwinning en het verminderen van microverontreinigingen in het afvalwater.

Het realiseren van de ambities op het gebied van energie, klimaat en circulariteit zijn gestart vanuit een kosten- en duurzaamheidsperspectief. Deze ambities zijn afgelopen jaar ingekaderd door de vaststelling van de Energiestrategie en de Klimaataanpak (klimaatneutraal in 2050). Vanuit de Unie van Waterschappen is de strategische visie 'Op weg naar klimaatneutraliteit' opgesteld en vastgesteld door de waterschappen. Deze visie komt in grote lijnen overeen met de ingezette koers vanuit de Energiestrategie en de Klimaataanpak. Waarbij het streven is om in 2035 klimaatneutraal te zijn. In 2035 is er geen negatief effect op het klimaat, geen emissie van CO₂ en andere broeikasgassen.

De strategische visie 'Op weg naar klimaatneutraliteit' is een richtinggevend kader waarin staat dat de waterschappen streven naar het opwerken van 75 procent van al het biogas naar aardgas in 2030 en streven naar de reductie van de uitstoot van methaan op RWZI's met een slibgisting van 80 procent in 2030 en onderzoek naar vorming van lachgas en handelingsperspectief met betrekking tot reductie.

In de Algemene Vergadering van 7 maart 2023 is gekozen voor een stapsgewijze aanpak om biogas om te zetten naar groen gas. Dat betekent dat naast groen gas voor Almere fit for the future ook voor AWZI Tollebeek wordt ingezet op realisatie van groengas uiterlijk 2030. Nu wordt daar het biogas omgezet naar elektriciteit en warmte. Voor AWZI Dronten bleek de afweging op dit moment niet positief en is in de Algemene Vergadering van 7 maart 2023 besloten de afgeschreven WKK te vervangen en vooralsnog niet te kiezen voor groen gas.

Maatregelen op de AWZI's

In het project AWZI Almere fit for the future wordt met de doelstellingen vanuit circulariteit en klimaatneutraliteit rekening gehouden. In Almere bestaat de mogelijkheid om de renovatie en capaciteitsuitbreiding te combineren met de productie van biogas, de opwaardering daarvan naar groen gas en groene CO₂ en het verminderen van nutriënten en microverontreinigingen in het effluent.

Om de klimaat- en duurzaamheidsdoelen te halen worden voor de vijf zuiveringskringen de komende begrotingsperiode 2024-2027 maatregelen verkend om toe te werken naar klimaatneutraliteit. Dit gebeurt door naar het geheel te kijken en heel gericht te kijken naar de lokale situatie om maatwerk te leveren per zuiveringskring. Er wordt zoveel mogelijk gecombineerd met geplande bedachte beheer- en renovatiemaatregelen.

In Zeewolde wordt de capaciteitsvergroting en slibreductie gerealiseerd door herwinning van cellulose (klimaatagenda). De uitvoering is vertraagd als gevolg van netcongestie en onvoldoende beschikbaarheid van elektriciteit (vermogen). In overleg met de gemeente Zeewolde is een oplossing gevonden waarmee de benodigde capaciteitsuitbreiding kan worden gerealiseerd. Voor de beoogde wijze van cellulose terugwinning is mogelijk nog extra vermogen nodig. Oplossingsrichtingen hiervoor worden verkend.

Voor AWZI Tollebeek wordt op termijn ook bekeken of groengas een haalbare optie is. Nu wordt daar het biogas omgezet naar elektriciteit en warmte.

Zorg om microverontreinigingen

Het groeiende inzicht in de effecten van microverontreinigingen voor het milieu betekent dat, naast bronanpak, ook de zuiveringen moeten worden aangepast. Voor de AWZI Almere wordt dit meegenomen in Almere fit for the Future. Op de AWZI Lelystad is pilot onderzoek uitgevoerd naar het DEXfilter en zal na beoordeling van de resultaten een keuze worden gemaakt of een vervolg wordt ingezet voor een full scale installatie binnen het kader van het Nationaal Groeifonds.

Innovatie vanuit Onderzoek, Pilots en Waterlab Casuïstiek

Als Waterschap Zuiderzeeland doen we mee in verschillende onderzoekstrajecten. In het kader van het innovatieprogramma Microverontreinigingen op het gebied van het verwijderen van microverontreinigingen, nieuwe zuiveringstechnieken en het in beeld brengen van broeikasemissies (lachgas) op de zuiveringen Zeewolde en Dronten.

Als waterschap zijn we actief betrokken bij de Programmacommissies Waterketen en Afvalwatersystemen van STOWA. Vanuit deze programmacommissies worden diverse onderzoeken vanuit STOWA geïnitieerd en opgestart. Afhankelijk van nut en noodzaak voor ons waterschap zijn we daarbij soms actief betrokken. We zoeken steeds naar mogelijkheden om onderzoeken c.q. pilots in onze regio plaats te laten vinden zodat we niet alleen kennis kunnen opdoen maar tevens regionaal / lokaal de toepassingen kunnen uitproberen.

DEXfilter pilot onderzoek op AWZI Lelystad.

De Energie- en Grondstoffenfabriek gaat na of gezuiverd effluent in de (lokale) watercyclus kan worden gebruikt. Effluent als belangrijk middel in de strijd tegen de droogte en als circulaire bron voor zoetwatertoepassingen.

Kringloopsluiting van nutriënten uit afvalwater en proceswater (KNAP-onderzoek) is een onderzoek dat door de Wageningen Universiteit wordt uitgevoerd. Het onderzoek is vooral gericht op het integraal sluiten van nutriëntkringlopen. Het doel is om terugwinning en hergebruik van nutriënten uit afvalwater richting landbouw naar een hoger niveau te tillen. Als regio (SAF en Provincie Flevoland) zijn we betrokken bij dit onderzoek als mogelijke leverancier van afvalwater voor nader onderzoek.

Waterlab Flevoland en Circulair

Via Waterlab Flevoland en Circulair is en wordt gewerkt aan een zoektocht naar circulaire ontwikkelingen. Waterlab is een samenwerking tussen provincie, gemeenten en het waterschap.

Het omvat op dit moment twee onderdelen: Waterlab Flevoland en Waterlab Circulair. Vanuit Waterlab Flevoland worden onderzoeken en pilots gerealiseerd om kennis en ervaring op te doen met innovatie technieken voor de behandeling van afvalwater. Op een aantal specifieke locaties worden metingen en pilots uitgevoerd bij lokale afvalwatersystemen, zoals naar de sensoring van afvalwater. De opzet is om deze kennis te delen via een symposium vanuit de SAF waarbij ook landelijke initiatieven (STOWA-activiteiten, COVID registraties, On-demand monitoring) aan de orde komen.

In aanvulling op Waterlab Flevoland is met behulp van een subsidiebijdrage vanuit EFRO Waterlab Circulair gestart. Daarbij worden voor vier clusters (Voedselverwerkende Industrie, Wonen en Werken, Bedrijfsterreinen en Recreatie) bij meerdere casussen circulaire afvalwateroplossingen gerealiseerd. Uitvoering van de projecten en onderzoeken binnen het Waterlab vindt voornamelijk plaats door private partijen.

Als onderdeel van Waterlab werken we nog aan een zogenaamde roadmap waarin de ervaringen, lessons learned e.d. vanuit de diversiteit aan pilots en casuïstiek in beeld wordt gebracht. De roadmap geeft enerzijds aan hoe bepaalde systemen functioneren, maar anderzijds is er nadrukkelijk aandacht voor de afvalwatertransitie. Wat hebben we nodig c.q. wat zouden we anders kunnen gaan doen om de afvalwatertransitie te kunnen gaan realiseren?

Nationaal Groeifonds

Eind 2022 is samen met de Waterkracht-waterschappen een aanvraag ingediend voor het Nationale Groeifonds. Om zo om mede met een extra financiële impuls de bestuurlijke ambities te realiseren. In de subsidieaanvraag voor het Nationaal Groeifonds zijn enkele activiteiten voor onze zuiveringen, het DEXfilter (verwijdering microverontreinigingen) en Biophree (vergaande fosfaatverwijdering) opgenomen. In 2023 zijn de projecten verder uitgewerkt passend binnen het toegekende budget en ingediend voor het alloceren van het budget. In 2024-2025 volgt nog een finale beoordeling en beslissing aan de hand van onderzoek middels pilots over de voortzetting van de projecten.

De ingediende projecten binnen de definitie van het Nationaal Groeifonds en het gereserveerde budget vanuit het Nationaal Groeifonds zijn vooral nieuwe zuiveringstechnologie ten behoeve van het verbeteren van de waterkwaliteit, het winnen van grondstoffen en de zoektocht naar de stad van de toekomst dat in de tweede fase (na 2027) meer vorm zal krijgen.

Maatregelen Circulariteit vergroten en klimaatimpact verkleinen

1. Nemen van maatregelen om de circulariteit te vergroten, onder andere door het zuiveringsproces te optimaliseren, grondstoffen terug te winnen (fosfaat, cellulose) op de zuivering en bij de eindverwerking van het slib; bijvoorbeeld bouwen fijnzeefinstallatie om cellulose terug te winnen (2024; deze maatregel wordt gecombineerd uitgevoerd met maatregel 'vergroten van de capaciteit van de AWZI Zeewolde').
2. In 2024 ontvangt de Algemene Vergadering een voorstel voor Almere Fit for the Future (toekomstbestendigheid van AWZI Almere). In dit voorstel zullen ook de klimaatmaatregelen worden meegenomen.
3. Werken aan nieuwe sanitatieconcepten samen met bedrijven, overheden en het drinkwaterbedrijf (doorlopend), bijvoorbeeld Waterlab.

Speciale investering	Programma	Financieel	Planning
AWZI Almere fit for the future	Schoon, gezuiverd water	1,65 miljoen (voorbereidingskrediet)	2021-2025
Onderzoeksfase	x Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase
Afgerond			
<p>Kaders / doelstellingen: Verder uitwerken van de aanpassing van de AWZI Almere, gericht op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vergroten capaciteit AWZI Almere; • 20% slibreductie in 2030 ten opzichte van 2018; • Productie van duurzame energie door het opwerken van biogas naar groen gas met CO₂-terugwinning en het winnen van struviet als grondstof. • Schoner oppervlaktewater, verwijdering van microverontreinigingen; • In kaart brengen aanpak van een klimaatneutrale AWZI Almere als bijdrage aan een klimaatneutraal Zuiderzeeland in 2050. • CO₂ reductie van 55% in 2030 t.o.v. 1990. • Behouden/vergroten van biodiversiteit. <p>Vanuit de eerder vastgestelde Beleidskaders:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waterbeheerprogramma, • Energiestrategie; • Klimaataanpak; • Integrale Aanpak Afvalwaterketen Zuiderzeeland (actualisatie 2023). <p>is een aanpak vastgesteld voor het project Almere Fit for the Future:</p> <p>Om het zuiveringsslib op een robuuste manier te kunnen blijven verwerken is een groot deel van de sliblijn aan vervanging toe. Om het groeiend aanbod van afvalwater in de toekomst te kunnen blijven verwerken en de doelstellingen van de klimaataanpak, de energiestrategie en slibreductie te kunnen realiseren moet de capaciteit van de AWZI, inclusief de sliblijn, worden vergroot. Aangezien zowel slib vanuit Almere als onder andere Zeewolde hier verwerkt kan worden moet de sliblijn vergroot worden.</p> <p>Ook is het wenselijk om maatregelen op de AWZI's toe te passen voor het verwijderen van microverontreinigingen uit het afvalwater.</p>			
<p>Toelichting B&MR 2024-2027 Zowel het voorontwerp als het definitief ontwerp zijn in 2023 afgerond. Het bestek en de besteksraming zijn in augustus 2023 afgerond. Het voorstel wordt voor oktober geagendeerd als Beeldvormend en Opiniërend in december zodat besluitvorming kan plaatsvinden in februari 2024. Hierna wordt de aanbesteding van de uitvoeringsfase gestart. Het gaat dan om vergroten van de zuiveringscapaciteit middels voorbezinktank, vergisten van slib en productie groen gas, verwijdering van microverontreinigingen en voor het thema klimaatneutraliteit wordt een aanvullende studie uitgevoerd. Over eventuele maatregelen om de AWZI geheel klimaatneutraal uit te voeren wordt een apart bestuursbesluit gemaakt.</p>			

Speciale investering	Programma	Financieel	Planning
Aanpassing AWZI Zeewolde	Schoon, gezuiverd water	€ 2.600.000 (uitvoeringskrediet)	2021-2025
Onderzoeksfase	Ontwerp/planfase	x Uitvoeringsfase	Nazorgfase
Afgerond			
<p>Kaders / doelstellingen: Verder uitwerken van de aanpassing van de AWZI Zeewolde, gericht op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vergroting van de capaciteit van de AWZI met 10%-15%. - Terugwinnen van cellulose en daarmee een bijdrage leveren aan circulariteit. - In kaart brengen aanpak voor een klimaatneutrale AWZI Zeewolde. 			

Toelichting B&MR 2024-2027

De Algemene Vergadering stemde op 20 december 2022 in met het uitvoeringskrediet voor vergroting van de capaciteit en het terugwinnen en opwerken van de cellulose. Het project wordt in twee fases uitgevoerd: eerst de bouw van de fijnzeef en als de cellulose kan worden afgezet als grondstof (einde afvalstatus) de cellulose opwerking. Onderzoek in samenwerking met de afnemer wees uit dat de cellulose kan worden ingezet voor papier- en of kartonproductie. Daar staat het licht op groen.

Uitvoering van de eerste fase (en klimaatmaatregel) is vertraagd als gevolg van netcongestie en onvoldoende beschikbaarheid van elektriciteit (vermogen). In overleg met de gemeente Zeewolde is een oplossing gevonden waarmee de benodigde capaciteitsuitbreiding kan worden gerealiseerd. Voor de beoogde wijze van cellulose terugwinning is mogelijk nog extra vermogen nodig. Oplossingsrichtingen hiervoor worden verkend.

4.3. WAT MAG HET KOSTEN?

Overzicht netto lasten programma

In onderstaande tabel zijn de netto lasten opgenomen die aan het programma Schoon, gezuiverd water verbonden zijn.

Tabel 4.1 Netto lasten programma Schoon, gezuiverd water (bedragen in miljoenen euro's)

Jaar	Bedrag
Realisatie 2022	23,0
Begroting 2023	23,2
Begroting 2024	26,2
Raming 2025	26,7
Raming 2026	27,0
Raming 2027	27,8

In de onderstaande tabel worden de mutaties voor de jaren 2024-2027 ten opzichte van het basisjaar 2023 inzichtelijk gemaakt. Het totaal van de netto lasten van het programma Schoon, gezuiverd water komt ten laste van de zuiveringstaak.

Tabel 4.2 Mutaties netto lasten programma Schoon, gezuiverd water jaren 2024-2027 (bedragen in miljoenen euro's)

Mutaties	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Netto lasten basisjaar 2023	23,2	23,2	23,2	23,2
Ontwikkeling energieprijzen	0,8	0,8	0,6	0,4
Extra technicus	0,1	0,1	0,1	0,1
Toegekende inflatie 2023	0,3	0,3	0,3	0,3
Onderzoek Biophree	0,1	0,1	-	-
Deelname Nationaal Groeifonds	0,1	0,1	0,1	0,1
Persleidingenbeheerplan	0,1	0,1	0,1	0,1
Autonome ontwikkelingen	1,1	0,9	0,9	1,0
Mutatie kapitaallasten	0,4	0,5	0,4	0,8

Actualisatie salarisverdeling	- 0,4	- 0,4	- 0,4	- 0,4
CAO 2023	0,2	0,2	0,2	0,2
Inflatie- en loonontwikkeling	0,3	0,9	1,5	2,0
Diversen	- 0,1	- 0,1	0,0	0,0
Netto programmalasten	26,2	26,7	27,0	27,8

Investerings

In onderstaande tabel zijn de geraamde investeringsuitgaven opgenomen. Deze zijn gebaseerd op de investeringsplanning zoals opgenomen in de Kadernota 2024-2027, waarbij een actualisatie heeft plaatsgevonden op basis van de meest recente inzichten en besluiten. De tabel bevat de begrote investeringsuitgaven van zowel reeds gestarte investeringsprojecten als van de investeringsprojecten waarvoor het investeringskrediet nog moet worden verleend. Tabel 4.4 bevat de investeringen die in 2024 starten (en waarvan uitgaven deels doorlopen in de jaren na 2024) en waarvoor de AV middels vaststelling van de begroting de kredietverlening goedkeurt.³

Tabel 4.3 Investeringsuitgaven programma Schoon, gezuiverd Water (bedragen in miljoenen euro's)

Investerings	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Reguliere investeringen	6,5	8,5	5,9	3,2
Speciale investeringen	1,3	2,1	0,1	-
Totaal investeringsuitgaven	7,9	10,6	6,0	3,2

Tabel 4.4 Investeringsuitgaven waarvoor in 2024 kredietverlening plaatsvindt (bedrag in duizenden euro's)

Omschrijving investering	Regulier / Speciaal
Slingerweg 174 - renovatie	Regulier
Rioolgemaal Tollebeek	Regulier
Rioolgemaal De Griend	Regulier
Rioolgemaal Marknesse	Regulier
Rioolgemaal Zuid RG-975	Regulier
Rioolgemaal Stortemelk RG-900	Regulier
Rioolgemaal Urk kern RG-880	Regulier
Rioolgemaal Staart RG-970	Regulier
Persleiding PL-228	Regulier
Verlegging Persleiding PL-880 fase 1	Regulier
AWZI Dronten vervangen dakbedekking	Regulier

³ Voor speciale investeringen geldt dat de AV de beleidsmatige kaders moet hebben vastgesteld alvorens het college kan starten met de uitvoering.

Omschrijving investering	Regulier / Speciaal
AWZI Tollebeek: vervangen afdek voorbezinktank	Regulier
voorbereidingskrediet PL 280	Regulier
Totaal te verlenen kredieten in 2024	8.825

5. Programma Financiën, organisatie en informatie

5.1. WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We zijn een solide, inclusieve en veerkrachtige organisatie die bewust kiest en waar doelmatig, vernieuwend en met plezier gewerkt wordt aan opgaven.

Tactische doelen van Financiën, organisatie en informatie

- Solide basis: De basis van de waterschapsorganisatie is robuust.
- Anticiperend en (veer)krachtig: De waterschapsorganisatie anticipeert wendbaar en (veer)krachtig op nieuwe ontwikkelingen.

5.2. WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Solide basis

We volgen de macro-economische ontwikkelingen op de voet

De afgelopen twee jaar wijzigden de economische omstandigheden sterk. Na een decennium van lage inflatie en loonontwikkeling zien we de afgelopen twee jaar een toename van de inflatie die voor ons waterschap merkbaar is in de toegenomen prijzen voor energie en materialen. Ook de lonen en rente stegen. Er is onduidelijkheid waar het in de toekomst naar toe gaat. Gaan we weer terug naar lagere inflatie of blijven de prijzen ook in de komende periode fors stijgen? We houden hierbij de vinger aan de pols, zodat we gelijk kunnen anticiperen wanneer er zich nieuwe ontwikkelingen voordoen. In de begroting en meerjarenraming is de laatste CPB prognose van de inflatie- en loonontwikkeling verwerkt. Het is daarom zaak om te zorgen voor een goed evenwicht tussen enerzijds het lastenniveau en anderzijds de noodzaak om de taakuitvoering op orde te houden en te blijven werken aan een toekomstbestendig waterbeheer.

Actualisatie Centraal Planbureau augustus 2023

Blijven werken aan een gezonde financiële positie

Aan het vasthouden van de huidige, gezonde financiële positie ook voor de toekomst is in de afgelopen jaren gewerkt door onder andere de herstructurering van de leningenportefeuille in het voorjaar van 2022. In december 2022 is door de Algemene Vergadering het reserve- en schuldenbeleid voor de komende jaren vernieuwd. De volgende stap is het financieringsstatuut actualiseren, dit gaan we in 2024 doen. Het financieringsstatuut heeft als doel de meerjarige beleidskaders aan te geven waarbinnen het waterschap haar financiering en feitelijke kasstromen dient te beheren en besturen om zo de kosten en risico's zo veel mogelijk te beperken. We hebben een gezonde uitgangspositie waardoor we nu en in de toekomst het gewenste evenwicht tussen ambitie en lasten kunnen borgen en daarop kunnen sturen. Wel is het belangrijk om nieuwe economische ontwikkelingen scherp in de gaten te blijven houden en zo nodig bij te sturen. Daarbij zullen we ook zeker oog houden voor het benutten van kansen om de toekomstige lastenontwikkeling te beperken. Ook kansen om financiële risico's te verkleinen worden hierbij onderzocht en benut. Omdat het steeds belangrijker wordt hoe we toekomstige opgaven kunnen financieren is de blik is hierbij gericht op de lange termijn.

Toename fiscale complexiteit

De afgelopen jaren zien we het aantal en de omvang van de fiscale dossiers sterk toenemen en dus meer aandacht vragen. De samenwerkingsverbanden met andere waterschappen, lokale overheden en bedrijven hebben steeds meer ook een fiscaal complexe component. Ook de vergroening van ons werkproces, zoals de terugwinning van grondstoffen en de opwekking van energie is naast een technisch en organisatorisch vraagstuk ook een fiscaal vraagstuk. Het gaat hierbij dan om complexe zaken op het gebied van de Omzetbelasting en de Vennootschapsbelasting.

Rechtszaak heffing open water

De wetgeving omtrent de heffing van de Waterschapsbelastingen wordt steeds complexer en zijn er steeds meer bezwaar- en beroepszaken die naast de inzet van GBLT ook onze inzet vergen. Een complex vraagstuk dat nu speelt in de aanslagoplegging van het open water binnen ons beheergebied buiten de waterkeringen. Dit wordt betwist door een belangplichtige, die daarin bij de Rechtbank gelijk heeft gekregen. De zaak ligt nu bij het Hof om een uitspraak te doen.

Nieuwe verslaggevingsregels in 2025 dragen bij aan transparantie, eenvoud en vergelijkbaarheid

De wetgeving voor de financiële verslaggeving voor waterschappen gaat naar verwachting vanaf het begrotingsjaar 2025 flink wijzigen. De huidige verslaggevingsregels dateren van 2009 en worden aangepast aan nieuwe inzichten en lopen dan meer in de pas met de verslaggevingsvoorschriften van gemeentes en provincies. De hoop en verwachting is dat de voorschriften hiermee transparanter, eenvoudiger en waar relevant vergelijkbaarder worden. De Begroting & Meerjarenraming 2025-2029 die in het jaar 2024 wordt opgesteld is het eerste P&C-document waarvoor de nieuwe regels gelden. Concrete voorbeelden van wijzigingen zijn de opname van meer kengetallen in de verslaggeving, de weergave van bruto-baten en lasten in plaats van netto-lasten in diverse onderdelen van de verslaggeving; de toevoeging van een extra jaar aan de meerjarenraming, de opname van de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen (wel met als voorstel van de waterschappen om deze om te dopen tot de paragraaf assetmanagement) en de opname van een geprognosticeerde balans in meerjarenraming en begroting. We zijn betrokken bij de ontwikkelingen en zorgen voor tijdige implementatie van nieuwe regels.

Solide informatiehuis blijft staan

Tot en met 2023 werkten we aan het op orde brengen van de basis, gericht op het realiseren van een solide informatiehuis en veilige basis. Enkele onderwerpen lopen nog door, waaronder de solide basis voor financieel/ondersteunende processen. Vanaf 2024 richten we ons op een nieuwe fase van de Informatiestrategie. Een solide informatiehuis blijft de basis, terwijl we aan het werk gaan met het verbreden van onze digitale dienstverlening en de inzet van data-technologie bij grote opgaven als duurzaamheid en energie.

Veilige basis blijft de norm

De intensiteit en omvang van (cyber)dreigingen (zoals verstoring, manipulatie, spionage) verandert continu. Onze procesvoering bij zuiveren en peilbeheer is gebaat bij een betrouwbare en continue informatievoorziening. Als door uitval of externe factoren deze voor korte of langere tijd stil komt te liggen, leidt dit tot lozingen van vuil water, verhoogde waterstanden en/of onvoldoende stuurinformatie. Niet alleen onze eigen procesvoering wordt geschaad, het kan ook leiden tot maatschappelijke kosten en commotie.

De blijvende bedreiging van onze informatieveiligheid maakt dat we continu werken aan beveiliging en regelmatig toetsen wat de status en effecten ervan zijn. De nieuwe Europese wetgeving NIS2 gaat hierover. In 2024 bepalen we de impact daarvan in samenhang met de andere wetgeving voor het digitale tijdperk.

De arbeidsmarkt binnen de waterschappen verandert

De krapte op de arbeidsmarkt houdt aan. Het vinden van getalenteerde medewerkers blijft een voortdurende zoektocht in een arbeidslandschap waar competente kandidaten schaars zijn. De verwachting is dat dit zo blijft tot ver in 2024. Het verder verstevigen van onze positie als maatschappelijke werkgever gaat ons helpen in het binden en boeien van talent. Door in te zetten op diversiteit en inclusie en te denken in kansen, mogelijkheden en talenten, kunnen we ons nog meer onderscheiden. Ook blijven we volop inzetten op het realiseren van participatiebanen binnen het waterschap. De praktijk leert dat het een flinke uitdaging is om te voldoen aan het gestelde doel. De komende jaren zal dit blijvend aandacht vragen. We onderzoeken de mogelijkheden om het resultaat, het creëren van structurele banen voor deze doelgroep, te vergroten. Zo zullen we

nauwer gaan samenwerken met collega-overheden in het werkgebied om het zoekgebied naar potentiële kandidaten nog verder te verbreden. We vernieuwen onze manier van werven en selectie zodat het beter aansluit bij de huidige arbeidsmarktomstandigheden. Verder versterken we onze positie op de arbeidsmarkt door doelgroepgerichte en heldere communicatie. Specifiek voor de jongere doelgroep worden nieuwe traineeplekken opengesteld.

De opkomst van dataverwerking, kunstmatige intelligentie en robotica verandert bestaande functies en rollen binnen waterschappen. En het introduceert nieuwe functies, zoals data scientists, data-experts en informatieveiligheidsspecialisten. Het datagedreven werken verandert de manier waarop we werkzaamheden uitvoeren en operationele besluiten nemen: op basis van data en analyse, in plaats van op intuïtie en ervaring. Hierbij blijft het van belang dat vakkundige medewerkers duiding en waarde kunnen geven aan de resultaten van digitale technieken.

Tijd- en plaatsbewust werken ontwikkelt door

Het hybride werken, waarbij de medewerkers tijd- en plaatsbewust kunnen werken ontwikkelde de laatste jaren sterk. Deze ontwikkeling gaat door en blijven werken aan een werkomgeving die ontmoeten en verbinden faciliteert en waarin ons waterschapswerk zichtbaar is.

In 2024 verbouwen we het kantoor Larserbos, waarbij we aanpassing aan het werkplekconcept, de nodige technische vervangingen en het energieneutraal maken van dit kantoor combineren.

Leren en ontwikkelen staat hoog op de agenda

Het blijven binden en boeien van onze medewerkers is van groot belang. We zetten komende jaren stevig in op leren en ontwikkelen en stimuleren onze medewerkers daar continu in. De ZZL Academie wordt doorontwikkeld, waarbij ook de aansluiting gemaakt wordt met het programma voor organisatieontwikkeling. Ook wordt de samenwerking met de andere waterschappen op dit thema gecontinueerd.

Digitale vaardigheden verder ontwikkelen.

Het digitale tijdperk vraagt om andere kennis en nieuwe vaardigheden van medewerkers. In korte tijd zijn we gewend geraakt aan snelle computers, inzet van drones, smartphones en sensoren in ons werk en kunnen we thuiswerken en digitaal vergaderen. Het vergroten van de digitale vaardigheden en levenslang leren is daarbij essentieel. Niet alleen om de ontwikkelingen bij te benen, maar ook om er veilig en ethisch verantwoord mee om te gaan.

Veel aandacht voor duurzaam werken

Gezond, vitaal, gemotiveerd en met plezier werken is de kern van duurzaam werken. Daardoor kunnen medewerkers met hun individuele talenten en kennis een optimale bijdrage leveren aan de organisatiedoelstellingen. Zowel nu als in de toekomst.

Onderwerpen die daarin een belangrijke rol spelen zijn de organisatie, werksituatie, ontwikkelen, balans werk-privé en vitaliteit. Voor ieder onderwerp worden er komende jaren diverse instrumenten, maatregelen en interventies ingezet in het kader van duurzaam werken.

Maatregelen Solide basis

1. We werken verder aan een nieuwe solide basis voor financieel/ondersteunende processen met gedigitaliseerde, transparante processen en systemen.
2. We werken verder aan informatieveiligheid en privacy, zodat iedereen binnen het waterschap bewust en alert handelt conform de landelijke normen en wetgeving.
3. Jaarlijks evalueren en indien nodig aanpassen van het opleidingsaanbod van de ZZL Academie, om de vakbekwaamheid en duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers te faciliteren.
4. Uitwerken van de actuele HR-beleidspeerpunten uit de CAO-afspraken.
5. Het waterschap evalueert het financieel beleidskader en past deze waar nodig aan om ook op lange termijn de financiële positie op orde te houden (doorlopend).

Anticiperend en (veer)krachtig

Duurzaamheid en maatschappelijke impact bij inkopen

Duurzaamheid en maatschappelijke impact is voor inkopen de nieuwe werkelijkheid. Met de Unie-strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen is een algemeen kader gevormd. De waterschappen werken zelf hun eigen aanpak uit. Binnen Zuiderzeeland brengen we dit onder bij

de Klimaataanpak. Concreet betekent dit dat wij met onze opdrachten aan de markt impact willen realiseren, om bij te dragen aan het behalen van onze duurzame ambities. Zo kan inkoop een bijdrage leveren aan o.a. minder CO₂-uitstoot, circulariteit en biodiversiteit. Een ander thema wat past binnen de ambities van Zuiderzeeland is arbeidsparticipatie. Om inzicht te krijgen in de daadwerkelijke impact van onze inkopen, wordt er een monitoringstool ingericht. Verder is bij bouw-, aanleg- en renovatieprojecten het landelijk programma Schoon en Emissieloos Bouwen onontkoombaar. In deze projecten moeten eisen gesteld gaan worden aan bouw materieel. Om dit alles te realiseren, zijn keuzes al nodig bij de interne opdrachtformulering.

AVG en Woo zijn pas het begin van de digitale wetgeving

In de afgelopen jaren hebben de AVG (Algemene verordening gegevensbescherming) en Woo (Wet open overheid) al de nodige impact op de bedrijfsvoering rond persoonsgegevens en openbaarheid van bestuurlijke besluitvorming. De komende jaren komt er nog wetgeving op gerelateerde gebieden als kunstmatige intelligentie, databeheer, cybersecurity en digitale identiteiten op ons af. Meest toonzettend is de wetgeving die in het kader van Digital Decade in de EU wordt vastgesteld en uitgerold naar alle lidstaten. Deze wetten hebben naast gevolgen voor de informatievoorziening (en vooral op beveiliging, privacy en openbaarheid) ook impact op de interne en externe communicatie, op organisatie en bestuur, op toezicht en handhaving, op werkprocessen en werkwijzen binnen de organisatie. Bij het verder inregelen blijven we bewust keuzes maken, waarbij we de bedoeling van de wetgeving voorop stellen, en bij het tempo en de volgorde van activiteiten rekening houden met de draagkracht en (beperkingen aan) inzetbaarheid van de eigen organisatie (en externe leveranciers).

Gezamenlijk route uitzetten in toekomstige uitdagingen voor de digitale toekomst

Als waterschap kunnen we de digitale opgaven niet alleen oplossen en alle technologische vernieuwing niet zelfstandig invoeren. Dat vraagt om samenwerking tussen waterschappen onderling. We pakken gezamenlijk zaken op via de Unie van Waterschappen, Het Waterschapshuis of in Waterkrachtverband.

Binnen zowel de Unie van Waterschappen als het Waterschapshuis wordt visie en koers bepaald hoe de toekomstige uitdagingen op te pakken. De vaarkaart van de Unie van Waterschappen geeft ons thema's en ambities om in 2029 toegerust te zijn om datagedreven te werken en digitale innovaties passend in te zetten voor onze maatschappelijke opgaven. Vanuit deze vaarkaart gaan we onze eigen ankerpunten definiëren waar we op deze thema's richting de toekomst willen bewegen.

Organisatieontwikkeling om een wendbare en doelgericht waterschap te blijven

Als organisatie zijn we altijd in ontwikkeling. We groeien en verbeteren, om zo optimaal te kunnen werken aan het bereiken van onze doelen. Om als organisatie nog beter in staat te zijn om onze doelen te bereiken, in een wereld die in een razend tempo verandert, wordt organisatieontwikkeling nog belangrijker. Daarnaast verandert ons werk door (digitale) vernieuwingen, maar ook de behoefte van medewerkers verandert. Daarom staat goed en aantrekkelijk werkgeverschap hoog op onze agenda.

Wij willen een wendbare organisatie zijn en blijven en dit vereist voortdurende ontwikkeling op het gebied van cultuur, leiderschap, competenties en vaardigheden. Om dit te realiseren wordt ingezet op een meerjarig programma voor de gehele organisatie. Hierbij komt naast een algemeen aanbod ook aanbod afgestemd op de verschillende doelgroepen. Om onze organisatiedoelen te bereiken gaan we portfoliomanagement verder ontwikkelen, zodat we bewust kiezen en focus houden op de veelheid aan doelen, projecten en activiteiten die lopen in de organisatie.

Digitale transformatie in samenhang met organisatieontwikkeling

In de digitale transformatie gaat het niet om het toepassen van zoveel mogelijk nieuwe technologie. Het is geen technisch fenomeen van een ICT-afdeling, maar vooral een organisatieverandering die voortkomt uit de inzet van digitale innovaties. In de waterschapspraktijk gaat dit leiden tot hele nieuwe processen, werkwijzen, functies en samenwerkingen. Aandacht voor de organisatiecultuur, ontwikkeling van de digitale vaardigheden en verandercapaciteit van medewerkers zijn daarin belangrijk. Digitale transformatie is een belangrijk onderdeel van de organisatieontwikkeling.

Digitale dienstverlening en innovatie verbreedt zich

Met het afronden van de "basis op orde"-fase van de informatiestrategie zijn de digitale veranderingen niet klaar. Digitale veranderingen worden nu juist meer en meer concreet. Enerzijds zijn er enkele grootschalige vernieuwingen en aanpassingen nodig. In de komende jaren zullen we die doorvoeren in onderhouds- beheersystemen en telemetrie voor de aansturing en bediening van onze waterschapsobjecten. Anderzijds zal op het gebied van digitale en persoonlijke dienstverlening volgende stappen gezet worden. Daarbij gaat het zowel om 'wat moet en wat hoort' als 'wat loont'. Denk daarbij aan informatieportalen waar het waterschap thema-gericht data en kaartmateriaal actief aanbiedt.

Tot slot zien we concrete toepassingen waar het waterschap digitale innovaties omzet naar concrete 'productietoepassingen'. Zoals het inzetten van geavanceerde digitale aansturing van het watersysteem om zo ons water op peil te houden met inzet van volledig duurzame energie.

Verantwoord en bewust gebruik van digitale technologie om het vertrouwen te behouden

In de afgelopen periode is er discussie over het gebruik van verschillende applicaties (bijvoorbeeld Tiktok, X, ChatGPT) en de toepassing van algoritmes bij de overheid (bijvoorbeeld de toeslagenaffaire bij de Belastingdienst). Vanuit het vertrouwen dat onze inwoners en partners mogen hebben in het waterschap hebben we niet alleen oog voor informatieveiligheid en privacy. We hebben ook oog voor ethiek, openheid en transparantie van onze informatie en de toegankelijkheid en continuïteit van onze (digitale) dienstverlening.

In de komende jaren gebruiken we bewust de digitale technologie om de dienstverlening te veranderen. Voor inwoners wordt het bijvoorbeeld mogelijk buiten kantoortijden via digitale kanalen een vergunningsaanvraag te regelen. Het inzetten van chatbots kan er voor zorgen dat vragen van inwoners worden afgehandeld zonder dat contact met een medewerker nodig is. Hierbij hebben we oog voor toegankelijkheid en inclusiviteit. Onze publieke dienstverlening blijft overeind voor de inwoners met minder digitale vaardigheden en middelen.

Maatregelen Anticiperend en (veer)krachtig

1. Nieuw: We bepalen in breed samenwerkingsverband de impact van wetgeving voor het digitale tijdperk en implementeren deze in samenhang.
2. Nieuw: We vernieuwen ons informatielandschap waar dit nodig is om solide te blijven functioneren in de toekomst.
3. Benutten van nieuwe digitale ontwikkelingen om primaire en dienstverleningsprocessen te verbeteren (2027), bijvoorbeeld door het energieverbruik van onze gemalen en zuiveringen te optimaliseren en door onze website als loket voor onze diensten te verbeteren.⁴
4. De digitale dienstverlening van ons waterschap wordt voortdurend aangepast om minimaal te blijven voldoen aan de wet- en regelgeving voor de digitale overheid, waarbij we streven naar digitaal en persoonlijk waar mogelijk en nuttig.
5. Nieuw: We ondersteunen de verandering in onze taken met een meerjarig organisatieontwikkelprogramma.

5.3. WAT MAG HET KOSTEN?

Overzicht netto lasten programma

In onderstaande tabel zijn de netto lasten opgenomen die aan het programma Financiën, organisatie en informatie verbonden zijn.

Tabel 5.1 Netto lasten programma Financiën, organisatie en informatie (bedragen in miljoenen euro's)

Jaar	Bedrag
Realisatie 2022	19,9

⁴ Voor de volledigheid: de tweede en derde maatregel vervangen de bestaande maatregel (zoals opgenomen in de Bestuursrapportage 2022) over datalandschap en kennistechnologie.

Begroting 2023	21,5
Begroting 2024	23,6
Raming 2025	24,6
Raming 2026	25,7
Raming 2027	26,2

In de onderstaande tabel worden de mutaties voor de jaren 2024-2027 ten opzichte van het basisjaar 2023 inzichtelijk gemaakt. De netto lasten van het programma Financiën, organisatie en informatie komt ten laste van de taken in de verhouding van de directe lasten per taak. In de praktijk ligt deze verhouding nagenoeg op 60% ten laste van de watersysteemtaak en 40% ten laste van de zuiveringstaak.

Tabel 5.2 Mutaties netto lasten programma Financiën, organisatie en informatie jaren 2024-2027 (bedragen in miljoenen euro's)

Mutaties	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Netto lasten basisjaar 2023	21,5	21,5	21,5	21,5
Ontwikkeling energieprijzen	0,1	0,0	0,0	0,0
Informatiestrategie 2021 - 2024	0,1	0,1	0,1	0,1
GR HWH	0,2	0,2	0,2	0,2
Informatie regisseur	0,2	0,2	0,2	0,2
MJOP ICT	0,0	0,1	0,3	0,1
Rechtmatigheid en fiscaliteit	0,2	0,2	0,2	0,2
Onderhoud kantoor	0,1	0,2	0,2	0,2
Toegekende inflatie 2023	0,2	0,2	0,2	0,2
Dividendopbrengst	- 0,0	- 0,0	- 0,0	- 0,0
Mutatie kapitaallasten	- 0,3	- 0,3	- 0,2	- 0,4
Actualisatie salarisverdeling	0,3	0,3	0,3	0,3
CAO 2023	0,4	0,4	0,4	0,4
Inflatie- en loonontwikkeling	0,6	1,5	2,3	3,2
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto programmalasten	23,6	24,6	25,7	26,2

Investerings

In onderstaande tabel zijn de geraamde investeringsuitgaven opgenomen. Deze zijn gebaseerd op de investeringsplanning zoals opgenomen in de Kadernota 2024-2027, waarbij een actualisatie heeft plaatsgevonden op basis van de meest recente inzichten en besluiten. De tabel bevat de begrote investeringsuitgaven van zowel reeds gestarte investeringsprojecten als van de investeringsprojecten waarvoor het investeringskrediet nog moet worden verleend. Tabel 5.4 bevat

de investeringen die in 2024 starten (en waarvan uitgaven deels doorlopen in de jaren na 2024) en waarvoor de AV middels vaststelling van de begroting de kredietverlening goedkeurt.⁵

Tabel 5.3 Investeringsuitgaven programma Financiën, organisatie en informatie (bedragen in miljoenen euro's)

	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Reguliere investeringen	1,2	1,2	0,7	0,6
Speciale investeringen	-	-	-	-
Totaal investeringsuitgaven	1,2	1,2	0,7	0,6

Tabel 5.4 Investeringsuitgaven waarvoor in 2024 kredietverlening plaatsvindt (bedrag in duizenden euro's)

Omschrijving investering	Regulier / Speciaal
Herinrichting buitenterrein (voorbereiding)	Regulier
Technische installaties Larserbos	Regulier
Serverruimte en koudeopwekking	Regulier
Daken vervangen regiokantoren	Regulier
Verbouwing kantoor Larserbos	Regulier
Totaal te verlenen kredieten in 2024	1.370

⁵ Voor speciale investeringen geldt dat de AV de beleidsmatige kaders moet hebben vastgesteld alvorens het college kan starten met de uitvoering.

6. Overzicht programmatotaal en belastingopbrengsten

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de dekkingsmiddelen per taak. Het betreft voornamelijk de omslag- en zuiveringsheffing. De omslagen zijn ter financiering van het watersysteem, de zuiveringsheffing ter financiering van de zuiveringen. Daarna wordt aandacht besteed aan de post onvoorzien.

Lastenontwikkeling komende jaren

De lasten van het waterschap nemen de komende jaren toe. Hieronder is een totaaloverzicht opgenomen van de netto lasten per programma en de dekking van deze lasten door de waterschapsbelastingen. De belastingen inclusief het gevoerde beleid op het gebied van kwijtschelding worden behandeld in de paragraaf waterschapsbelastingen (zie paragraaf 7.6).

Tabel 6.1 Lastenontwikkeling (bedragen in miljoenen euro's)

Programma	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Bestuur en omgeving	10,6	13,9	14,6	14,9	15,6	16,2
Waterveiligheid	7,4	7,5	8,2	8,3	8,5	9,6
Voldoende en gezond water	24,2	26,3	31,1	32,7	34,4	34,6
Schoon, gezuiverd water	23,0	23,2	26,2	26,7	27,0	27,8
Financiën, organisatie en informatie	19,9	21,5	23,6	24,6	25,7	26,2
Totaal programmalasten	85,1	92,4	103,7	107,3	111,2	114,4
Waterschapsbelastingen						
Watersysteemheffing	50,7	53,7	60,6	65,2	70,1	75,4
Verontreinigingsheffing	0,9	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0
Zuiveringsheffing	34,4	36,1	39,3	42,0	44,7	47,5
Waterschapsbelastingen	86,0	90,6	100,8	108,1	115,8	123,9
Saldo programmalasten -/- Waterschapsbelastingen	- 0,9	1,8	2,9	- 0,8	- 4,6	- 9,5
Inschatting kosten toekomstige ontwikkelingen	-	-	0,0	1,8	3,8	5,9
Reserve-inzet	- 1,3	- 1,8	- 2,9	- 1,0	0,8	3,6
Resultaat na reserve-inzet	2,2	-	-	-	-	-

De verwachte mutatie van de waterschapsbelastingen in de komende jaren is gezien het voorgaande schema als volgt.

Tabel 6.2 Verwachte mutatie van de opbrengsten van de waterschapsbelastingen in de komende jaren

Jaar	Watersysteemheffing	Zuiveringsheffing
2024	13,0%	€ 4,00 per ve
2025	6% tot 10%	€ 2,00 tot € 7,00 per ve
2026	6% tot 10%	€ 2,00 tot € 7,00 per ve
2027	6% tot 10%	€ 2,00 tot € 7,00 per ve

Voor de tariefontwikkeling is ook de ontwikkeling van de eenheden van belang (zie paragraaf 7.6).

Voor het meerjarenperspectief (de jaren 2025-2027) wordt uitgegaan van een bandbreedte van de stijging belastingen, met name ook vanwege huidige macro-economische omstandigheden die veel onzekerheden met zich meebrengen. Voor de heffingsopbrengst van de watersysteemtaak wordt uitgegaan van een bandbreedte tussen +6% en +10%. Voor het zuiveringstarief wordt uitgegaan van een bandbreedte van de jaarlijkse stijging tussen +€ 2,00 en +€ 7,00. De cijfers die in hoofdstuk 7 zijn opgenomen met betrekking tot tariefsontwikkeling en reserve-inzet in het meerjarenperspectief, zijn gebaseerd op een stijging van de heffingsopbrengst voor de watersysteemtaak van 7,5% per jaar en een jaarlijkse stijging van het zuiveringstarief met € 4,00.

Post onvoorzien

In de begroting is een post onvoorzien van € 0,13 miljoen opgenomen. Het college van Dijkgraaf en Heemraden is bevoegd een overschrijding van geautoriseerde netto kosten te dekken uit het bedrag voor onvoorzien in de begroting, conform de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie van Waterschap Zuiderzeeland.

Paragrafen

---

7. Verplichte Paragrafen

Artikel 4.11 van het Waterschapsbesluit bepaalt dat in de begroting paragrafen worden opgenomen waarin de beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten en de waterschapsbelastingen. Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in de begroting staan worden gebundeld in een kort overzicht, waardoor de Algemene Vergadering voldoende inzicht krijgt.

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de begroting. Met de genoemde onderwerpen is vrijwel altijd een groot financieel belang gediend. De paragrafen geven daardoor extra informatie voor de beoordeling van de financiële positie op de korte en langere termijn.

Het Waterschapsbesluit schrijft de volgende paragrafen voor:

- Bedrijfsvoering;
- Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar;
- Uitgangspunten en normen;
- Incidentele baten en lasten ;
- Kostentoe rekening;
- Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen;
- Waterschapsbelastingen;
- Weerstandsvermogen;
- Financiering;
- Verbonden partijen;
- EMU-saldo.

De aspecten met betrekking tot de bedrijfsvoering zijn in het programma Financiën, organisatie en informatie opgenomen. Daarbij is ook ingegaan op de ontwikkelingen met betrekking tot organisatie en personeel en de formatie. Voor de bedrijfsvoeringsparagraaf wordt daarom verwezen naar het programma Financiën, organisatie en informatie.

In deze programmabegroting is ook de Openbaarheidsparagraaf opgenomen. Deze nieuwe paragraaf vloeit voort uit de Wet open overheid.

7.1 ONTWIKKELINGEN SINDE HET VORIGE BEGROTINGSJAAR

In de paragraaf betreffende de ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar kan worden ingegaan op externe en interne ontwikkelingen die zich sinds het vaststellen van de vorige begroting en de behandeling van de meerjarenraming hebben voorgedaan. Bovendien kunnen afwijkingen van de uitgangspunten en grondslagen, zoals deze voor de vorige begroting en de meerjarenraming zijn gehanteerd, en belangrijke afwijkingen in de cijfers van de meerjarenraming in deze paragraaf nader worden toegelicht. Bij Waterschap Zuiderzeeland is ervoor gekozen om de algemene ontwikkelingen in het programmadeel van de begroting op te nemen.

7.2 UITGANGSPUNTEN EN NORMEN

In de paragraaf betreffende de uitgangspunten en normen wordt onder andere ingegaan op de in de begroting opgenomen salarisontwikkeling, inflatie en overige uitgangspunten die voor lastenstijgingen dan wel batenstijgingen en batendalingen zijn gehanteerd en die deels aan de geraamde bedragen ten grondslag liggen. Naast deze uitgangspunten zijn er in de begroting op specifieke onderdelen uitgangspunten relevant voor de belastingheffing, die ook samenhangen met de economische ontwikkeling. Het gaat dan onder andere om de ontwikkeling van de WOZ-waarde en groei van het aantal huishoudens. Deze uitgangspunten zijn opgenomen in paragraaf 7.6 Waterschapsbelastingen.

Tabel 7.1 Algemene grondslagen

Omschrijving	Begroting 2024	Meerjarenraming 2025-2027
Lonen (incl. sociale lasten)	6,50%	5,30% – 4,80%
Prijzen	4,00%	2,50%
Rekenrente	2,00%	2,10 - 2,60%

In de huidige macro-economische situatie is het lastig om betrouwbare voorspellingen te doen omtrent de loon- en prijsontwikkelingen. Het CPB heeft in augustus 2023 de ramingen voor prijsontwikkelingen aanzienlijk naar boven bijgesteld ten opzichte van de ramingen in maart. In de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 is uitgegaan van ramingen van het CPB.

Lonen

Bij de loonontwikkelingen is rekening gehouden een jaarlijkse toename van salarissen en premies van in totaal 6,5% voor 2024 en 5,30% dalend naar 4,80% voor de jaren daarna. Dit is gebaseerd op ramingen van het Centraal Planbureau.

Prijzen

Bij de prijsontwikkelingen is rekening gehouden met een stijging van 4,0% voor 2024. Ook voor de jaren 2025-2027 is uitgegaan van een prijsontwikkeling van 2,50%. Dit is gebaseerd op ramingen van het Centraal Planbureau.

Investerings

Naast prijscompensatie spelen ontwikkelingen in de markt en aanbestedingsresultaten een belangrijke rol in de raming van een investering. Er wordt bij de jaarlijkse actualisatie van het investeringsplan daarom – rekening houdend met al deze factoren – een zo reëel mogelijke inschatting gemaakt van de investering naar het prijspeil van het komende begrotingsjaar.

Rekenrente

De rekenrente is voor 2024 gesteld op 2,00%. Dit percentage is gebaseerd op de rente van reeds afgesloten leningen (het overgrote deel), de verwachte rente op nieuw af te sluiten langlopende leningen en de verwachte rente over het rekeningcourant saldo. De rekenrente zal naar verwachting de komende jaren stijgen door de verwachte hogere rente op nieuw af te sluiten langlopende leningen.

7.3 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

De paragraaf betreffende de incidentele baten en lasten bevat een overzicht van de baten en lasten die als eenmalig ten opzichte van voorgaande en komende begrotingsjaren moeten worden beschouwd. De in de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 incidentele baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen en van materieel niveau zijn en dus als incidenteel kunnen worden bestempeld zijn beschreven in de programma's.

7.4 KOSTENTOEREKENING

In deze paragraaf wordt ingegaan op de principes die zijn gehanteerd bij de toerekening van kosten aan uiteindelijk de kostendragers, dat wil zeggen de wettelijke taken. Waterschap Zuiderzeeland onderscheidt de volgende wettelijke taken:

- watersysteeltaak;
- zuiveringstaak.

De programmalasten worden conform onderstaande tabel aan de wettelijke taken toegerekend.

Tabel 7.2 Toerekening programmalasten naar wettelijke taak

Programma	Watersysteemtaak	Zuiveringstaak
Bestuur en omgeving ⁶	60%	40%
Waterveiligheid	100%	-
Voldoende en gezond water	100%	-
Schoon, gezuiverd water	-	100%
Financiën, organisatie en informatie	Op basis van de directe lasten per taak ⁷	Op basis van de directe lasten per taak ⁸

7.5 ONTTREKKINGEN AAN VOORZIENINGEN EN BESTEMMINGSRESERVES

In deze paragraaf wordt ingegaan op de bedragen die rechtstreeks uit voorzieningen kunnen worden onttrokken, alsmede op het beroep dat op de bestemmingsreserves kan worden gedaan.

Onttrekkingen aan voorzieningen

Bij Waterschap Zuiderzeeland zijn de onderstaande voorzieningen opgenomen:

Arbeidsgerelateerde verplichtingen:

- Pensioenen voormalige bestuurders
- Wachtgelden voormalige bestuurders
- Voormalig personeel (personele reorganisatie)
- PBB vitaliteit

De voorzieningen zijn door de Algemene Vergadering ingesteld voor een vooraf vastgesteld bestedingsdoel. Onttrekkingen aan deze voorzieningen, voor zover passend binnen dit vastgestelde bestedingsdoel, zullen plaatsvinden zonder dat hiervoor nog door de Algemene Vergadering nader toestemming moet worden verleend.

Onttrekkingen aan bestemmingsreserves

Door de Algemene Vergadering zijn de onderstaande bestemmingsreserves ingesteld.

- Duurzame oevers
- Windpark Hanze
- Baggeren
- Bestuursprogramma
- Slibeindverwerking
- HWBP projecten
- Overcommitting POP-3 gelden

Conform het vastgestelde beleid is er instemming vanuit de AV nodig voordat er gelden uit bestemmingsreserves kunnen worden onttrokken.

⁶ De netto lasten van het programma Bestuur en omgeving komen voor 60% ten laste van de watersysteemtaak en 40% ten laste van de zuiveringstaak, behalve de lasten van vergunningverlening en handhaving, die rechtstreeks aan de taken worden toegerekend.

⁷ In de praktijk is dit percentage voor de watersysteemtaak nagenoeg gelijk aan 60%.

⁸ In de praktijk is dit percentage voor de zuiveringstaak nagenoeg gelijk aan 40%.

7.6 WATERSCHAPSBELASTINGEN

Anders dan gemeenten en provincies ontvangen waterschappen geen bijdrage van het Rijk voor de bekostiging van hun taken. Waterschappen bekostigen hun taken door het heffen van belastingen: de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing.

De kosten die te maken hebben met waterkeringen, het waterkwantiteitsbeheer en het waterkwaliteitsbeheer met uitzondering van het zuiveringsbeheer, worden gefinancierd uit één watersysteemheffing, die wordt betaald door inwoners en de eigenaren van gebouwde en ongebouwde onroerende zaken. De inwonerdichtheid en de economische waardeverhoudingen zijn de centrale uitgangspunten voor de financiering van het watersysteembeheer.

De zuiveringsheffing is toegespitst op de kosten van de zuivering, het transport van afvalwater en de verwerking van het zuiveringsslib. De directe lozingen op het oppervlaktewater worden in de verontreinigingsheffing betrokken. De opbrengsten daarvan gaan naar het watersysteembeheer.

Kostentoedeling

Bij de vaststelling van de omslagtarieven voor de verschillende belangencategorieën van de watersysteemtaak is in de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 de hiervoor geldende Kostentoedelingsverordening toegepast.

Minimaal eenmaal in de vijf jaar moet deze Kostentoedelingsverordening worden herzien. Op 26 september 2023 is de nieuwe Kostentoedelingsverordening 2024 door de Algemene Vergadering vastgesteld.

In de Kostentoedelingsverordening is vastgelegd hoe de taakkosten van de watersysteemtaak naar aard en omvang van het belang worden verdeeld over belanghebbenden in de taak. In het onderstaande schema vindt u de vastgestelde verdeling.

Tabel 7.3 Vastgestelde percentuele toedeling van de kosten aan de belangencategorieën

Belangencategorie	Percentage
Ingezetenen	25,0%
Gebouwd	53,5%
Ongebouwd	19,3%
Natuurterreinen	2,2%

De Kostentoedelingsverordening is niet van toepassing op de zuiveringstaak. De kosten hiervan worden opgebracht door bedrijven en huishoudens die afvalwater lozen.

Belastingeenheden

Voor het aantal belastingeenheden in het beheergebied wordt voor de komende jaren een volumevergroting verwacht, behalve voor het aantal hectaren overig ongebouwd dat jaarlijks afneemt. Deze gemiddelde groei van het aantal woningen en bedrijven is meegenomen voor wat betreft het aantal woningen, ingezetenen en bedrijven. In de onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de ontwikkelingen in het aantal belastingeenheden.

Tabel 7.4 Ontwikkeling eenheden Watersysteemtaak (omslagen)

Jaar	Ingezetenen	WOZ Waarde (* € 1 miljard)	Ha ongebouwd (overig)	Ha ongebouwd (wegen)	Ha natuurterrein
Jaar 2022	171.200	59,342	101.600	3.600	118.300
Jaar 2023	175.800	69,126	101.500	3.600	118.300
Jaar 2024	177.800	76,866	101.800	3.700	118.200
Jaar 2025	180.200	75,315	101.500	3.700	118.200
Jaar 2026	182.500	75,799	101.300	3.700	118.200
Jaar 2027	184.900	76,296	101.000	3.700	118.200

Er is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Het opgelegde aantal eenheden per 31 augustus 2023.
- Een toename van het aantal ingezetenen / woningen met 2.350 per jaar.
- Een stijging van de WOZ waarde van woningen van 3,0% voor het jaar 2024, een waardedaling van 3,0% voor het jaar 2025 en een stabilisatie van de waarden in de daarop volgende jaren.
- Voor niet-woningen een daling van de WOZ waarde met 1,0% voor het jaar 2023 en een waardedaling van 3,0% voor de daarop volgende jaren.
- Een geringe jaarlijkse afname van het aantal hectares ongebouwd.
- Geen wijziging in het aantal hectares wegen en natuurterreinen in 2024 en verder.

Tabel 7.5 Ontwikkeling vervuilingseenheden Watersysteemtaak (Verontreinigingsheffing)

Jaar	Directe Lozingen (woningen)	Directe Lozingen (bedrijven)	Totaal
Jaar 2022	7.700	4.000	11.700
Jaar 2023	7.700	4.000	11.700
Jaar 2024	7.700	4.900	12.600
Jaar 2025	7.700	4.900	12.600
Jaar 2026	7.700	4.900	12.600
Jaar 2027	7.700	4.900	12.600

Er is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Het opgelegde aantal eenheden per 31 augustus 2023.
- Geen wijziging in het aantal eenheden directe lozingen in 2024 en verder.

De zuiveringstaak op basis van het aantal eenheden zuiveringsheffing woningen en bedrijven.

Tabel 7.6 Ontwikkeling vervuilingseenheden Zuiveringstaak

Jaar	Woningen	Bedrijven (meet)	Bedrijven (overig)	Totaal
Jaar 2022	409.600	92.500	60.500	562.600
Jaar 2023	418.800	92.800	59.100	570.700
Jaar 2024	424.100	94.900	60.900	579.800
Jaar 2025	429.200	96.200	60.900	586.200
Jaar 2026	434.200	97.500	60.900	592.600
Jaar 2027	439.300	98.900	60.900	599.000

Er is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Het opgelegde aantal zuiveringseenheden per 31 augustus 2023.
- Een toename van het aantal zuiveringseenheden woningen met 1,2% per jaar.
- Een toename van het aantal zuiveringseenheden bedrijven, die gebaseerd is op de meest recente inzichten uit de aanslagoplegging 2023.

Kwijtschelding

Waterschap Zuiderzeeland hanteert een kwijtscheldingnorm van 100%. Kwijtschelding kan aan natuurlijke personen worden verleend voor de watersysteemheffing ingezetenen, de zuiveringsheffing en de verontreinigingsheffing. De doelstelling is om de verzoeken binnen zes weken af te handelen.

In de jaren 2024 tot en met 2027 zal naar verwachting jaarlijks een bedrag van circa € 2,3 miljoen worden kwijtgescholden.

Tabel 7.7 Kwijtschelding heffingseenheden

Jaar	Ingezetenen	Zuiveringseenheden
Jaar 2022	9.800	20.700
Jaar 2023	9.400	19.500
Jaar 2024	8.900	18.400
Jaar 2025	9.100	18.700
Jaar 2026	9.300	19.100
Jaar 2027	9.400	19.500

Er is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Het toegekende en nog verwachte aantal kwijtscheldingen per 31 augustus 2023.
- Een geringe toename van het aantal kwijtscheldingen in de jaren 2024 en verder.

De begrote kwijtschelding is ruim 5% van het totaal aantal huishoudens.

Reservebeleid

In december 2022 heeft de Algemene Vergadering het reservebeleid vastgesteld. Dit heeft geleid tot een aantal beleidskeuzes, op basis waarvan jaarlijks wordt bepaald wat de gewenste onttrekking aan de bestemmingsreserve tariefegalisatie is. Het waterschap streeft naar een

beperkte, stabiele lastenontwikkeling voor zowel huishoudens, agrariërs, bedrijven en beheerders van natuurterreinen.

In de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 wordt voorgesteld om in 2024 een bedrag van € 2,900 miljoen te onttrekken aan de tariefegaliseringsreserve. Vanwege onzekerheden rondom macro-economische ontwikkelingen is voor de jaren na 2024 (het meerjarenperspectief) uitgegaan van een bandbreedte van de tariefsontwikkeling. Voor de watersysteemtaak wordt daarbij uitgegaan van een jaarlijkse stijging van de heffingsopbrengst tussen de 6% en 10%. Voor de zuiveringstaak wordt uitgegaan van een bandbreedte van de jaarlijkse tariefstijging tussen +€ 2,00 en +€ 7,00 per jaar. Voor de inzet van de reserves is in het meerjarenperspectief voor de jaren 2025-2027 uitgegaan van een jaarlijkse stijging van de heffingsopbrengst voor de watersysteemtaak met 7,5% en een jaarlijkse stijging van het zuiveringstarief met +€ 4,00. Met deze mutaties wordt voldaan aan de uitgangspunten van het reservebeleid.

Tabel 7.8 Geplande mutatie tarief egalisatie reserve

Jaar	Watersysteemtaak	Zuiveringstaak	Totale reserve inzet
Jaar 2024	- € 1,435 miljoen	- € 1,465 miljoen	- € 2,900 miljoen
Jaar 2025	- € 0,215 miljoen	- € 0,745 miljoen	- € 0,960 miljoen
Jaar 2026	+ € 1,195 miljoen	- € 0,410 miljoen	+ € 0,785 miljoen
Jaar 2027	+ € 3,410 miljoen	+ € 0,250 miljoen	+ € 3,660 miljoen
Totaal	+ € 2,955 miljoen	- € 2,370 miljoen	+ € 0,585 miljoen

Bij de reserve-inzet in de komende jaren is rekening gehouden dat een aantal opgaven nog niet financieel verwerkt zijn in de netto programmalasten. Voor deze nieuwe ontwikkelingen is een kosteninschatting gemaakt, waarmee rekening is gehouden in de reserve-inzet. Het gaat hier dan om onder andere om kosten voor de uitbreiding van de AWZI Almere waar de AV naar verwachting begin 2024 een besluit over neemt. Deze zullen in de loop van de planperiode, na bestuurlijke besluitvorming, in de netto programmalasten worden opgenomen.

Tarieven

De mutatie van de tarieven is niet gelijk bij de verschillende categorieën. Dit komt naast een verschil in lastentoename van de twee taken vooral door een verschil in groei dan wel afname van het aantal belastingeenheden. De tarieven voor de verschillende categorieën zijn in de onderstaande tabel vermeld.

Tabel 7.9 Tarieven 2023 en 2024 (in euro's) en de procentuele mutaties

Heffing	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie
Watersysteemheffing ingezetenen	93,55	89,78	- 4,0%
Watersysteemheffing gebouwd ⁹	0,0352%	0,0422%	19,9%
Watersysteemheffing ongebouwd (overig)	114,57	107,20	- 6,4%
Watersysteemheffing ongebouwd (wegen)	229,14	214,41	- 6,4%
Watersysteemheffing natuurterreinen	11,34	11,29	- 0,4%
Zuiveringsheffing	66,00	70,00	6,1%
Verontreinigingsheffing	66,00	70,00	6,1%

⁹ Het tarief gebouwd wordt niet uitgedrukt in euro's, maar in procenten van de vastgestelde WOZ waarde.

Lastendruk

De gemiddelde lastenontwikkeling van het waterschap voor de ingezetenen en ingelanden is inzichtelijk te maken door de ontwikkelingen in beeld te brengen van een gemiddeld gezin, een gemiddeld agrarisch bedrijf, een gemiddeld industrieel bedrijf, een natuurbeheerorganisatie en een woningcorporatie. Voor de vergelijkbaarheid met het voorgaande jaar zijn ook deze cijfers weergegeven. De lastendrukprofielen zijn ten opzichte van het vorige jaar geactualiseerd.

Tabel 7.10 Lastendruk Eenpersoons huishouden in 2023 en 2024 (in euro's) en de procentuele mutaties

Eenpersoons huishouden	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie
Watersysteemheffing ingezetenen	93,55	89,78	- 4,0%
3 zuiverings- / vervuilingseenheden	66,00	70,00	+ 6,1%
Totaal niet huiseigenaren	159,55	159,78	+ 0,1%
Bij eigen woning met een waarde van € 282.169 resp. € 290.635 ¹⁰	95,23	122,65	+ 23,5%
Totaal huiseigenaren	246,62	282,43	+ 9,1%

Tabel 7.11 Lastendruk Meerpersoons huishouden in 2023 en 2024 (in euro's) en de procentuele mutaties

Meerpersoons huishouden	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie
Watersysteemheffing ingezetenen	93,55	89,78	- 4,0%
3 zuiverings- / vervuilingseenheden	198,00	210,00	+ 6,1%
Totaal niet huiseigenaren	291,55	299,78	+ 2,8%
Bij eigen woning met een waarde van € 282.169 resp. € 290.635	99,32	122,65	+ 23,5%
Totaal huiseigenaren	390,87	422,43	+ 8,1%

Tabel 7.12 Lastendruk agrarische bedrijf in 2023 en 2024 (in euro's) en de procentuele mutaties

Agrarische bedrijven	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie
Watersysteemheffing ingezetenen	93,55	89,78	- 4,0%
4 zuiverings- / vervuilingseenheden	264,00	280,00	+ 6,1%
Bij eigen woning met een waarde van € 423.254 resp. € 435.952	148,99	183,97	+ 23,5%
Bij opstallen met een waarde van € 296.970 resp. € 294.001	104,53	124,07	+ 18,7%
Oppervlakte 70 ha ongebouwd	8.019,90	7.504,00	- 6,4%
Totaal	8.630,97	8.181,82	- 5,2%

¹⁰ Bij woningen is uitgegaan van een stijging van de WOZ waarde met 3,0%, bij niet-woningen wordt uitgegaan van een daling van de WOZ waarde met 1,0%.

Tabel 7.13 Lastendruk industriële bedrijf in 2023 en 2024 (in euro's) en de procentuele mutaties

Industriële bedrijven	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie
100 zuiverings / vervuilingseenheden	6.600,00	7.000,00	+ 6,1%
Gebouw met waarde van € 1.979.802 resp. € 1.960.004	696,89	827,12	+ 18,7%
Totaal	7.296,89	7.827,12	+ 7,3%

Tabel 7.14 Lastendruk natuurbeheerder in 2023 en 2024 (in euro's) en de procentuele mutaties

Natuurterreinbeheerders	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie
Bij 10.000 ha natuurterrein	113.400,00	112.900,00	- 0,4%

Tabel 7.15 Lastendruk woningcorporaties in 2023 en 2024 (in euro's) en de procentuele mutaties

Woningcorporaties	Begroting 2023	Begroting 2024	Mutatie
Bij 10.000 huurwoningen met een gemiddelde WOZ waarde van € 211.627 resp. € 217.976	744.927,32	919.858,27	+ 23,5%

7.7 WEERSTANDSVERMOGEN

Het weerstandsvermogen zegt iets over de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt om bedrijfsrisico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, op te kunnen vangen. Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen is als volgt te berekenen:

Tabel 7.16 weerstandscapaciteit en -vermogen 2024 (bedragen in miljoenen euro's)

Omschrijving	Weerstand capaciteit
Benodigde weerstandscapaciteit¹¹ (a)	10,5
<i>Weerstandscapaciteit structureel</i>	
Post onvoorzien	0,1
<i>Weerstandscapaciteit incidenteel</i>	
Algemene reserve	18,9
Beschikbare weerstandscapaciteit (b)	19,0
Weerstandsvermogen (b / a)	1,8

In de paragraaf Weerstandsvermogen in de begroting, het jaarverslag en de Bestuursrapportage wordt gerapporteerd over significante wijzigingen die zich hebben voorgedaan sinds de meest recente organisatiebrede risicoanalyse. Daarnaast wordt gerapporteerd over bestuurlijk relevante risico's, welke het beleid van het waterschap kunnen raken. Deze zijn hieronder weergegeven en komen voor een groot deel overeen met de risico's die ook in de Bestuursrapportage zijn opgenomen.

Brede risicoanalyse

Periodiek voert het waterschap een brede risicoanalyse uit. Deze risicoanalyse geeft ook weer wat de omvang van onze risicoreserve moet zijn. In de eerste helft van 2020 is deze risicoanalyse uitgevoerd. Dit heeft geleid tot aanpassing van het weerstandsvermogen naar € 10,5 miljoen, naar aanleiding van het AV besluit van 27 oktober 2020. Inmiddels is de organisatie bezig met de ontwikkeling van integraal risicomanagement, via de methode van het risicoleiderschap.

In de begroting, het jaarverslag en de bestuursrapportage gerapporteerd over significante wijzigingen die zich hebben voorgedaan sinds de meest recente brede risicoanalyse. Hierbij wordt gerapporteerd over specifieke, bestuurlijk relevante risico's, welke het beleid van het waterschap kunnen raken. Deze risico's zijn verschillend van aard en kunnen bijvoorbeeld samenhangen met macro-economische ontwikkelingen, wetgeving of reguliere activiteiten en/of projecten van het waterschap. Bij de uitvoering van het werk is binnen de organisatie nadrukkelijk aandacht voor

¹¹ De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van een risicoanalyse. Uit de in het jaar 2020 gehouden risico-inventarisatie, welke in het najaar van 2020 ter kennisname aan de Algemene Vergadering is gepresenteerd, bleek dat de omvang van de risico's (benodigde weerstandscapaciteit) € 10,5 miljoen bedraagt met een zekerheid van 95%.

deze risico's. Er wordt gerapporteerd over alle bestuurlijk relevante risico's, waarvoor (deels) geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Hieronder zijn de specifieke risico's weergegeven.

Macro-economische omstandigheden

De huidige macro-economische omstandigheden met sterke prijsontwikkelingen brengen onzekerheden met zich mee die een grote impact kunnen hebben op de kosten van de taakuitvoering van het waterschap. Voor het meerjarenperspectief is daarom uitgegaan van een bandbreedte, maar ook voor het begrotingsjaar 2024 kunnen omstandigheden leiden tot wijzigingen in de kostenontwikkeling. In 2023 is bijvoorbeeld gebleken dat zowel de loonontwikkeling (CAO) als de prijsontwikkeling hoger uitvielen dan voorspeld door het CBP en dat als gevolg hiervan begrotingswijzigingen noodzakelijk waren. In de begroting 2024 zijn kosteninschattingen zo reëel mogelijk gemaakt en mede gebaseerd op voorspellingen van het CPB, maar ook in 2024 kan de daadwerkelijke kostenontwikkeling hiervan afwijken.

Naast de algehele CAO- en prijsontwikkelingen kunnen specifiek ook de energieprijzen en de kosten van netbeheer aanzienlijke impact hebben op de totale kosten. De elektriciteit wordt vanaf 2024 ingekocht tegen een marktconforme uurprijs. Deze ligt niet vast en kan zeker in de huidige marktomstandigheden sterk fluctueren. Ook voor gas geldt dat de prijs vanaf 2024 niet vastligt. In de huidige Begroting en Meerjarenraming is uitgegaan van een prijsontwikkeling gebaseerd op de forward-markt ten tijde van het opstellen van de begroting. De daadwerkelijke prijsontwikkeling kan hier uiteraard van afwijken (in zowel positieve als negatieve zin).

Naast de inkoop van elektriciteit geldt ook dat de tarieven voor het netbeheer impact kunnen hebben op de totale kosten voor 2024 en verder. In 2023 is sprake geweest van een tariefsontwikkeling die aanzienlijk boven het inflatieniveau lag en voor het waterschap leidde tot ca € 0,6 miljoen aan jaarlijkse extra kosten. De tarieven voor 2024 worden eind 2024 vastgesteld door de ACM.

Stikstof

Op 2 november 2022 verklaarde de Raad van State de bouwvrijstelling uit de stikstofwet niet langer houdbaar. Dit betekent dat ieder project een individuele beoordeling vereist van stikstofeffecten in de bouw- of aanlegfase, en in de gebruiksfase. Zonder stikstofvergunningen loopt Zuiderzeeland mogelijk grote vertraging op bij het uitvoeren van wettelijke taken (zoals dijkversterkingen) en het halen van KRW doelen. De Unie van Waterschappen roept op om in te zetten op het veroorzaken van zo min mogelijk emissie bij het uitvoeren van projecten. Daar waar dat niet mogelijk is, kan door middel van een ADC-toets toch een vergunning worden verkregen: voor projecten waarvoor geen alternatieven zijn (A), die van doorslaggevend belang zijn (D) en waar compensatie (C) wordt geregeld voor de beschadigde natuur door aanleg van nieuwe vergelijkbare natuur.

Transportcapaciteit energie

Het is druk op het elektriciteitsnet in ons beheergebied en het hoogspanningsnet in Nederland. TenneT, beheerder van het hoogspanningsnet in Nederland, heeft eind 2022 aangegeven dat in Flevoland de maximale capaciteit voor het verbruiken van elektriciteit is bereikt. Dit hoogspanningsnet voorziet ook de regionale elektriciteitsnetten van Liander van elektriciteit. Gevolg hiervan is dat Liander de komende periode geen extra capaciteit meer kan toezeggen aan grootverbruikers van elektriciteit. Dit kan ook gevolgen hebben voor projecten van Zuiderzeeland, waarvoor uitbreiding van de netaansluiting noodzakelijk is. Door tijdig op zoek te gaan naar oplossingen en hierover in gesprek te gaan met de netbeheerder probeert Zuiderzeeland knelpunten zoveel mogelijk te voorkomen. Een voorbeeld hiervan is het realiseren van de aansluiting voor de versterking van de IJsselmeerdijk, waarover de AV in oktober 2023 een voorstel heeft ontvangen. Mogelijk dat Zuiderzeeland met haar assets ook een bijdrage kan leveren bij (tussen)oplossingen voor dit probleem. Deze en andere bijdragen van het waterschap in de energietransitie worden meegenomen in de Regionale Energiestrategie (RES).

Oninbaarheid belastingen

In de begroting 2024 is rekening gehouden met een dotatie aan de voorziening oninbare belastingdebiteuren van € 0,4 miljoen. Dit bedrag ligt in lijn met de noodzakelijke dotatie aan deze voorziening in voorgaande jaren. In het afgelopen jaar (2022) was de noodzakelijke dotatie aan deze voorziening lager en lag op € 0,2 miljoen. De noodzakelijke dotatie aan deze voorziening is

ook sterk afhankelijk van eventuele faillissementen bij bedrijven die veel vervuilingseenheden lozen. GBLT probeert dit risico te verkleinen door het opleggen van voorlopige aanslagen ter hoogte van het verwachte aantal vervuilingseenheden bij deze bedrijven. Enige voorzichtigheid is geboden door de oplopende inflatie en hogere energielasten welke een negatief effect kunnen hebben op de financiële buffers van huishoudens en bedrijven. Op dit moment zijn er nog geen grote afwijkingen zichtbaar bij GBLT. Of en in welke mate zich dit voordoet, is op dit moment lastig in te schatten.

Landelijk Hoogwaterbeschermingsprogramma (ontwerpprogramma)

Het landelijke ontwerpprogramma HWBP 2025-2036 laat een grote financiële claim van dijkbeheerders in Nederland zien. Hier ligt binnen de alliantie een gezamenlijke uitdaging. Als tijdelijke oplossing is de kasreeks van verschillende (realisatie)fasen van projecten van waterschappen niet opgenomen. Dat geldt voor Zuiderzeeland voor de realisatiefase van de Oostvaardersdijk. De kasreeks voor de planuitwerkingsfase en realisatiefase van dijktraject 8-4 zijn ook niet in het ontwerpprogramma 2025-2036 opgenomen, evenals een beperkt deel van de middelen voor de IJsselmeerdijk. Er worden momenteel landelijk analyses uitgevoerd en scenario's ontwikkeld die moeten bijdragen aan oplossingen. In werkgroepen en in bestuurlijke dialoog wordt gewerkt aan handelingsperspectieven voor de langetermijnprogrammering. Het college is zich hiervan bewust en probeert landelijk mee te denken in een oplossing. Van belang is te letten op het vasthouden van de eigen koers, vanwege onze wettelijke verantwoordelijkheid als hoeder van de waterveiligheid. De veranderende context levert wel nieuwe risico's op. De Algemene Vergadering wordt in december 2023 via een nota ter kennisname verdergaand geïnformeerd over ontwikkelingen, risico's en de lijn van het college.

Versterking IJsselmeerdijk

Zuiderzeeland is verantwoordelijk voor de beheersing van praktisch alle risico's die kunnen optreden binnen HWBP dijkversterkingsprojecten. Een goede risicobeheersing is cruciaal om het project binnen scope, geraamde tijd en kosten uit te voeren. In het risicodossier zijn de risico's en beheersmaatregelen opgenomen. Voor het project versterking IJsselmeerdijk bedraagt de risicoreservering ruim 10% van de totale kosten voor de Planuitwerkingsfase. Het project zet in op een emissiearme uitvoering en vergroting van de biodiversiteit om het project vergunbaar te krijgen.

Slibeindverwerking

Waterschap Zuiderzeeland is deelnemer in de GR Slibverwerking samen met zeven andere waterschappen. De GR Slibverwerking is vervolgens aandeelhouder B in HVC. De aandeelhouder B staat 100% garant voor de geldleningen ten behoeve van de slibverwerkingsinstallaties en ontvangt daarvoor een provisie die wordt verdeeld over de deelnemers in de GR. In totaal staat de GR op 1 januari 2023 garant voor ruim € 34 miljoen. De deelnemers staan naar rato garant. Voor Zuiderzeeland komt dit neer op een bedrag van ruim € 2,6 miljoen. De komende jaren zal dit bedrag toenemen als gevolg van de investering door HVC in de nieuwe slibdrooginstallatie. Naast deze garantstelling heeft waterschap Zuiderzeeland tbv de realisatie van de slibdrooginstallatie en als onderdeel van de deelname (via de GR) in HVC, een achtergestelde geldlening verstrekt aan HVC voor een bedrag van ruim € 1 miljoen.

De realisatie van de nieuwe slibdrooginstallatie van HVC is gestart. De realisatie verloopt minder snel dan gepland. HVC verwacht de slibdrooginstallatie in de eerste helft van 2025 operationeel is. Als gevolg daarvan moet ons zuiveringsslib een langere tijd tegen een duurder verwerkingstarief verwerkt worden. Dit is met een aanvullende overeenkomst geregeld. De extra kosten die voortkomen uit het hogere slibverwerkingstarief worden gedekt uit de bestemmingsreserve slib. Op basis van huidige verwachtingen is de bestemmingsreserve groot genoeg om de extra kosten te dekken. Wijzigingen in omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een aanvulling nodig is.

Afschaffen BTW-koepelvrijstelling

Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft in enkele uitspraken bepaald dat de koepelvrijstelling in de BTW beperkter moet worden toegepast dan tot nu toe gebruikelijk was. In afwachting van reparatie via Europese regelgeving is de aangekondigde inperking van de koepelvrijstelling per 1 januari 2019 opgeschort. Het kabinet heeft zich ingespannen voor reparatie via Europese regelgeving. Het is duidelijk geworden dat benodigde unanimiteit van alle lidstaten voor de aanpassing van de Europese regelgeving niet waarschijnlijk is. De koepelvrijstelling wordt

vooralnog gedoogd. Het is onduidelijk hoe dit dossier verder gaat verlopen. Er zijn sinds 2019 geen ontwikkelingen meer merkbaar.

Overcommitting POP3

De provincie heeft Zuiderzeeland begin 2019 verzocht om in het kader van POP3-water middelen garant te staan voor overcommitting. Om tot een volledige uitputting van de Europese middelen (POP3) te kunnen komen, heeft het nationale Regiebureau POP de provincies geadviseerd om 10% over te committeren op de maatregelen. Ook voor de programmalijn water is deze ambitie uitgesproken. De vooronderstelling hierbij is dat niet alle projecten geheel of gedeeltelijk worden uitgevoerd, dan wel de volledige kosten maken. De Algemene Vergadering heeft in februari 2019 ingestemd met het verstrekken van 6,7% overcommitting (risico van maximaal € 437.000). Ook heeft de Algemene Vergadering bij amendement bepaald dat eventuele overgebleven gelden worden ingezet voor waterkwaliteitsmaatregelen. Het maximale overcommittingrisico is voor 50% afgedekt in de begroting & meerjarenraming.

Als bij de afrekening blijkt dat er sprake is van overcommitting, dan wordt Zuiderzeeland gevraagd dat deel voor zijn rekening te nemen. Als er geen sprake is van overcommitting, dan wordt geen beroep gedaan op de hiervoor bij het waterschap (gereserveerde) middelen. De provincie Flevoland heeft doorgegeven dat een bedrag van € 0,2 miljoen van de toegezegde € 0,4 miljoen aan overcommittingsgelden niet nodig is. Mogelijk loopt dit bedrag verder op. De van toepassing zijnde periode waarin gebruik kan worden gemaakt van de overcommittingsgelden, is verlengd met 2 jaar vanwege verlenging van het POP3-programma naar eind 2024.

Fraude(risico's) en beheersing

Het college van Waterschap Zuiderzeeland is zich bewust van het inherente risico van fraude dat zij, zowel intern als extern, loopt bij het uitvoeren van haar activiteiten. Het college heeft een fraudeprotocol vastgesteld. Het fraudeprotocol beschrijft het frauderisicobeheersingsproces en bevat een frauderesponsplan waarin de stappen zijn opgenomen die doorlopen worden in het geval van een vermoeden van fraude. Het college voert een tweejaarlijkse frauderisicoanalyse uit, om inzicht te krijgen in deze risico's en waar aanvullende beheermaatregelen nodig zijn. De accountantscommissie ontvangt de uitkomst van deze analyse.

Externe partijen moeten er op kunnen vertrouwen dat Waterschap Zuiderzeeland en haar medewerkers op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zaken doen. Daarom legt elke medewerker bij Waterschap Zuiderzeeland bij indiensttreding een ambtseed/-belofte af. Het waterschap heeft een Klachtenregeling ongewenst gedrag, een Regeling Klokkenluiders en een Handboek Integriteit voor medewerkers. Het waterschap heeft externe vertrouwenspersonen. Vermoedens van fraude kunnen worden gemeld bij de secretaris-directeur en worden vertrouwelijk behandeld.

Onze (financiële) processen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheiding. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwikkelen.

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico van samenspanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken, de aanwezigheid van vertrouwenspersonen om niet-integer handelen (anoniem) te melden, periodieke interne en externe audits op de naleving van beheersingsmaatregelen moeten er toe bijdragen dat het omzeilen van beheermaatregelen wordt gesignaleerd.

Gezien de aard van de activiteiten van Waterschap Zuiderzeeland en de belanghebbenden en organisaties waarmee het waterschap als overheidsorgaan en als private partij in contact staat, onderkent het college ook een extern risico op fraude of onregelmatigheden. Het college heeft een nota Misbruik en Oneigenlijk Gebruik vastgesteld. Deze nota bevat kaders voor de beheersing van het risico op misbruik en oneigenlijk gebruik van de regelingen en de eigendommen van het waterschap. Het college voert een tweejaarlijkse analyse op het gebied van misbruik en oneigenlijk gebruik uit, om inzicht te krijgen in deze risico's en waar aanvullende beheermaatregelen nodig zijn.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Gezien de activiteiten van Waterschap Zuiderzeeland heeft security een hoge prioriteit vanuit de perspectieven bedrijf continuïteit, fraude en privacy en daarmee samenhangende reputatie.

Vanuit security en privacy worden we periodiek extern getoetst op AVG/BIO. Dit is een specifieke vertaling van de ISO27001 / CSIR voor de waterschappen. Het college laat pentesten en phishing testen uitvoeren en voert zelfevaluaties uit op de BIO/AVG/CSIR. Ook voor de Basisregistratie Grootchalige Topografie en de Basisregistratie Ondergrond voert het college een zelfevaluatie uit. Eventuele verbeterpunten worden vertaald in het informatiebeveiligingsproces.

Vanuit bedrijfscontinuïteit zet het college diverse monitoringsinstrumenten in voor de procesautomatisering als de kantoorautomatisering. Deze instrumenten variëren van back-up en restore tot CERT / SOC diensten.

Conclusie fraudebeheersing

Het college is van mening dat, met alle analyses en getroffen beheersingsmaatregelen, de risico's met betrekking tot een beheerste en integere bedrijfsvoering inzichtelijk zijn en op een adequate wijze de aandacht krijgen.

7.8 FINANCIERING

De financieringsparagraaf in de begroting is een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie. Bij de inrichting van de financieringsfunctie staat beheersing van het renterisico centraal.

Rentevisie

De rentepercentages zijn het afgelopen jaar fors gestegen. Dit na een lange periode van historisch lage tarieven op de geld- en kapitaalmarkt. Het inschatten van de tarieven is lastig. Het rentepercentage van nieuw af te sluiten langlopende geldleningen is begroot op 3,50% voor het jaar 2024 en de daarop volgende jaren. Ook voor de korte rente is rekening gehouden met een percentage van 3,50%.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft aan hoeveel het waterschap kort mag financieren als percentage van de begroting. De totale netto vlottende schuld mag maximaal 23% van het totaal van de lasten van de jaarbegroting bij aanvang van het begrotingsjaar zijn. Bij een bruto begrotingstotaal van ruim € 108,5 miljoen bedraagt de kasgeldlimiet € 25,0 miljoen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 30% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar.

Tabel 7.17 Renterisiconorm (Bedragen in miljoenen euro's)

		Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
(1)	Renteherzieningen	-	-	-	-
(2)	Aflossingen	4,5	4,3	4,3	11,3
(3)	Renterisico (1 + 2)	4,5	4,3	4,3	11,3
(4a)	Bruto begrotingstotaal	108,5			

(4b)	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%
(4)	Renterisiconorm (4a * 4b)	32,6
(4)	Renterisiconorm	32,6
(3)	Renterisico	- 4,5
(5a)	Ruimte onder renterisiconorm (4 – 3)	28,1

Financieringsbehoefte

Uitgaande van de investeringen zoals opgenomen in de investeringsplanning 2024-2027 en de bestaande leningenportefeuille wordt voor het jaar 2024 uitgegaan van een financieringsbehoefte voor nieuwe langlopende leningen van € 17,0 miljoen.

Schatkistbankieren

Eind 2013 is de Regeling Schatkistbankieren van kracht geworden in het kader waarvan de decentrale overheden hun overtollige middelen, boven een bepaalde drempel, dienen af te storten bij het ministerie van Financiën. Het toetsen of de regeling op de juiste wijze wordt uitgevoerd vindt plaats op kwartaalbasis.

Tabel 7.18 Berekening drempel schatkistbankieren 2024 (bedragen x € 1.000.000)

1.	Begrotingsomvang	108,5
2.	Percentage drempel	0,75%
3.	Drempel schatkistbankieren (1 x 2)	0,81

7.9 VERBONDEN PARTIJEN

Waterschap Zuiderzeeland heeft bestuurlijke en financiële belangen in verschillende verbonden partijen waaronder gemeenschappelijke regelingen en deelnemingen. De verbonden partij voert beleid voor het waterschap uit dat het waterschap ook zelf zou kunnen uitvoeren. Om deze reden is het van belang de ontwikkelingen weer te geven in deze paragraaf verbonden partijen. Uiteraard blijft Waterschap Zuiderzeeland beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheden houden ten aanzien van deze partijen.

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de NWB bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. De NWB Bank is zeer kredietwaardig met ratings AAA/Aaa van S&P/Moody's. Waterschap Zuiderzeeland is in het bezit van 68 van de 58.989 aandelen, hetgeen neerkomt op 0,11% van het totale aandelenkapitaal. De leningenportefeuille van Waterschap Zuiderzeeland bestaat voor een zeer groot deel uit leningen die bij de NWB zijn afgesloten. Jaarlijks wordt heemraad Vereijken gemachtigd om namens het waterschap deel te nemen aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van de NWB.

Unie van Waterschappen (UvW)

De UvW behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen voor een goede waterstaatsverzorging binnen het waterschapsbestel. De UvW treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de rijksoverheid en organisaties als

het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging Nederlandse Gemeente (VNG). Dijkgraaf H. Klavers heeft zitting in de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen.

GR Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT)

De heffing en inning van de waterschapsbelastingen liggen in handen van GBLT. Door op het gebied van de inning van belastingen samen te werken met anderen, worden de maatschappelijke kosten zo laag mogelijk gehouden. In deze gemeenschappelijke regeling nemen vijf waterschappen en zes gemeenten deel. Heemraad T. Vereijken is namens het waterschap lid van het algemeen bestuur van GBLT.

GR Aqualysis

Aqualysis verricht als waterlaboratorium het hydrobiologisch, bacteriologisch en chemisch onderzoekswerk voor vijf waterschappen. Door chemisch, bacteriologisch en biologisch onderzoek te verrichten, is controle op naleving van vergunningen mogelijk, alsmede het beheersen en het beoordelen van de kwaliteit van het oppervlaktewater en de controle op het zuiveren van afvalwater. Het Bestuur van Aqualysis bestaat uit vijf bestuursleden; elk bestuurslid vertegenwoordigt een deelnemend waterschap. Heemraad J. Caris is, namens het waterschap, voorzitter van het Bestuur.

GR Het Flevolands Archief

Het Flevolands Archief heeft als doel om de archiefwettelijke taken van de deelnemers uit te voeren. De deelnemers zijn het Rijk, de provincie Flevoland, de gemeenten Dronten, Lelystad, Urk, Zeewolde en Waterschap Zuiderzeeland. Het archief verzamelt ook particuliere archieven. Het waterschap voldoet met deze samenwerking aan de archiefverplichting voor overheidsorganisaties. Namens het waterschap is heemraad J. Lodders lid van het Algemeen Bestuur.

GR Het Waterschapshuis

De gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH) is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 21 waterschappen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Het Waterschapshuis bevordert de samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de watersector. Het Waterschapshuis is landelijk en sector breed en leent zich vooral voor thema's als: standaardisatie, gemeenschappelijke distributie van gegevens (o.a. Europese en landelijke datasets), informatieveiligheid bij de overheid, aansluiting bij landelijke (ICT) overheidsinitiatieven. Namens het waterschap is Heemraad J. Lodders lid van het Algemeen Bestuur.

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer

De Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) is het kenniscentrum van regionale waterbeheerders in Nederland. De kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch en sociaalwetenschappelijk gebied. De STOWA draagt bij aan kennisvergroting van het waterschap over het waterbeheer. Daarnaast ondersteunt STOWA in een aantal gevallen intern onderzoek door ons waterschap.

Windpark Hanze B.V.

Sinds het najaar 2018 is Waterschap Zuiderzeeland aandeelhouder in Windpark Hanze B.V. Windpark Hanze B.V. heeft als doel om een windmolenpark te realiseren en te exploiteren in de gemeente Dronten. De deelname van Waterschap Zuiderzeeland heeft tot doel om de verduurzamingsdoelstellingen van het waterschap op het gebied van energie te realiseren. Namens het waterschap is heemraad T. Vereijken vertegenwoordiger in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Vereniging Werken voor waterschappen

De Vereniging Werken voor waterschappen is opgericht eind 2018 en heeft tot doel om te werken aan moderne werknemersvoorwaarden (CAO) voor waterschappen en gelieerde organisaties en neemt daarmee de werkgeverstaken over van de Unie van Waterschappen.

AquaMinerals

Waterschap Zuiderzeeland wil op een maatschappelijk verantwoorde wijze teruggewonnen grondstoffen, gerelateerd aan onze kerntaak, rendabel en duurzaam afzetten. Dit vergt specifieke

kennis en kunde die wij vanuit onze kerntaak minder goed beheersen. AquaMinerals speelt hierbij een belangrijke rol als grondstoffenmakelaar.

GR Slibverwerking / HVC

De GR Slibverwerking is een regeling tussen de dagelijkse besturen van verschillende waterschappen die hun slib door HVC laten verwerken. De GR Slibverwerking treedt op als vertegenwoordiger en belangenbehartiger van de waterschappen in HVC. Heemraad J. Caris is namens het waterschap lid van het Algemeen Bestuur. Met ingang van 1 april 2022 levert het waterschap het slib aan HVC. De aandelen zijn in 2022 onderdeel geworden van de GR Slibverwerking.

7.10 EMU-SALDO

Het EMU-saldo is het saldo van de inkomsten en uitgaven van de overheid. Het EMU-saldo van de lokale overheid telt mee voor het EMU-saldo van de totale overheid. Om inzicht te geven in het verwachte EMU-saldo van de lokale overheid is weergave van het saldo een verplicht onderdeel. De cijfers worden daarnaast verstrekt aan het CBS. Sturing op het EMU-saldo is van belang in verband met de Wet HOF.

De Unie van Waterschappen, het IPO en de VNG hebben op afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de planperiode. Deze ruimte bedraagt 0,5% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Deze ruimte is verder onderverdeeld naar de gemeenten, provincies en waterschappen.

De ruimte voor de waterschappen is vastgesteld op 0,06% BBP en leidt met de meeste recente raming van het BBP voor 2024 tot een maximaal EMU-tekort van ruim € 0,6 miljard in dat jaar. Dit bedrag is met de vastgestelde verdeelsleutel van de 'geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar verdeeld over de waterschappen. Het maximale EMU-tekort, de zogenaamde indicatieve referentiewaarde, komt voor Waterschap Zuiderzeeland voor het jaar 2024 uit op € 16,6 miljoen en voor het jaar 2025 op € 16,8 miljoen. Het geraamde EMU-tekort van het waterschap ligt hier ruim binnen.

Berekening

Hieronder treft u de tabel aan waarin de berekening van het EMU-saldo voor Waterschap Zuiderzeeland is weergegeven. De ervaring bij alle waterschappen leert dat de investeringsuitgaven in de praktijk lager uitvallen dan gepland, waardoor het geraamde EMU-tekort van waterschappen in de praktijk altijd lager uitviel dan begroot. In lijn met een advies van de Unie van Waterschappen is bij de investeringsuitgaven rekening gehouden met deze ervaringen en is een reëlere inschatting van de uitgaven in de berekening opgenomen. Met deze werkwijze draagt Zuiderzeeland er aan bij dat andere overheden maatregelen zouden nemen in verband met een mogelijk EMU-tekort die achteraf niet nodig blijken.

Tabel 7.19 EMU saldo (Bedragen in miljoenen euro's)

	Begroting 2024	Begroting 2025
1 EMU-exploitatiesaldo	- 2,9	- 1,0
2 Invloed investeringen		
– netto investeringsuitgaven	- 9,4	- 14,6
+ afschrijvingen	+ 10,2	+ 10,3
3 Invloed voorzieningen		
+ toevoeging aan voorziening t.l.v. exploitatie	+ 0,2	+ 0,2
– betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	- 0,2	- 0,2
4 Invloed reserves		
– betalingen rechtstreeks uit reserves	- 1,5	- 1,0
EMU-saldo	- 3,6	- 6,3

7.11 OPENBAARHEIDSPARAGRAAF

Dit is de openbaarheidsparagraaf van Waterschap Zuiderzeeland. De openbaarheidsparagraaf is een nieuwe verplichte paragraaf in de begroting. De verplichting komt voort uit het besluit tot actieve openbaarmaking van informatie, de plannen ter verbetering van de informatiehuishouding bij waterschappen en artikel 3.5 van de Wet open overheid (Woo) dat bepaalt dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting en verantwoording aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo.

De focus van deze openbaarheidsparagraaf is de beschrijvende en kwalitatieve verantwoording op hoofdlijnen over de activiteiten die zullen worden uitgevoerd in 2024 op de thema's verbetering van de informatiehuishouding, actieve openbaarmaking en passieve openbaarmaking. Dit betreft zowel de reguliere activiteiten die uit de standaard budgetten worden bekostigd als de activiteiten die zijn gerealiseerd vanuit de gelden van de Wet open Overheid. In onderstaande toelichting zijn de zes verschillende onderdelen, analoog aan de belangrijkste onderdelen van de Woo, te vinden.

1) Actieve openbaarmaking voor de verplichte categorieën documenten

Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die het waterschap onderneemt om informatie openbaar te maken. In 2024 gaan we hiervoor de volgende activiteiten uitvoeren:

- Realisatie van de technisch aansluiting van de publicatie platformen van Zuiderzeeland op de Woo-index.
- Openbaar maken van de volgende categorieën volgens de landelijk planning die door Binnenlandse Zaken is uitgezet.

2) De inspanningsverplichting tot openbaarmaking

We willen een betrouwbare overheid zijn en richten ons in eerste instantie op het 'voldoen aan' de wet- en regelgeving. Parallel daaraan stellen we een ambitie op die richting geeft aan de vervolgstappen die Zuiderzeeland gaat zetten op het gebied van openheid en transparantie. Dit is het vertrekpunt voor verdere maatregelen die invulling geven aan de inspanningsverplichting tot openbaarmaking.

3) Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, zoals de Woo-verzoeken. Het waterschap krijgt te maken met steeds meer en grotere Woo- verzoeken. In 2024 nemen we stappen om deze Woo-verzoeken beer af te kunnen handelen. We richten onder andere een regie team in en vergroten de dienstverlenende rol van de Woo-contactpersoon.

4) De informatiehuishouding

Voor de verbetering van de informatiehuishouding gaan we in 2024 de volgende activiteiten uitvoeren:

- **Verbeteren van duurzame toegankelijkheid.** Het goed opslaan van verschillende vormen van informatie is essentieel voor openbaarmaking van informatie. In 2024 investeren we verder in het goed opslaan en archiveren van informatie uit de verschillende processen en systemen. We nemen maatregelen om de duurzame toegankelijkheid van digitale informatie te borgen.
- **Systemen en procedures optimaliseren.** In 2024 werken we door aan de optimalisatie van systemen en procedures. We actualiseren beleid en werkafspraken op het gebied van de informatiehuishouding en de informatievoorziening met focus op de categorieën voor actieve openbaarmaking. De borging van duurzame toegankelijkheid en openbaarmaking nemen we mee in de inrichting en implementatie van het nieuwe zaakstelsel .

5) Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon

De Woo schrijft voor dat ieder bestuursorgaan een of meer contactpersonen heeft om vragen van inwoners, bedrijven, instellingen en overheden te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Per 1 mei 2022 is er een Woo- contactpersoon en diens plaatsvervanger aangewezen.

6) Eventuele andere activiteiten om de Woo te implementeren

Naast de hierboven beschreven activiteiten op de specifieke thema's ondernemen we ook overstijgende activiteiten om de gezamenlijke veranderopgave te realiseren. We organiseren passende communicatie, opleiding en begeleiding om medewerkers in mee te nemen in de veranderopgave.

Exploitatiebegroting

---

8. Exploitatiebegroting naar kostensoort

Tabel 8.1 exploitatiebegroting naar kostensoort (alle bedragen in duizenden euro's)

	Omschrijving	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
	<i>Lasten</i>			
4.1	Rente en afschrijvingen	14.005	12.025	12.234
4.2	Personeelslasten ¹²	30.923	32.944	37.782
4.3	Goederen en diensten van derden	48.615	50.324	57.586
4.4	Toevoegingen aan voorzieningen / onvoorzien	361	630	857
	Totaal lasten	93.904	95.923	108.459
	<i>Baten</i>			
8.1	Financiële baten	567	45	145
8.2	Personeelsbaten	48	-	-
8.3	Goederen en diensten aan derden	2.163	1.440	1.328
8.4	Bijdragen van derden	1.840	994	1.816
8.5	Waterschapsbelastingen	86.018	90.575	100.843
8.6	Interne verrekeningen	379	80	80
	Totaal baten	91.115	93.134	104.212
	Saldo baten/lasten	- 2.889	- 2.789	- 4.247
9.1	Inzet tariefegalisatie reserve	1.270	1.850	2.900
9.2	Inzet bestemmingsreserves	3.799	939	1.347
	Te verdelen resultaat	2.180	-	-

¹² Voor een deel van de personeelslasten worden vergoedingen ontvangen. Het gaat dan voornamelijk om subsidie in het kader van het HWBP. De begrote personeelslasten betreffen de lasten na aftrek van deze vergoedingen. Deze vergoedingen omvatten in 2024 een begroot bedrag van ruim € 1,6 miljoen.

9. Exploitatiebegroting naar kostendrager

Tabel 9.1 Exploitatiebegroting naar kostendrager (alle bedragen in miljoenen euro's)

	Omschrijving	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
	<i>Netto lasten</i>			
TK1	Watersysteembeheer	50,6	55,6	62,9
TK2	Zuiveringsbeheer	36,1	36,7	40,7
OVZ	Onvoorzien	0,1	0,1	0,1
	Totaal lasten	86,8	92,4	103,7
	<i>Belastingen</i>			
TK1	Watersysteembeheer	52,3	54,5	61,5
TK2	Zuiveringsbeheer	35,5	36,1	39,3
	Totaal baten	87,8	90,6	100,8
	Saldo lasten minus belastingopbrengsten	1,0	- 1,8	- 2,9
ER	Inzet tarief egalisatiereserve	1,2	1,8	2,9
	Te verdelen resultaat	2,2	-	-

10. Overzicht ontwikkeling loonsom

Tabel 10.1 Ontwikkeling loonsom 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 (alle bedragen in miljoenen euro's)

Omschrijving	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Begroting 2023	32,9	32,9	32,9	32,9
<i>Autonome ontwikkelingen</i>				
Extra CAO-ontwikkeling 2023 (AV mrt 2023)	1,5	1,5	1,5	1,5
CAO-ontwikkeling 2024 en verder	2,1	3,8	5,5	7,5
Pensioenpremie	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Overig administratief en afronding	-0,2	-0,2	-0,1	-0,2
<i>Besluiten</i>				
Borgingsvoorstel informatieveiligheid (AV nov 2022)	0,2	0,2	0,2	0,2
Versterkingsopgave HWBP (AV dec 2022 en mrt 2023)	0,5	0,5	0,5	0,5
Vervanging gecreosoteerde oeverbeschoeiing Noordoostpolder (AV nov 2022)	0,3	0,3	0,3	0,3
Integrale aanpak Afvalwaterketen ZZL (AV mrt 2023)	0,1	0,1	0,1	0,1
Meerjarenonderhoudsplan Dienstverlening en Informatie (collegebesluit)	0,2	0,2	0,2	0,2
Loonsom bestuur (AV sept 2023)	0,1	0,1	0,1	0,1
Vrijgeven budget LBO2 (AV sept 2023)	-	0,1	0,1	0,1
Data gedreven werken (AV sept 2023)	0,1	0,1	0,1	0,1
Rechtmatigheidsverantwoording en verbeteren uitvoering fiscaliteit (AV sept 2023)	0,2	0,2	0,2	0,2
Totaal loonsom	37,8	39,6	41,4	43,3

Notes
